

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Професійно-технічна освіта Рівненщини

Інформаційно-методичний вісник

Рівне-2015

Інформаційно-методичний вісник “Професійно-технічна освіта Рівненщини” містить узагальнюючі матеріали за результатами роботи навчально-методичного центру професійно-технічної освіти та навчальних закладів системи професійно-технічної освіти Рівненської області у 2014-2015 навчальному році.

Відповідальний за випуск - директор НМЦ ПТО Бондарчук В.М.

Над випуском працювали:

Л.М. Мосійчук, методист НМЦ ПТО;

П.П. Семенюк, методист НМЦ ПТО;

П.К. Процюк, методист НМЦ ПТО;

Р.В. Середа, методист НМЦ ПТО.

Зміст

Методична робота в системі профтехосвіти Рівненщини у 2014-2015 н.р.....	4
Учнівські конкурси фахової майстерності	11
Особливості впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у профтехзакладах Рівненської області у 2014-2015 н.р.....	16
Регіональний конкурс методичних розробок.....	23
Методичний та соціально-психологічний супровід виховного процесу в ПТНЗ.....	26
Порядок подання матеріалів на розгляд навчально-методичної ради НМЦ ПТО у Рівненській області	38
Рекомендації щодо структури та змісту навчально-методичних видань для ПТНЗ.....	43
Методика вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду	56
Навчальні заклади інформують: педагогічні ідеї та знахідки	61
М.Морозюк. Працюємо по-новому.....	61
Е. Атясова. Організація методичної роботи шляхом диференційованого підходу до педагогічних працівників	64
О. Баюн. Соціальне партнерство як один з напрямів функціонування закладу... ..	69
І. Скибан. Портфоліо як засіб педагогічної діагностики, метод оцінки професіоналізму педагога професійно-технічного навчального закладу	72
Т. Нагорна. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальну та управлінську діяльність професійно-технічного навчального закладу	79
Н. Помаранська. Розвиток творчих здібностей в сучасних умовах навчання.....	88
В. Аніскіна. Розвиток креативного мислення учнів під час пізнавальної діяльності	91
С. Лазарева. Використання програм „3D конструювання та моделювання одягу” в процесі підготовки висококваліфікованих робітників швейної галузі.....	96
О. Тетюшкін. Мультимедійний урок, як засіб підвищення якості навчання учнів	101
О. Зелінський. Реалізація змісту варіативної частини предмета „Технології” у професійно-технічних навчальних закладах	103
М. Лаврушкіна. Пошук та впровадження інноваційних технологій вивчення спецдисциплін в умовах сучасного ПТНЗ (з досвіду роботи).....	108

Методична робота в системі профтехосвіти Рівненщини у 2014-2015 н.р.

Методична робота в навчальному закладі - це багатогранний і творчий процес, вона спрямована на формування професійної компетентності, збереження та розвиток творчого потенціалу всього колективу, вироблення інноваційного стилю діяльності, підготовки викладачів до пошукової діяльності, роботу в нових умовах.

Роль методичної служби відчутно зростає сьогодні в зв'язку з необхідністю раціонально та оперативно використовувати інноваційні форми та методи навчання та виховання, тому що методична робота – найвагоміший засіб підвищення педагогічної майстерності викладачів, майстрів виробничого навчання, вихователів. Вона зв'язує в єдине ціле всю систему роботи педагогічного колективу.

Здійснення повноцінних результативних змін в діяльності ПТНЗ неможливе без високого рівня науково-методичного забезпечення і стабільно творчо працюючих педагогічних працівників. Тому питання підвищення їх кваліфікації, вдосконалення майстерності, впровадження у масову практику сучасних досягнень психолого-педагогічної науки та передового досвіду залишається пріоритетним.

З метою проведення навчальної та методичної діяльності, підвищення професійної майстерності, впровадження досягнень педагогічної науки, ефективності застосування сучасних форм, методів та засобів навчання у навчально-методичному центрі працює 27 обласних методичних секцій

Упродовж 2014-2015 навчального року навчально-методичним центром було підготовлено та проведено 19 з 25 запланованих занять обласних методичних секцій для педагогічних працівників різних категорій, 16 з 19-ти секційних занять було проведено на базі навчально-методичного центру. Також за вказаний період проведено 7 засідань круглих столів, на яких розглядалися галузеві педагогічні проблеми та обговорювалися шляхи їх подолання.

З метою обговорення актуальних питань організації виховної роботи та діяльності психологічної служби у ПТНЗ області було організовано та проведено 2 науково-практичні семінари.

У 2014-2015 навчальному році навчально-методичним центром було проведено 2 вебінари для педпрацівників ПТНЗ області:

- у формі вебінару відбувся Інтернет-форум для заступників директорів з навчально-виховної роботи ПТНЗ області на тему: „Поліпшення виховного процесу, ефективність профілактики правопорушень та злочинності в учнівському середовищі”;

- проведено вебінар на тему „Проведення атестації професійно-технічних навчальних закладів та організація стажування майстрів виробничого навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки ПТНЗ на базі навчально-практичних центрів “.

Проведення методичних заходів у формі вебінарів дозволяє суттєво розширити аудиторію, коло педагогічних працівників та створює значні переваги щодо економії часу, коштів та інших ресурсів, оскільки дозволяє долучатися до інтерактивного освітнього процесу в зручний час і в зручному місці.

10 грудня 2014 року на базі навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області відбулась обласна конференція лідерів учнівського самоврядування професійно-технічних навчальних закладів Рівненщини. З лідерами учнівського самоврядування було проведено заняття на розвиток комунікативних та лідерських здібностей. На розширеному засіданні активу обласної Ради учнівського самоврядування лідери обговорили актуальні питання діяльності самоврядування у профтехзакладах області, затвердили новий склад обласної Ради „Лідер” , внесли поправки до плану роботи обласної Ради на 2014-2015 навчальний рік, затвердили „Кодекс честі” члена обласної Ради та ознайомились з особливостями роботи євроклубів у профтехзакладах області.

3 лютого 2015 року з метою удосконалення діяльності психологічної служби, розширення форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, створення можливостей для росту професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, вивчення та впровадження в практику передового педагогічного досвіду працівників психологічної служби створена та успішно працює „Школа педагогічної майстерності працівників психологічної служби ПТНЗ”.

Для успішного впровадження у ПТНЗ області оновлених Державних стандартів робітничих професій навчально-методичним центром здійснено аналіз діючих навчальних планів та програм, організовано та проведено роботу по їх корегуванню У 2014-2015 навчальному році було розроблено 34 робочі навчальні плани для підготовки за робітничими професіями, з них 23 – за інтегрованими професіями; перевірено 36 робочих навчальних планів та

надано консультативну методичну допомогу щодо усунення виявлених недоліків.

Розроблення та апробація державних стандартів професійно-технічної освіти

Упродовж навчального року систематично проводились засідання творчих груп з розробки проектів Державних стандартів з професій 8159 Лаборант хімічного аналізу (на базі Технічного коледжу Національного університету водного господарства та природокористування) та 8263 Вишивальник (на базі ДПТНЗ „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну”).

У засіданнях творчих груп приймали участь майстри виробничого навчання відповідних професій, заступники директора з НВР, викладачі спеціальних дисциплін, методисти навчальних закладів.

На засіданнях обговорено:

- відмінності у вимогах до підготовки конкурентоспроможних на ринку праці кваліфікованих робітників;
- відмінності у термінології, що використовується в професійно-технічній освіті;
- необхідність дотримання відповідності освітньо-кваліфікаційних характеристик загальнопрофесійним кваліфікаційним вимогам до робітничих розрядів.

Також упродовж 2014 – 2015 навчального року, працювала творча група з розроблення Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії 8332 „Машиніст екскаватора одноківшевого”. До складу творчої групи ввійшли досвідчені викладачі та майстри виробничого навчання ВПУ № 22 м. Сарни, директор ТЗОВ „Західметал” (Жошка О.П.), машиніст екскаватора шостого розряду Управління водного господарства Сарненського району (Крамарчук П.П.).

Творчою групою з розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти у 2015 році, що діяла на підставі наказу управління освіти і науки Рівненської облдержадміністрації від 31.01.2015 № 42, було розглянуто освітньо-кваліфікаційні характеристики з професії 8332 „Машиніст екскаватора одноківшевого” і типові навчальні плани та програми з предмета „Будова та експлуатація екскаваторів”. Пропозиції до освітньо-кваліфікаційних характеристик і типових навчальних планів та програм подано до НМЦ ПТО у Чернівецькій області.

Метою розроблення ДСПТО є проведення єдиної державної політики у сфері професійно-технічної освіти та забезпечення належної підготовки кваліфікованих робітників усіх кваліфікаційних рівнів.

Організація підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ області у 2014-2015 навчальному році

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ (викладачів загальноосвітніх предметів, предметів загально технічної ф професійно-теоретичної підготовки, майстрів виробничого навчання, вихователів гуртожитків) здійснюється шляхом різних форм навчання: курсів підвищення кваліфікації, семінарів, педагогічних читань, конференцій, участі у роботі методичних комісій та секцій.

Упродовж 2014-2015 навчального року працювала система психолого-педагогічної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів.

При Університеті менеджменту освіти НАПН України підвищували кваліфікацію директори, заступники директорів, методисти ПТНЗ – всього 13 чоловік. На базі Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти підвищували кваліфікацію 82 викладачі загальноосвітніх предметів; 18 викладачів спецпредметів, 32 майстри виробничого навчання отримували психолого-педагогічну підготовку.

57 педагогічних працівників (викладачі спецпредметів, майстри виробничого навчання, вихователі учнівських гуртожитків) психолого-педагогічну підготовку отримували при Львівському науково-практичному центрі ПТНЗ НАПН України.

Всього у 2014-2015 навчальному році організовано підвищення кваліфікації для 202 педпрацівників ПТНЗ.

Курси підвищення кваліфікації (один раз у п'ять років) є обов'язковою вимогою, але їх епізодичність не дозволяє забезпечити безперервність навчання і, як наслідок, систематичність оновлення знань. Тому підвищення кваліфікації на періодичних курсах має бути доповнене участю педпрацівників у заходах з професійного вдосконалення у між курсовий період. Методистам ПТНЗ необхідно забезпечити:

- активну участь педпрацівників у роботі педагогічної ради, методичних комісій;
- самостійне вивчення новітніх досягнень педагогічної науки, виробничих технологій, обладнання, сучасних матеріалів;

- пошук, вивчення та використання елементів перспективного досвіду з окремого навчального предмета або професії.

Охоплення педагогічних працівників їх активною участю у методичних заходах сприятиме їх постійному самовдосконаленню, підвищенню педагогічного та професійного рівня і безпосередньо впливає на рівень професійної підготовки учнів профтехзакладів.

Організація дослідно-експериментальної роботи у ПТНЗ

З метою підвищення рівня науково-методичної роботи у профтехзакладах області та для посилення співпраці з вищими навчальними закладами та науковими установами на базі ДПТЗ „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну” працював педагогічний майданчик з експериментальною темою „Організаційно-педагогічні умови підготовки робітників швейної галузі до самозайнятості“. У 2014 році роботу над експериментальною темою завершено. За результатами експериментальної роботи підготовлено та опубліковано у наукових виданнях п'ять статей працівників навчального закладу, а також підготовлено методичні рекомендації щодо організації профорієнтаційної роботи.

Наказом № 1560 Міністерства освіти і науки України започатковано діяльність та затверджено програму дослідно-експериментальної роботи за темою „Організація професійної підготовки робітничих кадрів в умовах регіонального освітнього округу” на базі вищого професійного училища №22 м. Сарни. Програма роботи над темою розрахована до 2018 року. За результатами окремих етапів експерименту у 2014 році підготовлено та опубліковано у наукових виданнях 2 науково-методичні матеріали.

2-3 лютого 2015 року проведено чергове засідання координаційної ради, у якому взяли участь: в.о. голови Сарненської райдержадміністрації Яковчук Я.В., голова Сарненської райради Драганчук М.М., директор ТзОВ „Західметал” Жошко О.П., завідуючий відділом економіки професійно-технічної освіти Львівського навчально-практичного центру ПТНО НАПН України, кандидат педагогічних наук Копельчак М.П., директори навчальних закладів, провідні спеціалісти Сарненського центру зайнятості.

На засіданні ради опрацьовано та затверджено план дій на 2015 рік.

Експериментальна робота здійснюється дирекцією ВПУ №22 м. Сарни спільно з владними структурами міста та району, провідними спеціалістами Сарненського центру зайнятості, навчальними закладами міста та

Сарненського району, громадськими організаціями, НМЦ ПТО у Рівненській області. Науковий супровід експериментальної роботи здійснюється науковцями Львівського НПЦ ПТО НАПН України.

Діяльність навчально-практичних центрів

З метою підвищення якості та конкурентоспроможності професійно-технічної освіти для громадян України, відповідно до вимог інноваційного розвитку суспільства та економіки у Рівненській області наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2014 № 1199 створено 5 навчально-практичних центрів, на базі яких може здійснюватись стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів спецпредметів за професіями:

ВПУ №1 м. Рівне – опоряджувальник будівельний, монтажник гіпсокартонних конструкцій (ГКК), муляр, монтажник з монтажу сталевих і залізобетонних конструкцій;

ВПУ №22 м. Сарни – опоряджувальник будівельний, монтажник ГКК;

ВПУ №29 смт Володимирець – електрозварник ручного зварювання, опоряджувальник будівельний;

Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі – кухар, кондитер;

Квасилівський професійний ліцей – слюсар з ремонту автомобілів.

Для організації роботи навчально-практичних центрів підготовлені необхідні пакети документів, розроблено програми та індивідуальні плани стажування, договори про стажування між закладом-замовником та закладом-виконавцем.

Упродовж 2014-2015 навчального року на базі навчально-практичних центрів області пройшли стажування 29 майстрів виробничого навчання:

на базі НПЦ ВПУ №1 м. Рівне – 6 майстрів в/н ПТНЗ Чернігівської області за професією „монтажник ГКК”, отримали сертифікати центру „Кнауф”;

на базі НПЦ ВПУ №22 м. Сарни – 6 майстрів в/н Рівненської області за професією „монтажник ГКК”, отримали сертифікати центру „Кнауф”;

на базі НПЦ ВПУ №29 смт Володимирець – 17 майстрів в/н цього ж навчального закладу за професією „опоряджувальник будівельний”, отримали довідку про проходження стажування.

ВПУ №1 м. Рівне та Квасилівський професійний ліцей готують документи для отримання ліцензій на здійснення перепідготовки, підвищення кваліфікації та курсової форми підготовки, що дозволить після

проходження стажування у навчально-практичних центрах видавати документи державного зразка.

Результати атестації та ліцензування у сфері професійно-технічної освіти

Одним з напрямків роботи навчально-методичного центру є надання методичної допомоги навчальним закладам області з питань ліцензування професійно-освітньої діяльності та підготовки до атестації навчального закладу.

Усього з цього навчального році проатестовано 5 професійно-технічних навчальних закладів області за 34 професіями. Також надано методичну допомогу з формування пакету документів для проходження ліцензування: опрацьовано 16 ліцензійних справ ПТНЗ області, з яких 9 – щодо надання ліцензії, 8 – продовження строку дії ліцензії, 1 – введення нових видів професійної підготовки.

Всього упродовж року проліцензовано 44 професій, з яких 14 – нові.

Професії, які є найбільш популярними в Рівненській області:

- Слюсар з ремонту автомобілів
- Водій автотранспортних засобів (категорія «В», «С»)
- Перукар (перукар-модельєр)
- Візажист
- Опоряджувальник будівельний
- Кравець-закрійник
- Деревообробник будівельний
- Помічник машиніста тепловоза
- Слюсар з ремонту рухомого складу
- Провідник пасажирського вагону
- Тракторист лісового та сільськогосподарського виробництва
- Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних
- Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування
- Кухар
- Кондитер
- Офіціант.

Учнівські конкурси фахової майстерності

Одним із заходів, де навчальні заклади мають можливість продемонструвати рівень підготовки своїх учнів, є всеукраїнські конкурси фахової майстерності з професій.

Конкурси сприяють розвитку творчої активності учнів, підвищенню рівня професійної підготовки, поглибленню та удосконаленню знань, підготовці випускників до максимальної реалізації професійних навичок на виробництві. З іншого боку вони дають змогу порівняти якість підготовки з професій як учнів різних груп одного навчального закладу на I-му етапі конкурсу, так і різних навчальних закладів області та України під час проведення II та III етапів. Учні і педагогічні працівники, що їх супроводжують, можуть реально оцінити рівень професійної підготовки конкурсанта, ознайомившись з результатами виконаних завдань.

Упродовж травня 2015 року проведено 4 обласних етапи Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів.

13-14 травня 2015 року на базі ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей” відбувся II етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності за професією „Штукатур” серед учнів професійно-технічних навчальних закладів Рівненської області.

В конкурсі прийняли участь найкращі учні ПТНЗ області, які навчаються за професією „Штукатур”: ВПУ №1 м. Рівне, ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту”, ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей”, Квасилівського професійного ліцею, ВПУ №22 м. Сарни, Радивилівського професійного ліцею, ДПТНЗ „Острозьке вище професійне училище”, ВПУ № 29 смт Володимирець.

Завдання конкурсу включали: теоретичний тур – комп’ютерне тестування із 60 питань з одним варіантом правильної відповіді та виконання розрахункового завдання; практичний тур – опорядження поверхні сумішшю СТ-36 та опорядження поверхні

камінцевою штукатуркою СТ-77 фірми „Хенкель Баутехнік (Україна)“ марки „Ceresit“.

Найкращі знання з теоретичного туру показали:

Антонюк Олександр Валерійович, учень ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей”, – 68 балів;

Сібов Дмитро Миколайович, учень Квасилівського професійного ліцею, – 61 бал;

Легкобит Сергій Адамович, учень ВПУ № 22 м. Сарни, – 55 балів.

У загальному підсумку в результаті напружених змагань переможцями за професією стали:

Крупко Іван Миколайович, учень ВПУ № 1 м. Рівне, - I місце;

Жильчук Роман Сергійович, учень ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей”, - II місце;

Сібов Дмитро Миколайович, учень Квасилівського професійного ліцею, - III місце.

14 травня 2015 року на базі Вищого професійного училища № 24 м. Корець пройшов II етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів із професії „Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування”.

У конкурсі взяли участь учні випускних груп професійно-технічних навчальних закладів, які отримують первинну професійну підготовку з професії „Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування”.

Програма конкурсу передбачала виконання теоретичного та практичних завдань, складність яких обсяг і норми часу визначались відповідно до Умов II етапу конкурсу.

На підставі висновків журі переможцями конкурсу визнано:

Кидая Миколу Івановича (Клеванський професійний ліцей) – I місце;

Михайловського Дмитра Миколайовича (Вище професійне училище № 24 м. Корець) – II місце;

Михаревича Юрія Вікторовича (Державний професійно-технічний навчальний заклад „Сарненський професійний аграрний ліцей”) – III місце.

Кидай Микола Іванович представляв Рівненську область на III етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів із професії „Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування”, який відбувся на базі Вищого професійного училища № 34 м. Виноградів Закарпатської області.

9 травня 2015 року на базі Рівненського професійного ліцею відбувся II етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів за професією „Перукар”.

У конкурсі взяли участь учні професійно-технічних навчальних закладів, які отримують первинну професійну підготовку з професії „Перукар”, а саме ДПТЗ „Березнівське вище професійне училище”, ДПТНЗ „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу і дизайну”, Рівненського професійного ліцею, вищого професійного училища № 22 м. Сарни та ДПТНЗ „Острозьке вище професійне училище”.

Програма конкурсу складалася з представлення конкурсанта, яке містило презентацію „Я і мій навчальний заклад”, виконання теоретичного та практичних завдань. Практичний тур передбачав виконання високої вечірньої зачіски на довгому волоссі, яка відповідала модним тенденціям.

Журі конкурсу відзначило добру теоретичну та практичну підготовку учнів.

На підставі висновків журі переможцями конкурсу визнано:

Васильчик Галину Ворлодимирівну (Вище професійне училище № 22 м. Сарни) – I місце;

Булку Максима Олександровича (ДПТНЗ „Березнівське вище професійне училище”) – II місце;

Кокору Наталію Олексіївну (ДПТНЗ „Острозьке вище професійне училище”) – III місце.

В той час, коли учасники конкурсу виконували конкурсні завдання, для супроводжуючих осіб майстром виробничого навчання Рівненського професійного ліцею **Присяжною Діною** та чемпіоном України з візажу **Бурмай Мар'яною** було проведено **майстер-клас з візажу „Вечірній макіяж на кремовій основі. Схема виконання – петля”**, в ході якого присутні мали можливість не лише ознайомитись із технікою виконання візажу, але і самостійно відпрацьовувати елементи уроку.

Васильчик Галина Володимирівна (Вище професійне училище № 22 м. Сарни) представляла Рівненську область на III етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів за професією „Перукар”, який відбувся на базі ДНЗ „Запорізьке вище професійне училища сфери побуту 9-11 червня 2015 року.

21 травня 2015 року на базі Радивилівського професійного ліцею пройшов II етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів із професії „Водій автотранспортних засобів категорії „С”.

У конкурсі взяли участь учні випускних груп із дев'яти професійно-технічних навчальних закладів, які отримують первинну професійну підготовку з названої професії.

Завдання, які виконували конкурсанти, полягали у перевірці професійно-теоретичних знань зі спеціальних предметів („Охорона праці та навколишнього середовища”, „Будова й експлуатація вантажного автомобіля”, „Правила дорожнього руху”, „Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога”, „Професійна етика та культура водіння”) та навиків і вмінь швидкісного водіння та маневрування на автомобілях марки САЗ-3507, а також перевірки технічного стану автомобіля марки КамАЗ-5320.

На підставі висновків журі переможцями конкурсу визнано:

Момотюка Юрія Анатолійовича (Радивилівський професійний ліцей)
– I місце;

Котяша Миколу Васильовича (Державний професійно-технічний навчальний заклад „Сарненський професійний аграрний ліцей”)– II місце;

Михасюка Владислава Андрійовича (Рівненський професійний ліцей) – III місце.

Момотюк Юрій Анатолійович (Радивилівський професійний ліцей) представляв Рівненську область на III етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів із професії „Водій автотранспортних засобів категорії „С”, який відбувся на базі Ніжинського професійного аграрного ліцею, м. Ніжин Чернігівської області.

Підготовка і проведення фахових змагань сприяє зростанню творчої активності в учнівських колективах та якості професійного навчання. У процесі організації та проведення конкурсів активізується творча діяльність викладачів, майстрів виробничого навчання та учнів. Конкурсні змагання поглиблюють зацікавленість до оволодіння робітничими професіями як учнів професійно технічних навчальних закладів так і приваблюють майбутніх абітурієнтів до вибору професії та навчального закладу, де з найбільшою ефективністю можна здобути престижну професію.

Проведені конкурси професійної майстерності дають багатий матеріал для аналізу якості теоретичних і практичних навичок та вмінь учнів. Підбиття підсумків конкурсів та висвітлення їхніх результатів у засобах масової інформації забезпечує поліпшення профорієнтаційної роботи.

*Бондарчук В.М.,
директор НМЦ ПТО
у Рівненській області*

Особливості впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у профтехзакладах Рівненської області у 2014-2015 н.р.

1. Використання інформаційно-комунікаційних технологій

Важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу у професійно-технічних навчальних закладах є використання інформаційно-комунікаційних технологій. На сьогодні практично жодне „серйозне“ виробництво не обходиться без використання комп'ютера, автоматизованих та комп'ютеризованих виробничих станків, ліній, прикладного програмного забезпечення тощо. Тому, важливо, щоб зі стін профтехзакладів виходили кваліфіковані робітники, які досконало володіють інформаційними технологіями, уміло використовують їх у сучасному виробництві.

Підготувати такого кваліфікованого робітника може педагогічний працівник – викладач, майстер виробничого навчання, який сам володіє інформаційно-комп'ютерними технологіями та активно використовує їх у навчально-виробничому процесі, враховуючи особливу актуальність цієї проблеми за умов відсутності програм фінансування книговидавництва для професійно-технічної освіти останні 5 років.

Аналізуючи дані професійно-технічних навчальних закладів області за підсумками року про стан комп'ютеризації ПТНЗ, використання можливостей Інтернет та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчально-виробничому процесі, приходиш до певних висновків, які ставлять певні запитання.

Зокрема, станом на 01.01.2015 за даними профтехзакладів області про підсумки комп'ютеризації ПТНЗ, використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та можливостей мережі Інтернет за 2014 рік інформаційно-комунікаційні технології використовували (проводили уроки з використанням ІКТ у 2014 році) в середньому 66,6% педпрацівників профтехзакладів області (2/3 усіх педпрацівників). Дані результати кращі порівняно з минулорічними (тоді було 58% педпрацівників, які використовували ІКТ)

Відсоток педпрацівників профтехзакладів, які використовували ІКТ у минулому році подано у таблиці.

№ з/п	Назва ПТНЗ	% педпрацівників, які використовують ІКТ
1.	ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі”	100
2.	Рівненський професійний ліцей	100
3.	ДПТНЗ „Дубровицький професійний ліцей”	97,2
4.	ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей”	93
5.	ВПУ № 29 смт Володимирець	92,5
6.	ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей”	92,4
7.	Квасилівський професійний ліцей	87,3
8.	ДНЗ „Здолбунівське ВПУ залізничного транспорту”	84
9.	Клеванський професійний ліцей	82,5
10.	ВПУ № 22 м. Сарни	79
11.	ДНЗ „Дубенське вище художнє професійно-технічне училище”	76,4
12.	ВПУ № 25 смт Демидівка	67,9
13.	ВПУ № 1 м. Рівне	48,4
14.	ДПТНЗ „Острозьке ВПУ”	43,3
15.	ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу і дизайну”	41,9
16.	ДПТНЗ „Березнівське ВПУ”	40
17.	ВПУ № 24 м. Корець	35,4
18.	Рокитнівський професійний ліцей	30
19.	Радивилівський професійний ліцей	28,6
	Середнє значення серед ПТНЗ області	69,46

У Типовому положенні про атестацію педагогічних працівників вказано, що „...категорія „спеціаліст“ присвоюється педпрацівникам, діяльність яких характеризується ... використанням інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових освітніх ресурсів у навчально-виховному процесі...” (п. 4.3 Типового положення про атестацію педагогічних працівників, наказ МОН України від 06.10.2010 № 930, зі змінами згідно наказів від 20.12.2011 № 1473 та від 08.08.2013 № 1135).

Аналізуючи подані дані приходиш до висновку, що у використанні інформаційно-комунікаційних технологій у профтехзакладах області є певні проблеми.

Можливо, профтехзаклади подали невірні дані. Певні відхилення можуть бути. Однак, переконаний, що подані дані недалеко від істинних.

До основних причин такого стану слід віднести наступні:

- профтехзаклади недостатньо забезпечені комп’ютерною технікою, доступом до мережі Інтернет, далеко не у кожному кабінеті чи майстерні є в наявності комп’ютерна техніка, не говорячи уже про оснащення нею кожного робочого місця педпрацівника;

- відсутні належні навиків роботи з комп'ютерною технікою, пасивність окремих педпрацівників і небажання використовувати ІКТ у навчальному процесі; звичка „працювати по-старому“;

- недостатня увага керівництва профтехзакладів до використання ІКТ, формальне проведення атестації педпрацівників (щодо використання ними ІКТ).

Тому, на сьогодні актуальним є завдання: досягти, аби усі 100% педпрацівників профтехзакладів області використовували інформаційно-комунікаційні технології у навчально-виробничому та виховному процесі.

Шляхи вирішення такого завдання бачу у наступному:

1. Довести дану інформацію до відома дирекцій та педпрацівників профтехзакладів області. При проведенні перевірок, вивченні стану викладання, відвідуванні уроків, атестації педпрацівників особливу увагу звертати на використання ІКТ.

2. Проводити відкриті уроки, позаурочні заходи з використанням ІКТ. Інформацію про це висвітлювати на сайті навчального закладу.

3. При потребі, бажанні, на пропозиції педпрацівників проводити навчання з використання комп'ютерної техніки, Інтернет, електронних засобів навчального призначення.

4. Обладнати кожне робоче місце педагога комп'ютерною технікою, доступом до мережі Інтернет, мультимедійним обладнанням.

Заслуговує на увагу досвід ВПУ №29 смт Володимирець, де перед кожним педагогом ставиться завдання мати власний персональний комп'ютер (ноутбук) і використовувати його у навчальному процесі. Дирекція першочергово забезпечує при цьому доступом до Інтернет та мультимедійним обладнанням. За недостатнього фінансування з боку держави, це дозволяє активізувати використання ІКТ в навчальному процесі, а також стимулює освоєння комп'ютерних навиків педагогами закладу.

2. Використання електронних засобів навчального призначення

Під електронними засобами навчального призначення (ЕЗНП) розуміють навчальні засоби, які зберігаються у цифровому вигляді на електронних носіях та можуть бути відтворені з допомогою електронного цифрового обладнання (персонального комп'ютера, цифрового програвача, відеоплеєра та ін.).

До ЕЗНП відносяться навчальні презентації, відеофільми, електронні посібники, підручники, аудіокниги, педагогічні програмні засоби, ресурси мережі Інтернет тощо.

Використання ЕЗНП дозволяє залучити до сприйняття інформації ширше коло органів відчуття людини, побачити процеси і явища у русі, відобразити процеси, явища із різних точок зору та у різній формі; учень при цьому має можливість вибору тих засобів, які дозволяють легше і доступніше засвоїти навчальний матеріал. Використання різноманітних ЕЗНП сприяє розвитку навиків високого мислення: аналізу, синтезу, оцінювання.

Використання ЕЗНП дозволяє активізувати та оптимізувати навчальний процес.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій якраз і направлено на використання електронних засобів навчального призначення.

У таблиці, представленій нижче, подано дані про використання ЕЗНП у профтехзакладах Рівненської області.

№ з/п	Назва ПТНЗ	Кількість ЕЗНП, що використовується у ПТНЗ	З них ЕЗНП власної розробки	Кількість педпрацівників, які розробляють ЕЗНП	% педпрацівників, які розробляють ЕЗНП
	ВПУ № 1 м. Рівне	118	76	22	18
	ДНЗ „Здолбунівське ВПУ залізничного транспорту“	336	310	24	48
	ДПТНЗ „Березнівське ВПУ”	107	84	19	38
	ДПТНЗ „Рівненський ЦПТО сервісу і дизайну”	424	166	24	32,4
	ДПТНЗ „Дубровицький професійний ліцей”	205	27	4	11,1
	Рокитнівський професійний ліцей	25	14	4	8
	ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей”	100	100	8	18,6
	ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі“	260	259	47	100
	Рівненський професійний ліцей	564	328	22	43,1
	Квасилівський професійний ліцей	174	88	17	30,9
	ДПТНЗ „Сарненський ПАЛ”	430	147	15	22,7

ВПУ № 22 м. Сарни	17	15	10	9,5
Клеванський професійний ліцей	30?	18	16	28,1
ВПУ № 24 м. Корець	41	18	13	16,5
ВПУ № 25 смт Демидівка	40	28	9	17
Радивилівський професійний ліцей	241	164	19	27,1
ДНЗ „Дубенське вище художнє ПТУ“	450	150	22	40
ДПТНЗ „Острозьке ВПУ”	63	56	23	38,3
ВПУ № 29 смт Володимирець	513	138	57	77,6

Аналізуючи дані, бачимо, що у профтехзакладах використовується 4138 ЕЗНП. Порівняно з минулорічним (1840 ЕЗНП) покращилось використання ЕЗНП педпрацівниками. Із даної кількості – 2186 ЕЗНП розроблено педпрацівниками ПТНЗ. Розробкою власних ЕЗНП займаються 370 педпрацівників ПТНЗ, що становить 33 % від загальної кількості.

Звичайно, що вказані цифри не є абсолютно точними – деякі заклади (як бачимо з таблиці) у загальну кількість ЕЗНП подали лише кількість ЕЗНП розроблених власними силами. Тому, реальна кількість ЕЗНП, які використовуються у навчальному процесі, буде більшою.

Але висновок можна зробити наступний: **використання ЕЗНП у профтехзакладах області та розробка власних ЕЗНП покращились.** Збільшилась кількість педпрацівників, що долучились до розробки ЕЗНП. Однак, цього недостатньо.

В окремих ПТНЗ використанню та розробці власних ЕЗНП не приділяється належна увага.

Тому, актуальною на сьогодні задачею є: **підвищити рівень використання ЕЗНП в навчально-виробничому, виховному процесах у ПТНЗ, проводити роботу із залучення педпрацівників профтехзакладів до розробки власних ЕЗНП.**

Для вирішення даної задачі вважаю необхідним:

1. Створити каталоги використовуваних в навчально-виробничому, виховному процесах електронних засобів навчального призначення кожним педпрацівником ПТНЗ. За зразок можна взяти Лист „ЕЗНП“ із форми з

комп'ютеризації (файл .xls) – надсилається НМЦ ПТО до ПТНЗ щороку до 01.12.

2. У паспорти кабінетів, переліки комплексно-методичного забезпечення професій включати ЕЗНП. У планах-конспектах уроків вказувати ЕЗНП, які використовуються на даному уроці (в розділі „Прилади і матеріали“ чи „Обладнання та устаткування“, або ін.).

3. В кінці навчального року проводити огляди-конкурси власних ЕЗНП. Заохочувати педпрацівників до розробки та використання ЕЗНП.

Враховуючи економічний стан держави, можливі відключення теплозабезпечення у зимовий період, впровадження карантину та інше, виникає потреба у запровадженні дистанційних форм навчання. У цій ситуації актуальним є освоєння педпрацівниками профтехзакладів дистанційних форм навчання з використанням мережі Інтернет.

Зокрема у листі МОН України від 12.08.2014 № 1/9-409-1 „Про зміну графіка навчального процесу...” вказано: „З метою економії енергоресурсів... запровадити на початку весняного семестру 2014/2015 навчального року протягом чотирьох тижнів дистанційні елементи у навчанні із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій при опрацюванні теоретичного матеріалу, виконанні практичних та індивідуальних завдань...”.

На сьогодні найбільш популярною є система дистанційного навчання Moodle. Створення дистанційних курсів у даній системі та їх використання у навчальному процесі – один з актуальних напрямків роботи щодо використання ЕЗНП.

3. Використання ІКТ у позаурочній та виховній роботі

Використання ІКТ є ефективним при проведенні позаурочної та виховної роботи. Проте, в окремих профтехзакладах області ще недостатньо широко їх використовують, панує прихильність до традиційних, старих форм і методів. У зв'язку з цим, з метою більш активного впровадження ІКТ пропоную: **у планах роботи навчального закладу на рік, планах з виховної, методичної роботи передбачити заходи з використання ІКТ.**

Це, зокрема, можуть бути: конкурси, фестивалі, Інтернет-виставки, наприклад, комп'ютерного малюнку (графіки), презентацій, відеофільмів, відеопрезентацій тощо. Такі заходи можна проводити у рамках тижнів за

професією, з окремих предметів, присвячувати знаменним і пам'ятним датам та ін.

4. Висвітлення інформації на сайтах профтехзакладів

Проведений аналіз функціонування сайтів профтехзакладів області показав, що оформлення сайтів та висвітлення на них діяльності профтехзакладів суттєво покращились, недоліків суттєво зменшилось; відповідальними за сайти працівниками з розміщення інформації та підтримки їх функціонування почали впроваджуватись нові задуми та можливості. Заслуговує на схвалення та поширення досвід окремих профтехзакладів, які рекомендую для використання в інших ПТНЗ області:

1. Висвітлення на сайтах ПТНЗ відкритих уроків, позаурочних та виховних заходів (у формі відеофільмів, фотогалерей, презентацій тощо). (Відзначу досвід ВПУ № 1 м. Рівне, ДПТНЗ „Дубровицький професійний ліцей та інші).

2. Використання віртуальних турів для ознайомлення відвідувачів сайту із навчальним закладом. (ВПУ № 1 м. Рівне, ДНЗ „Дубенське вище художнє професійно-технічне училище).

3. Висвітлення перспективного педагогічного досвіду, досвіду педпрацівників, які атестуються у поточному році (ВПУ № 29 смт Володимирець).

4. Створення на сайті фотогалерей учнів (груп), які навчались (навчаються) у навчальному закладі.

5. Розміщення на сайті інформації про кращих учнів, працівників ПТНЗ;

6. Створення дистанційних навчальних курсів, навчальних сайтів, блогів (в тому числі, блогів педпрацівників) із „прив'язкою“ (за гіперпосиланням) їх до сайту навчального закладу.

З метою висвітлення діяльності навчальних закладів на рівні області та України прошу інформацію про значні події, заходи, які проводяться на базі закладів, подавати в НМЦ ПТО для висвітлення на сайті НМЦ ПТО та порталі „Профтехосвіта в Україні“. Також прошу подавати матеріали перспективного педагогічного досвіду (ППД) педпрацівників закладів в НМЦ ПТО для розміщення на сайті НМЦ ПТО.

*Семенюк П.П.,
методист НМЦ ПТО
у Рівненській області*

Регіональний конкурс методичних розробок

*То хто ж вони — відважні педагоги,
Що вибрали професію святу?
Вони ступили на важку дорогу,
Вони щодня в майстерності ростуть.*

Сучасному навчальному закладу потрібен учитель-професіонал, здатний до самонавчання, самовдосконалення та саморозвитку, учитель-дослідник, який постійно шукає, аналізує, апробує інноваційні методи й форми ефективного вирішення конкретних завдань освіти, навчання та виховання, упевнено почуватися у світі педагогічних інновацій і змін та наполегливо працює над підвищенням рівня своєї фахової майстерності.

Участь у різноманітних конкурсах з педагогічної майстерності дає можливість учителю якнайкраще продемонструвати свій фаховий рівень, загальну культуру та педагогічний досвід, перевірити свої сили, активізувати діяльність, познайомитися з новими людьми. Адже основними завданнями будь-якого педагогічного конкурсу звичайно є: виявлення та підтримка творчої праці педагогічних працівників, підвищення їхньої професійної майстерності, популяризація педагогічних здобутків, привернення уваги громадськості, органів влади до освітянських проблем, піднесення ролі вчителя у суспільстві.

Упродовж січня-квітня 2015 року навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Рівненській області спільно з Львівським науково-практичним центром Інституту професійно-технічної освіти Національної Академії педагогічних наук України організовано і проведено конкурс методичних розробок „Навчально-методичне забезпечення предметів професійної підготовки з використанням інформаційно-комунікаційних технологій”.

Головною метою проведення конкурсу було підвищення якості професійно-технічної освіти, опанування майстрами виробничого навчання та викладачами спецпредметів сучасними педагогічними та інформаційно-комунікаційними технологіями, заохочення до розробки та впровадження мультимедійних програмних засобів навчання, популяризація кращого педагогічного досвіду та методик, створення банку інноваційних продуктів професійної підготовки з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Конкурс проводився у чотирьох номінаціях у два тури: перший – обласний, другий – регіональний. У першому етапі конкурсу взяли участь всі профтехзаклади області. Усього на конкурс було подано 56 робіт, у підготовці яких взяли участь 66 педагогічних працівників.

Журі обласного етапу розглянуло подані матеріали відповідно до відповідно до умов конкурсу та критеріїв оцінювання робіт.

Журі відзначає, що усі учасники обласного етапу конкурсу підготували розробки на високому методичному та науковому рівні, з рекомендаціями для ефективного практичного їх використання.

Заслуговують на увагу методичні розробки педагогічних працівників: вищого професійного училища №1 м Рівне (Король С.В., Рябої Л.С., Климчук Н.М., Савченка М.А., Демедюка О.С., Ющука А.В.); ДПТЗ „Березнівське вище професійне училище” (Боровець О.О., Мельник Н.В., Карпінської Л.М., Радченко О.О., Марчук Т.Г.); ДПТНЗ „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну” (Лазаревої С.М.); ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі” (Лемех Н.В., Борисюк Н.П.); ДПТЗ „Соснівський професійний ліцей” (Мельник Н.Г.); вищого професійного училища №25 смт Демидівка (Кисіля М.Р.); ДНЗ „Дубенське вище художнє професійно-технічне училище” (Тимощука О.В.); вищого професійного училища №22 м. Сарни (Веретюк Т.В., Вознюк В.А.); ДПТНЗ „Острозьке вище професійне училище” (Сташук В.М., Ситар І.І.); ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей” (Зелінського О.І., Лохвича О.С., Цищори І.Х., Скибан І.В.); Клеванського професійного ліцею (Курильчука С.В., Мовчана Т.В., Лекай С.М.); вищого професійного училища №29 смт Володимирець (група авторів); Рівненського професійного ліцею (Маркушина О.Г., Тетюшкіна О.Г).

Журі обласного етапу конкурсу оцінило актуальність та специфіку підготовки, оригінальність та практичну значимість робіт і, враховуючи обмежену умовами конкурсу кількість робіт, рекомендувало для участі у другому етапі дванадцять методичних розробок.

У другому (регіональному) етапі конкурсу взяли участь ПТНЗ Львівської, Тернопільської, Рівненської та Івано-Франківської областей. Усього на розгляд журі другого етапу надійшло 45 методичних розробок

За висновками журі другого етапу конкурсу у відповідних до умов номінаціях перші місця посіли роботи:

„Використання програм 3D конструювання та моделювання одягу у процесі підготовки кваліфікованих робітників швейної галузі” (Лазаревої

С.М., майстра виробничого навчання ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу і дизайну”);

„Відеотека навчальних фільмів для груп кравців” (Боровець О.О., майстра виробничого навчання ДПТНЗ „Березнівське вище професійне училище”);

„Методична розробка уроку „Матеріали з природного каменю” (Мельник Н.Г., викладача спецпредметів ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей”);

„Електронний навчально-методичний комплекс із спецпредметів груп операторів ЕОМ” (автори: Король С.В., викладач спецпредметів вищого ВПУ №1 м Рівне, Ряба Л.С., Климчук Н.М., майстри виробничого навчання (ВПУ №1 м. Рівне);

„Програмний засіб навчального призначення за професіями „кухар”, „кондитер” (Борисюк Н.П. заступник директора з навчально-виробничої роботи ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі”);

„Банк електронних навчальних матеріалів з охорони праці” (Мельник Н.В., викладача предмета „охорона праці” ДПТНЗ „Березнівське вище професійне училище”);

„Використання інформаційно-телекомунікаційної системи „Віртуальний учитель на уроках програмування” (Тимощука О.В., викладача спецпредметів ДНЗ „Дубенське вище художнє професійно-технічне училище”);

„Педагогічний програмний засіб „Хто ви, пані клінкерна цегла?” (Веретюк Т.В., Вознюк В.А., викладачів спецпредметів ВПУ №22 м. Сарни).

Друге місце посіли роботи:

„Методична розробка вступного інструктажу уроку виробничого навчання за професією „кухар” (Лемех Н.В., майстер в виробничого навчання ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі”);

„Інтернетний ресурс „Навчальний відео урок „Гнуття елементів малих радіусів з гіпсокартонних листів методом фрезерування” (Савченка М.А., Демедюка О.С., Ющука А.В., майстрів виробничого навчання ВПУ №1 м. Рівне);

„Електронний підручник з предмета „Сільськогосподарські машини” (Кисіля М.Р., викладача спецпредметів ВПУ №25 смт Демидівка);

Переможців нагороджено дипломами.

Вцілому Рівненська область вийшла на перше місце за рівнем та якістю поданих робіт.

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Рівненській області за високий рівень та організацію конкурсу здобув перше місце у номінації „Методика проведення обласних конкурсів на краще навчально-методичне забезпечення предметів професійної підготовки з використанням інформаційно-комунікаційних технологій”.

*Мосійчук Л.М.,
методист НМЦ ПТО
у Рівненській області*

Методичний та соціально-психологічний супровід виховного процесу в ПТНЗ

Останні події у світі й, особливо, в Україні диктують нові вимоги щодо навчання та виховання дітей. Пріоритетними у виховному процесі стають національні та патріотичні мотиви.

При організації виховної роботи у 2014-2015 навчальному році у професійно-технічних навчальних закладах керувались Положенням Міністерства освіти і науки України „Про організацію виховної роботи у ПТНЗ” від 16.04.2002 №257; листом МОН України від 25.07.2014 № 1/9-376 „Про методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році”; листом МОН України від 25.07.2014 № 1/9-374 „Про методичні рекомендації з патріотичного виховання”, методичними рекомендаціями НМЦ ПТО „Основні аспекти організації виховного процесу у профтехзакладах Рівненщини у 20014/2015 навчальному році”.

Трагічні події в Україні, які почались з листопада 2013 року, тривожать і не залишають байдужими жодного громадянина країни. Ураховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні після Революції гідності, обставини, пов’язані з російською агресією, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції.

Сьогодні, як ніколи є актуальним збирання, дослідження та поширення інформації про героїчні вчинки українських військовослужбовців, бійців

добровольчих батальйонів у ході російсько-української війни, волонтерів та інших громадян, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України. Саме тому, навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Рівненській області зніціював проведення обласного конкурсу творчих робіт серед учнів та педагогів профтехосвіти „Виборюючи незалежність”, який проходив упродовж вересня 2014 до березня 2015 року. Результати проведення Конкурсу засвідчили про значні зміни в особистісному розвитку учнівської молоді, великий сплеск інтересу і прояву патріотичних почуттів та нових ставлень до історії, культури, звичаїв українського народу.

Розповсюдження волонтерської діяльності та благодійності широко розповсюджується у професійно-технічних навчальних закладах області.

За ініціативи лідерів учнівського самоврядування відбуваються благодійні акції, ярмарки, концерти, під час яких учні-продавці реалізують випічку (булочки, патріотичні пряники, тістечка), а зібрані кошти спрямовують на допомогу українським військовим. Учні ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу та торгівлі” спільно з благодійною фондом „Руєвит” неодноразово організували „Волонтерські співанки”, благодійні ярмарки підтримували українських солдат готуючи борщову заправу та квашену капусту. Учні ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей” провели акцію „Допоможи українській армії”, за зібрані кошти було відремонтовано та відправлено в зону АТО артилерійську систему „Гаубиця”. Учнівська молодь ліцею разом з педагогами збирали та відправляли для воїнів теплі речі, продукти харчування, власно вирощену господарську продукцію: капусту, картоплю, моркву, гречку, яблука, готували консервацію, шили рукавиці.

Учні ДПТНЗ „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну” систематично організують та проводять

благодійні акції та концерти, виставки-прадажі виробів флористичної, декоративно-патріотичної продукції, а зібрані кошти відправляють на допомогу захисникам. Так, 11 червня 2015 року у Міському палаці культури „Текстильник” відбувся благодійний концерт на підтримку розвідників 128-ї гірсько-піхотної бригади. Організацією та проведенням концерту займалися педагоги-волонтери ДПТНЗ „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну”. Почесним гостем концерту був світоч української поезії знаменитий Дмитро Павличко, співак Володимир Гомера, реп-гурт „Новий центр”, кавер-гурт „Lusfull city”, та основними артистами свята була агенція Центру - „Стиль і мода”. Під час проведення заходу, до якого долучилися всі профтехзаклади міста Рівне, було зібрано 11 320 тисяч гривень. На зібрані кошти під час проведення благодійного концерту закуплено продукти харчування, медикаменти, засоби захисту та особистої гігієни, які волонтери Центру особисто відправляють у зону бойових дій.

В сьогоденних умовах коли тривають бойові дії в Донецькій і Луганській областях формування і становлення патріотизму, національної самосвідомості учнівської молоді, що здобувають робітничу професію стає центральним під час організації виховного простору в профтехосвіті. Цьогоріч, учні профтехзакладів брали участь у Всеукраїнських акціях „Лист пораненому”, „Хвиля доброти”, „Ланцюг миру”. Під час проведення обласної конференції лідерів учнівського самоврядування 10 грудня 2015 року, був проведений флешмоб „Робітнича молодь Рівненщини - за мир!”, оформлено галерею стінгазет та учнівських фоторобіт під гаслом „Погляд на події в Україні”. В ході проведення заходу лідери та координатори учнівського самоврядування ознайомилися з презентацією науково-дослідної роботи „Герої, що стали ангелами”, яка стала переможцем у Міжнародному конкурсі учнівської та студентської молоді „Мій рідний край - 2014”.

На розширеному засіданні активу обласної Ради лідери обговорили актуальні питання діяльності учнівського самоврядування у профтехзакладах області, затвердили новий склад обласної Ради „Лідер”, внесли поправки до плану роботи на 2014-2015 навчальний рік, затвердили „Кодекс честі” та обрали голову та заступників обласної Ради учнівського самоврядування ПТНЗ.

Непростий рік вніс корективи і до календаря пам’ятних та знаменних дат. На виконання указу президента України „Про вшанування подвигу

учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні”, 20 лютого у всіх профтехзкладах області було проведено ряд інформаційно-просвітницьких заходів на знак вшанування відваги, сили духу героїв Революції гідності (листопад 2013 року – лютий 2014 року), які захищали ідеали демократії, відстоювали права і свободи людини, європейське майбутнє України. Разом з цим, відповідно до указу президента України № 872/2014, щороку відзначатиметься 21 листопада - День Гідності та Свободи, а також, указом президента України від 14 жовтня 2014 року № 806 встановлено День захисника України, який відзначатиметься щорічно 14 жовтня.

З метою належного відзначення 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Європі та 70-ї річниці завершення Другої світової війни, у професійно-технічних навчальних закладах області було проведено ряд виховних заходів у ракурсі подій минувшини й сьогодення приурочених дням Пам'яті та Примирення. Було проведено урочисті лінійки, уроки мужності, інформаційні виховні години, лекції, бесіди, тематичні уроки та вечори, науково-практичні конференції, засідання „круглих столів”, а у бібліотеках навчальних закладів були організовані виставки книг, історичних документів присвячені 70-й річниці завершення Другої світової війни. Лідери учнівського самоврядування ДНЗ „Дубенське ВХПТУ” у рамках тижня „Пам'ятаємо. Перемагаємо” провели акцію „Маки пам'яті”, власноруч виготовили символ червоного маку та роздавали учням і викладачам закладу. Акція відбувалась з метою увічнення пам'яті про героїв війни, формування ціннісного ставлення учнівської молоді до суспільства і держави.

Низка виховних заходів відбулась у вищому професійному училищі № 29 смт Володимирець, 8 травня 2015 року лідери самоврядування організували урочисту лінійку пам'яті, а учнів котрі проживають в гуртожитку стали учасниками майстер-класу з виготовлення маків пам'яті. Свої символічні вироби учні використовували на виховних годинах, а 8-9 травня розповсюджували їх під час проведення районного свята до Дня Перемоги в рамках благодійної акції „Допоможемо учасникам АТО”.

У Рівненському професійному ліцеї з 05.05.2015 по 08.05.2015 були проведені заходи з відзначення „70-ї річниці Перемоги над нацизмом у

Європі та 70-ї річниці завершення Другої світової війни”: книжково-ілюстративна виставка „Народ вистояв, народ переміг”; літературно-музична композиція „Зі сплаву героїстства і мертвих й живих писалось ім'я Перемога!”, патріотична акція „Мак пам'яті”; відкрита виховна година „70 років Перемога в серцях поколінь”; урок пам'яті „Тут все священне, все твоє, бо зветься краєм рідним”.

Важливим напрямком роботи з організації виховного процесу є здійснення належного соціального захисту учнів, що навчаються в профтехзакладах області. З цією метою, 4 березня 2015 року на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області відбувся науково-практичний семінар „Взаємодія педагогічних працівників ПТНЗ з іншими органами і службами щодо захисту прав дітей”. В роботі семінару взяли участь: головний спеціаліст служби у справах дітей Рівненської обласної державної адміністрації – Бурка Тетяна В'ячеславівна; керівник правових програм, юрист, Рівненської обласної громадської організації „Комітет виборців України” – Глотов Микола Сергійович; заступник директора обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – Кудріна Тетяна Володимирів; викладач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ – Борейчук Ірина Олегівна; методист кабінету-центру практичної психології та соціальної роботи РОППО – Абрамович Тетяна Вікторівна; голова правління Рівненського обласного об'єднання громадян „Центр підтримки громадських ініціатив „Чайка” – Гунько Лариса Петрівна; методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області – Середя Руслана Володимирівна, заступники директорів з навчально-виховної роботи професійно-технічних навчальних закладів.

На семінарі були розглянуті питання:

1. Соціальний захист учнів та особливості організації навчально-виховного процесу у профтехзакладах області (Середя Р.В., методист НМЦ ПТО).

2. Соціально-правовий захист неповнолітніх та взаємодія з службами і справах дітей області (Бурка Т.В., головний спеціаліст служби у справах дітей ОДА).

3. Взаємодія суб'єктів соціальної роботи щодо вирішення проблем сімей/осіб, які перебувають в складних життєвих обставинах. Сім'ї

вимушених переселенців. (Кудріна Т.В., заступник директора Рівненського обласного центру соціальних служб для сім'ї дітей та молоді).

4. Нормативно-правові акти, які регулюють питання соціального захисту дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування. Оформлення спадщини. Правовий захист при працевлаштуванні. (Глотов М.С., керівник правових програм Рівненської обласної громадської організації „Комітет виборців України”).

5. Особливості соціофобних проявів та реакцій в юнацькому віці, як спосіб реагування на кризу. (Борейчук І.О., викладач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ).

6. Особливості організації в навчальному закладі реабілітаційного простору для учнів, які перебувають у травмуючих ситуаціях (Абрамович Т.В., методист кабінету-центру ППСР РОППО).

7. Співпраця з громадськими організаціями щодо дотримання прав і свобод неповнолітніх. Ознайомлення з проектом „Підвищення обізнаності вразливих дітей та молоді щодо безпечної міграції та працевлаштування”, та проектом „Молодь Рівненщини за життя без насильства”.

У рамках проведення обласного заходу відбулась інструктивно-методична нарада заступників директорів з навчально-виховної роботи профтехзакладів, де були розглянуті актуальні питання організації виховного процесу та внесені пропозиції щодо проведення II-го етапу щорічного фестивалю-конкурсу „Молодь обирає здоров'я” та підведення підсумків обласного конкурсу творчих робіт серед педагогічних працівників та учнівської молоді „Виборюючи незалежність”. За підсумками роботи науково-практичного семінару підготовлено методичні рекомендації.

Сьогодні вимагає виховання молодого людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності, формування культури здоров'я підлітка, здатності подолати шкідливі звички, з цією метою щорічно проводиться місячник здорового способу життя та обласний фестиваль-конкурс „Молодь обирає здоров'я”. Відповідно до листа НМЦ ПТО від 23.03. 2015 № 04/03-11-95 „Щодо проведення у ПТНЗ місячника здорового способу життя” в цьому навчальному році фестиваль-конкурс „Молодь обирає здоров'я” відбувався заочно.

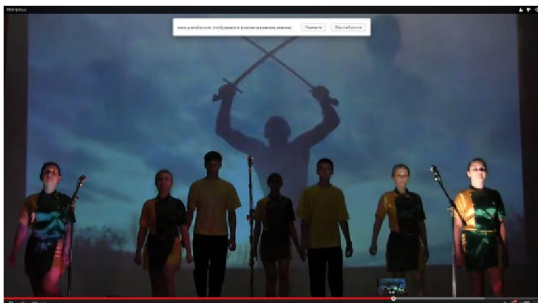
У фестивалі взяли участь всі професійно-технічні навчальні заклади, які представили на II - ий етап конкурсу

літературно-музичні міні-композиції переможців I етапу конкурсу. Аналізуючи подані конкурсні матеріали, члени журі відмітили високі спортивні, мистецькі, акторські здібності учнівської молоді. Тематика виступів команд цього року була направлена на формування в молоді не лише переваг здорового способу життя, а й формування патріотичного виховання та національних цінностей. Виступи команд були спрямовані на пропагування та роз'яснення переваг здорового способу життя, формування безпечної поведінки, збереження власного здоров'я та здоров'я оточуючих та власне бачення подій, які відбуваються в країні. Власне бачення ситуації, що триває на Сході, небайдуже ставлення молоді до подій в зоні АТО та наслідки війни на здоров'я нації – наскрізно

демонструвались у виступах, та мали переконливу силу і мотивацію на здоровий спосіб життя. Юнаки і дівчата у своїх виступах висвітлювали не лише негативний вплив шкідливих звичок на здоров'я молоді, на здоров'я майбутніх дітей, пропагуючи пісні і танці, фізичні вправи як альтернативу шкідливим звичкам, а й демонстрували власну активну патріотичну позицію.

Слід відзначити літературно-музичні композиції команди „Ритм” – ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі”; команди „Імпульс” ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту”; команди „Революція”

Вищого професійного училища №1 м. Рівне; команди „Дівчата з нашого двору” - ДПТНЗ „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайн ”, які розкрили вплив соціально-політичної ситуації в країні на здоров'я, безпеку і загрозу війни життю українців.

Оригінальними, змістовними, позитивно зорієнтованими та добре підготовленими були виступи команд: „Промінь” - Вищого професійного училища № 22 м. Сарни; команди „Зоряний час”; Вищого професійного училища № 25 смт Демидівка; „Молодь України” Клеванського професійного ліцею; команди „СПАЛ” ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей”; команди „Патріоти” ДПТНЗ „Острозьке вище професійне

училище”; „Гармонія” Радивилівського професійного ліцею; „Енергія” Рівненського професійного ліцею.

За рішенням журі переможцями в конкурсі літературно-музичних композицій II-го (обласного, заочного) етапу фестивалю-конкурсу „Молодь обирає здоров’я” визначено відео виступи:

I місце – команда „Ритм” – ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі”;

II місце – команда „Імпульс” ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту” та команда „Революція” Вищого професійного училища № 1 м. Рівне;

III місце – команда „Дівчата з нашого двору” – ДПТНЗ „Рівненський центр професійно-технічної освіти”, команда „Промінь” – Вищого професійного училища №22 м. Сарни; команда „Зоряний час” Вищого професійного училища № 25 смт Демидівка.

Відеоматеріали виступів команд переможців II-го (обласного, заочного) етапу Всеукраїнського фестивалю-конкурсу „Молодь обирає здоров’я” розміщено на сайтах навчальних закладів.

Налагодження тісної співпраці з психологічною службою в організації навчально-виховного процесу дає хороші результати у створенні комфортного психологічного мікроклімату у навчальному закладі.

У своїй діяльності психологічна служба керується ст. 21, 22, Закону України „Про освіту”, „Положення про психологічну службу системи освіти України”, затвердженого наказом МОН „Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України” № 439 від 07.06.2001 року.

29 жовтня 2014 року на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області відбувся науково-практичний семінар на тему: „Соціально-психологічний супровід учнів ПТНЗ, збереження психічного здоров’я” (відповідно до плану роботи НМЦ ПТО на 2014 р., затверджений МОН України від 27.12.2013.)

В роботі науково-практичного семінару взяли участь практичні психологи та соціальні педагоги з 19 професійно-технічних навчальних закладів Рівненської області, науковці в галузі психології, методисти структурних підрозділів.

Під час роботи семінару розглянуто ряд актуальних питань:

1. Соціально-психологічний супровід процесу адаптації учнів професійно-технічного навчального закладу до нових умов навчання (Серета Р. В., методист НМЦ ПТО)

2. Система лайф-білдингу, як форма подолання кризових станів в соціально-культурному середовищі навчального закладу (Назаревич В.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової психології РДГУ).

3. Комунікативні шаблони в системі подолання кризи в учнівському середовищі (Ставицька О.Г., кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ).

4. Посттравматичний стресовий розлад поведінки. (Яремович А.Л., практичний психолог-консультант КЗ „Рівненська обласна психолого-медико-педагогічна консультація Рівненської обласної ради”).

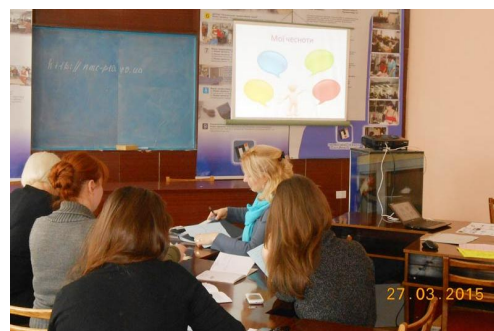
5. Особливості організації в навчальному закладі реабілітаційного простору для учнів, які перебувають у травмуючих ситуаціях. Робота з учнями родин вимушених переселенців.(Абрамович Т.В., методист кабінету-центру ППСР РОІППО).

В рамках проведення семінару відбулась інструктивно-методична нарада працівників психологічної служби ПТНЗ, на якій було підведено підсумки роботи психологічної служби за минулий навчальний рік та обговорено особливості діяльності психологічної служби ПТНЗ у 2014-2015 н.р., організаційно-змістові аспекти професійного становлення працівників психологічної служби та формування самоменеджменту, як умов професійного зростання. Методист НМЦ ПТО, Серета Р.В., провела майстер-клас на тему: „Пошук та відновлення власного ресурсу за допомогою паперопластики”.

Протягом жовтня-листопада 2014року Національний комітет Дня безпечного Інтернету 2015 (SID 2015), Науково-дослідний центр проблем соціальної педагогіки та соціальної роботи Національної академії педагогічних наук, Видавництво педагогічної преси та літератури „Шкільний світ” проводили Національний конкурс тренінгових вправ з безпечної поведінки в Інтернеті для дітей та молоді. Конкурс проводився з метою створення ресурсно-методичної бази для обміну кращими практиками з формування безпечної поведінки дітей та молоді в Інтернеті серед

українських педагогів. Одним із завдань конкурсу визначено поширення дієвих інструментів в неформальній освіті для підготовки дітей та молоді до безпечного користування Інтернетом та до захисту себе від он-лайн загроз.

У конкурсі взяли участь - соціальні педагоги та психологи Чернігівської, Волинської, Миколаївської, Рівненської, Сумської, Кіровоградської, Тернопільської, Донецької, Дніпропетровської областей, Вінниці та Києва. Від профтехзакладів Рівненщини у конкурсі взяли участь та зайняли призові місця: Дзюба Олена Вячеславівна, соціальний педагог Рівненського професійного ліцею (Тренінгова вправа „Інтернет-павутина”) та практичний психолог Рівненського професійного ліцею Легенька Юлія Вікторівна (Тренінгова вправа „Шлях до безпеки в Інтернеті”). Тренінгові вправи наших переможців опубліковані у журналі „Соціальний педагог” №2, лютий 2015.

З метою удосконалення діяльності психологічної служби, розширення форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, створення можливостей для росту професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, вивчення та впровадження в практику передового педагогічного досвіду, відповідно до наказу НМЦ ПТО від 25.01.2015 №1 створено „Школу педагогічної майстерності працівників психологічної служби ПТНЗ”, план роботи затверджений навчально-методичною радою НМЦПТО від 12.02.2015 протокол № 2. На заняттях Школи, які відбуваються щомісяця учасники діляться досвідом роботи, виступають з проблемними темами, проводять майстер-класи, тренінги, складають інтерактивні вправи, тести. Активні учасники Школи отримують сертифікати.

За результатами роботи обласної методичної секції працівників психологічної служби та Школи педагогічної майстерності підготовлено методичні рекомендації „Профілактика правопорушень серед учнівської молоді професійно-технічних навчальних закладів”, де розкриті основні погляди на психологію девіантної поведінки підлітків та зібрані базові методики діагностики та корекції з даного напрямку.

Профілактика правопорушень серед неповнолітніх у ПТНЗ проводиться зусиллями педагогічних працівників у співпраці з соціально-психологічною службою закладу, а також, співробітниками соціальних

служб, служб у справах неповнолітніх, працівниками правоохоронних органів.

З метою профілактики правопорушень у профтехзакладах проводять ряд заходів правового виховання: надання правових знань педагогами під час викладання певних предметів, тижнів дисципліни і порядку, місячника здорового способу життя; проведення вікторин, тематичних уроків, виховних годин, бесід, конкурсів, соціальних акцій; зустрічі з працівниками правоохоронних органів, екскурсії до відділів міліції.

На даний час у всі ПТНЗ широко використовуються різні методи та форми профілактичної роботи з учнівською молоддю. Серед яких переважають: роз'яснення, розповіді, бесіди, лекції, відео лекторії, дискусії, диспути з правових питань, „круглі столи” та інтерактивні методи - рольові ігри, форум-театри, тренінги.

Станом на 01.09.2014 року у професійно-технічних навчальних закладах Рівненської області навчалось: 150 учнів з неблагополучних родин, 301 дітей – сиріт, 1130 - учнів з неповних сімей, 620 – учнів з малозабезпечених родин. На внутрішньому училищному обліку у ПТНЗ області знаходиться 225 учні.

Відповідно до інформації поданої сектором кримінальної міліції у справах дітей УМВС України у Рівненській області від 10.04.2015 № 24/199, виявлено чотири учні профтехосвіти кримінальні справи відносно яких закрито у I кварталі 2015 року. З метою належної профілактичної роботи щодо попередження правопорушень та злочинності в учнівському середовищі інформацію надану сектором кримінальної міліції у справах дітей УМВС України у Рівненській області уточнено та проаналізовано. Питання профілактики правопорушень систематично аналізуються на методичних секціях заступників з виховної роботи, інструктивних нарадах.

З метою підвищення обізнаності молоді щодо безпечної міграції та працевлаштування за організаційно-методичної підтримки Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області 31.03 - 1.04 2015 року на базі Вищого професійного училища № 1 м. Рівне відбулись тренінгові заняття з реалізації проекту „Підвищення обізнаності вразливих дітей та молоді щодо безпечної міграції та працевлаштування”. Заняття проводились в межах спільного

Меморандуму про співпрацю на 2015 рік між управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації та Рівненським обласним об'єднанням громадян „Центр підтримки громадських ініціатив „Чайка”. В ході реалізації проекту підготовлено групу тренерів з числа лідерів учнівського самоврядування професійно-технічних навчальних закладів та інтернатних установ Рівненської області у кількості 42 осіб.

21-22 квітня 2015 року на базі Вищого професійного училища № 1 м. Рівне відбулись тренінгові заняття „Попередження насильства”, що проводились в рамках реалізації проекту „Молодь Рівненщини за життя без насильства” в межах програми Українського жіночого фонду з попередження насильства серед молоді.

Для реалізації проекту було визначено чотири навчальні заклади: Вище професійне училище № 1 м. Рівне, Клеванський професійний ліцей, Рівненський професійний ліцей, Рівненський економіко-гуманітарний та інженерний коледж. В ході проведення занять підготовлено групу тренерів, які отримали інформацію щодо проблеми насилля та його видів та проведуть у своїх навчальних закладах просвітницькі заходи з попередження насильства серед своїх однолітків.

У непростий час змін в соціально-економічному, політичному житті, коли відбувається багатосторонній вплив засобів масової інформації на формування та становлення особистості, молодій людині яжко не оступитись, не піддатись негативному впливу. Важливо мати поруч розуміння, підтримку добрих, мудрих наставників. Завдяки налагодженій системній виховній роботі та команді небайдужих педагогів навчаючись у професійно-технічних навчальних закладах учні стають хорошими спеціалістами, добрими, цілеспрямованими людьми.

*Середа Р.В.,
методист НМЦ ПТО
у Рівненській області*

Порядок подання матеріалів на розгляд навчально-методичної ради НМЦ ПТО у Рівненській області

1. Цей Порядок визначає процедуру підготовки, апробації, експертизи, розгляду та затвердження навчально-методичних видань, підготовлених педагогами системи професійно-технічної освіти на регіональному рівні.

Порядок розроблено відповідно до Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 6 жовтня 2010 року №930, із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 20 грудня 2011 року № 1473, наказом МОН України від 8 серпня 2013 року №1135, Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 7 листопада 2000 року № 522.

2. Відповідно до умов присвоєння педагогічних звань, визначених Типовим положенням про атестацію педагогічних працівників, педагогічні звання можуть присвоюватися педагогічним працівникам, які **здійснюють навчально-методичну і науково-дослідну діяльність, мають власні методичні розробки, які пройшли апробацію та схвалені науково-методичними установами.** Тому для проведення незалежної й об'єктивної експертизи навчально-методичної літератури, розробленої педагогами системи ПТО на регіональному рівні, у складі обласних фахових секцій працюють **експертні групи.**

3. Педагоги закладів професійно-технічної освіти працюють над розробкою навчально-методичної літератури у міжатестаційний період. Кожен педагогічний працівник ПТНЗ має право на розгляд і об'єктивну оцінку підготовленої ним навчально-методичної літератури, яка є продуктом його інноваційної освітньої діяльності.

4. Науково-методичний супровід розробки навчально-методичної літератури можуть здійснювати голови методичних комісій, методисти ПТНЗ, профільні методисти НМЦ ПТО, члени експертних груп, роботодавці, науковці. Вони надають консультації розробникам навчально-методичних видань.

5. Голови методичних комісій ПТНЗ щорічно до 20 вересня подають методистові навчального закладу списки навчально-методичної літератури, розробка якої завершується у поточному навчальному році. Методист

систематизує цю інформацію і до 10 жовтня подає у НМЦ ПТО у Рівненській області **перелік запланованої до видання педагогами навчально-методичної літератури** в розрізі методичних комісій.

6. Створена педагогами навчально-методична література має бути обов'язково розглянута на засіданні методичної комісії ПТНЗ з отриманням рекомендацій, зауважень, висновків про відповідність чи невідповідність навчальним планам і програмам. Дані про розгляд навчально-методичних видань мають бути зафіксовані у протоколі засідання методкомісії.

7. Навчально-методична література має отримати ухвалу педагогічної ради навчального закладу про подання на навчально-методичну раду НМЦ ПТО (після доопрацювання за рекомендаціями методкомісії). У протоколі засідання педагогічної ради має бути зафіксовано її попередній розгляд на засіданні методичної комісії і результати цього розгляду. У випадку прийняття педагогічною радою ПТНЗ позитивного рішення за наслідками розгляду навчально-методичної літератури в ухвалі протоколу зазначається подальше подання цих видань на розгляд навчально-методичної ради НМЦ ПТО. На основі протоколу робиться витяг з нього, який подається на засідання навчально-методичної ради НМЦ ПТО .

8. До розгляду науково-методичною радою НМЦ ПТО приймаються такі матеріали:

- рукописи підручників, навчальних посібників, навчально-методичних комплексів, навчально-наочних посібників, конспектів лекцій, навчально-методичних або методичних посібників, методичних рекомендацій, практикумів, збірників текстових і різнорівневих завдань, інструкційних, інструкційно-технологічних карт, збірок методичних розробок уроків, тем або позанавчальних заходів;

- електронні посібники, підручники, мультимедійні навчально-методичні комплекси, педагогічні програмні засоби тощо.

9. За результатами розгляду матеріалів науково-методична рада може ухвалювати такі рішення:

- схвалити до поширення у закладах ПТО регіону та рекомендувати до подальшої експертизи щодо присвоєння відповідного грифа Міністерства освіти і науки України;
- схвалити до поширення у закладах ПТО регіону;
- схвалити до використання на рівні навчального закладу-розробника;
- відхилити.

10. Поданню навчально-методичної літератури має передувати її апробація за відповідним предметом і професією. Крім апробації у ПТНЗ-розробнику, література має апробуватися у закладі ПТО, де викладаються тотожні дисципліни і навчають аналогічним процесіям. У випадку, коли у регіоні підготовку кваліфікованих робітників з професії, для якої розроблено навчально-методичну літературу, здійснює тільки заклад-розробник, він же апробує видання.

11. Термін апробації навчальної літератури має становити не менше одного семестру. Апробація видання має завершитися не пізніше за 1 рік до чергової (позачергової) атестації педагогічного працівника-розробника навчально-методичної літератури. Базу апробації розробник навчально-методичної літератури обирає самостійно або за рекомендацією експертної групи.

12. В апробації повинні брати участь інженерно-педагогічні працівники, які володіють прийомами дослідницької роботи. У ході апробації доцільно визначати науково-методичний рівень навчальних книг, що апробують; відповідність їх державним стандартам професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій та Державному стандарту загальної середньої освіти (для навчально-методичної літератури з базових дисциплін); урахувати використання інноваційних педагогічних і виробничих технологій; послідовність, логічність викладання матеріалу; оптимальність розподілення матеріалу відповідно до норм навчального часу; якості та доцільності ілюстративного матеріалу.

13. Після завершення процесу апробації педагогічні працівники, які апробували видання, повинні підготувати **рецензію на видання**. У ній дається загальна оцінка видання з урахуванням його впливу на якість навчального процесу (посилення мотивації учнів до вивчення предмета і професії, зростання рівня знань, умінь і навичок учнів з посиленням на результати проведених контрольних зрізів у кінці апробації). У рецензії також має бути зафіксовано факт апробації навчально-методичної літератури, тобто вказано дату, номер і назву засідання відповідної методичної комісії або педагогічної ради навчального закладу, в якому здійснювалася апробація.

14. Усі навчально-методичні видання **оцінюються членами експертних груп**. Експертиза відбувається після завершення апробації. За наслідками експертизи провідний експерт готує **експертний висновок на навчально-методичну літературу**. **Експертний висновок** повинен містити загальну характеристику, актуальність і доцільність видання, переваги і

недоліки аналізованої навчально-методичної літератури, загальну оцінку видання.

15. На розгляд навчально-методичної ради НМЦ ПТО навчально-методична література подається після розгляду її на рівні навчального закладу (засідання методичної комісії, педагогічної ради), апробації у навчальному процесі з подальшим її рецензуванням та експертизою.

16. Для реєстрації літератури на подання до розгляду науково-методичною радою НМЦ ПТО необхідно подавати пакет супровідної документації:

- лист-клопотання від навчального закладу на бланку, підписаний керівником і скріплений печаткою (додаток 1);
- роздрукований текст навчально-методичного видання та його електронну версію;
- витяг з протоколу засідання педагогічної ради навчального закладу з ухвалою, підписаний головою або секретарем і скріплений печаткою;
- одну зовнішню рецензію з підписом рецензента, засвідченням підпису і печаткою установи, де працює рецензент;
- експертний висновок.

17. Навчально-методична література (друкований та електронний варіанти), яка отримала схвалення та рекомендацію навчально-методичної ради до видання, передається у бібліотеку НМЦ ПТО . Схвалена навчально-методична література має використовуватися у подальшому в закладах ПТО регіону.

Зразок

Лист-клопотання навчального закладу (*назва ПТНЗ*)
щодо розгляду та схвалення методичних розробок
навчально-методичною радою НМЦ ПТО у Рівненській області

Голові навчально-методичної ради
НМЦ ПТО у Рівненській області
Бондарчук В.М.

Навчальний заклад (*назва ПТНЗ*) порушує клопотання перед навчально-методичною радою НМЦ ПТО щодо розгляду матеріалів та схвалення методичних розробок педагогічного працівника (*прізвище, ім'я, по батькові, посада, місце роботи педагогічного працівника*), який претендує на присвоєння педагогічного звання „_____”.

(Обґрунтовується доцільність видання, визначається його тип та перелік умінь і навичок, на формування яких спрямовано створені матеріали).

Методичні матеріали розглянуті та схвалені на засіданні методичної комісії (*напрямок методкомісії*) (протокол від _____ № _____) і рекомендовані педагогічною радою для розгляду навчально-методичною радою НМЦ ПТО.

Керівник навчального закладу

(ПІБ, підпис)

Рекомендації щодо структури та змісту навчально-методичних видань для ПТНЗ

Підготовка і видання будь-якої навчальної та навчально-методичної літератури визначається її роллю та місцем в системі освіти, метою і завданнями навчання і виховання, а також особливостями самого видання як засобу передачі навчальної інформації.

Розробка навчально-методичної літератури для професійно-технічних навчальних закладів передбачає опрацювання певних теоретичних підходів, яким має передувати аналіз наявної навчальної літератури з предмета. Узагальнення сучасної дидактичної та методичної літератури, педагогічного досвіду, аналіз запитів та пропозицій педагогічних працівників дають змогу запропонувати таку послідовність у роботі над створенням навчальних та навчально-методичних видань:

- створення ініціативної групи з числа викладачів і методистів;
- розроблення концепції створення навчально-методичного видання;
- написання (створення) видання;
- апробація;
- внесення змін та доопрацювання за результатами апробації;
- впровадження у навчально-виховний процес.

Навчальна література повинна відповідати всім вимогам, які ставляться до змісту освіти, бути цікавою, лаконічною, доступною, забезпечувати цілковите засвоєння учнями навчального матеріалу, сприяти вирішенню освітньо-виховних завдань, які стоять перед навчальними закладами, покликана створити необхідні передумови для всебічного розвитку пізнавальних здібностей учнів, ознайомлення з новими прийомами міркувань, притаманними теоретичному мисленню і які забезпечують доказовий виклад знань. Для цього використовують матеріал, засвоєння якого потребує різних форм логічного мислення: порівняння і протиставлення, індукції і дедукції, різних способів доведень тощо. При створенні сучасної навчальної книги обов'язковим є використання новітніх методик навчання, впровадження у навчальний процес інноваційних виробничих та педагогічних технологій.

Навчально-методична література складається з двох основних компонентів – *змістовного* і *методичного*. До змістовного належить авторський текст, а до методичного – системи завдань, способи організації тексту, ілюстративного матеріалу тощо. Важливим є також технічне

виконання. До нього належить оформлення, способи виділення інформації, довідкові матеріали, якість поліграфії. За цими трьома параметрами – змістовним, методичним, технічним – можна визначити якість навчальних видань.

Види навчальних та навчально-методичних видань.

Усі види навчальної та навчально-методичної літератури мають відповідати затвердженому навчальному плану, теми мають текстологічно і за змістом збігатися з робочою навчальною програмою.

Систему навчальних видань умовно можна розділити на 4 групи: програмно-методичні видання (навчальні плани і навчальні програми); навчально-методичні видання (методичні рекомендації; керівництво, що містить матеріали з методики викладання навчальної дисципліни, вивчення курсу, виконання курсових і дипломних робіт); навчальні (підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, конспекти лекцій) і допоміжні (практикуми, збірки задач і вправ, лабораторних і практичних робіт, хрестоматії).

КЛАСИФІКАЦІЯ (ГРУПИ) НАВЧАЛЬНИХ ВИДАНЬ	
Програмно-методичні (спрямовані на організацію навчального процесу і управління ним)	Навчальний план
	Навчальна програма
Навчальні (основні засоби навчання)	Підручник
	Навчальний посібник
	Конспект лекцій
	Курс лекцій
Допоміжні (допомагають закріпити навчальний матеріал на прикладах і задачах, сприяють засвоєнню теоретичного курсу)	Практикум
	Хрестоматія
	Збірка задач і вправ
Навчально-методичні (включають матеріали з методики викладання, вивчення курсу, контрольних робіт, організації самостійної роботи)	Методичні вказівки
	Методичні рекомендації

Серед видів навчальних і навчально-методичних видань розрізняють: навчальний план, навчальна програма, підручник, навчальний посібник, навчально-наочний посібник, навчально-методичний посібник, глосарій (словник) для учнів, довідник, практикум, збірники задач і вправ із професійним спрямуванням, курс лекцій, методичні рекомендації, навчально-методичний комплекс. Залежно від виду, видання забезпечують реалізацію

навчальної програми з конкретного предмета або з виробничого навчання майбутніх фахівців, формування у них високого рівня професійної компетентності.

Навчальний план – навчально-програмне видання, що визначає форми і види навчання; порядок, послідовність і терміни теоретичних, практичних і лабораторних занять, семінарів, самостійних робіт, заліково-екзаменаційних сесій.

Навчальна програма – навчальне видання, що визначає зміст, обсяг і вимоги до вивчення певного навчального предмета, курсу, гуртка, у процесі навчання, виховання і розвитку особистості відповідно до вимог Державних стандартів освіти та навчальних планів. Регламентує як діяльність педагога, так і навчальну роботу учнів. Навчальна програма може містити необхідні пояснення і коментарі.

Підручник – навчальне видання, що містить систематичний виклад навчального предмета, курсу, дисципліни відповідно до офіційно затвердженої або експериментальної навчальної програми і офіційно затверджене як даний вид видання. Це основний матеріал з конкретної дисципліни і є обов'язковим для засвоєння. Зміст підручника повинен повністю розкривати програму з конкретної дисципліни. Назва підручника також повинна відповідати назві дисципліни.

Навчальний посібник – навчальне видання, яке доповнює або частково замінює підручник у викладі навчального матеріалу з певного предмета, курсу, дисципліни або окремого його підрозділу.

Навчально-наочний посібник – навчальне образотворче видання матеріалів, які містять ілюстративно-наочні матеріали, що сприяють вивченню і викладанню дисципліни, засвоєнню їх змісту.

Навчально-методичний посібник – навчальне видання з методики викладання навчальної дисципліни, яке, окрім викладу навчального матеріалу, містить методичні вказівки і рекомендації щодо викладання дисципліни або організації самостійної роботи студентів, розвитку і виховання особистості.

Глосарій (словник) для учнів – довідкове видання упорядкованого переліку мовних одиниць (слова, словосполучення, фрази, терміни, поняття, знаки, імена тощо), доповнених відповідними довідковими даними.

Довідник – навчальне видання довідкового характеру, яке містить упорядкований предметний матеріал, узагальнені, стислі відомості з певних галузей науки, професій тощо.

Практикум – навчальне видання практичних завдань і вправ, що сприяють засвоєнню набутих знань, умінь і навичок, їх систематизації та узагальненню, перевірці якості їх засвоєння (різновиди: збірник задач і вправ, тестові завдання, збірники текстів диктантів і переказів, інструкції до лабораторних і практичних робіт, робочі зошити, дидактичні матеріали).

Збірник задач і вправ, тестові завдання, збірники текстів диктантів і переказів із професійним спрямуванням – навчальні видання, які містять професійно спрямовані завдання для практичних занять і самостійної роботи. Розділи можуть відноситися до одного практичного заняття або до тематичного блоку.

Курс лекцій – навчальне видання, яке містить повний виклад лекційного матеріалу відповідно до затвердженої дисципліни (всіх лекцій або змістового блоку).

Методичні рекомендації – навчальне видання з методики засвоєння дисципліни.

Навчально-методичний комплекс – навчальне видання з викладом основного змісту та завдань лекційних і практичних занять. Містить всі теми дисципліни, основні визначення і конспект лекційних тем, плани і питання практичних занять, поради щодо підготовки до них та інструкції до самостійної й індивідуальної роботи, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю.

Структура та зміст навчальних та навчально-методичних видань

Загальна структура навчально-методичних видань містить такі компоненти:

- зміст (перелік розділів);
- вступ (або передмова);
- основний текст;
- питання, тести для самоконтролю;
- обов'язкові та додаткові задачі, приклади;
- довідково-інформаційні дані для розв'язання задач (таблиці, схеми тощо);
- апарат для орієнтації в матеріалах книжки (предметний, іменний покажчики);
- список використаної літератури.

Наявність вказаних структурних елементів залежить від виду видання, характеру наданої інформації.

Особливості структури та змісту кожного з видів видань:

Підручник. Підручник як основна навчальна книга має використовуватися для підготовки кваліфікованих робітників. Теоретична і практична значущість підручника буде вагомою за умови дотримання відповідних дидактичних вимог: повнота змісту відповідно до програми навчального предмета; систематизований відбір навчального матеріалу відповідно до конкретних цілей предмета, виробничого навчання; науковість викладу; послідовність визначення професійних термінів з метою їх адекватного розуміння учнями ПТНЗ; структурування змісту навчального матеріалу згідно з розділами, підрозділами, рубриками; взаємозв'язок і доповнення змісту підручника прикладами, що розкривають сутність технологічних процесів, а також питаннями, задачами, інструкціями для забезпечення самостійної роботи і самоконтролю засвоєння навчального матеріалу; доповнення текстового матеріалу дидактично ефективними ілюстраціями, здійснення посилань на джерела інформації тощо. Підручник повинен мати високий науково-методичний рівень, містити необхідний довідковий апарат. Навчальний матеріал має бути пов'язаний з практичними завданнями, мають простежуватися тісні міжпредметні зв'язки. Важливу роль відіграє структурування змісту підручника з урахуванням специфіки професійного спрямування та особливостей його компонентів (інформаційного, репродуктивного, творчого, емоційно-ціннісного та інших).

Структурно підручник для ПТНЗ має складатися з таких компонентів:

- тексти (основні, додаткові, роз'яснювальні);
- навчальні завдання (задачі, вправи, лабораторно-практичні роботи, інструкції, картки-завдання, тести тощо);
- дидактичний апарат (заголовки, ключові слова, таблиці, пам'ятки, підписи до ілюстрацій, термінологічний словник тощо);
- ілюстративний матеріал (технічні рисунки, креслення, ілюстрації, схеми тощо).

Типова структура:

- зміст містить перелік назв розділів у точній відповідності до затвердженої навчальної програми; заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки у тексті, без скорочень; позначення ступенів рубрикації (“частина”, “розділ”) пишуться в один рядок з відповідними заголовками і відділяються від них крапкою; всі заголовки у змісті починаються з прописної літери без крапки в кінці;

- вступ (передмова) обґрунтовують роль та значення дисципліни (виду занять) у підготовці фахівця, місце даного курсу (його частин) серед інших дисциплін, формулювання основних задач, що стоять перед учнем при вивченні навчальної дисципліни;

- основний текст;

- питання, тести для самоконтролю;

- обов'язкові та додаткові задачі, приклади;

- довідково-інформаційні дані для розв'язання задач (таблиці, схеми тощо);

- апарат для орієнтації в матеріалах книжки (предметний, іменний покажчики).

- список використаної літератури.

Навчальний посібник, навчально-наочний посібник. Ці навчальні видання доповнюють підручник у викладі навчального матеріалу з певного предмета, курсу, дисципліни. На відміну від підручника посібник може включати не тільки апробовані, загально визнані положення і знання, але й різні думки з тієї чи іншої проблеми. У випадку включення нової дисципліни до навчальних планів чи програм існує практика видання спочатку навчального посібника з подальшим виданням на базі вже апробованого матеріалу підручника. Крім загальновідомих дидактичних принципів, в основі відбору навчального матеріалу використовують такі критерії, як типовість для даної галузі виробництва, видів трудової діяльності; відповідність основним напрямкам розвитку сучасної науки і техніки; можливість організації навчального матеріалу в цілісну систему взаємопов'язаних знань; тісний зв'язок з майбутньою практичною діяльністю.

Типова структура:

- зміст (назви розділів у точній відповідності до затвердженої навчальної програми);

- вступ (передмова) обґрунтовує, яку частину навчальної дисципліни розкриває посібник; які теми повністю, які – частково;

- основний текст;

- питання, тести для самоконтролю;

- обов'язкові та додаткові задачі, приклади;

- довідково-інформаційні дані для розв'язання задач (таблиці, схеми тощо);

- апарат для орієнтації в матеріалах книги (покажчики, списки);

- список літератури.

Практикуми, збірники задач і вправ, інструкції до лабораторних і практичних робіт сприяють засвоєнню набутих знань, умінь і навичок. Загальний їх обсяг може перевищувати можливу заплановану кількість робіт, внаслідок чого викладач може обрати для виконання ті, що є більш доцільними для підготовки фахівців певного спрямування і відповідають матеріально-технічному забезпеченню щодо їх проведення.

Типова структура:

- навчально-тематичний план дисципліни (теми, підтеми, кількість годин відповідно до навчального плану);
- вступ (1-2 сторінки) обґрунтовує місце курсу в навчальному процесі, мета, предмет вивчення, роль у підготовці фахівця; місце дисципліни серед інших предметів, попередні знання, що є основою для вивчення курсу; особливості; основні завдання, що стоять перед учнем при вивченні дисципліни; особливості дисципліни; використані технічні засоби;
- основний текст включає назву теми, методи опрацювання лекційного матеріалу і літератури, інструкції щодо виконання індивідуальних та самостійних завдань, підготовки до практичних занять;
- питання, тести для самоконтролю;
- обов'язкові та додаткові задачі, приклади;
- довідково-інформаційні дані для розв'язання задач (таблиці, схеми тощо);
- список літератури (номер, сторінка у загальному списку літератури).

Курс лекцій. Ці навчально-теоретичні видання повністю висвітлюють зміст навчальної дисципліни і відображають матеріал, наданий певним викладачем. Вони повинні мати високий науково-методичний рівень, містити необхідний довідковий апарат. Навчальний матеріал має бути пов'язаний з практичними завданнями, мають простежуватися тісні міжпредметні зв'язки. Доповненням може слугувати ілюстративний і табличний матеріал, що підвищує цінність теоретичного матеріалу тощо. Тексти лекцій можуть містити додатки, які допоможуть учням самостійно опрацювати матеріали.

Типова структура:

- навчально-тематичний план (теми, підтеми, кількість годин відповідно до навчального плану);
- назва лекції;
- план лекції;
- текст лекцій (повний виклад матеріалу лекції з прикладами);

- список літератури;
- додатки.

Конспект лекцій – навчально-теоретичне видання, яке у компактній формі відображає матеріал курсу, наданого певним викладачем.

Методичні рекомендації – навчально-методичні видання, що містять матеріали з методики самостійного вивчення або практичного засвоєння учнями навчальної дисципліни, матеріали з підготовки до перевірки знань, включають тематику робіт і методичні вказівки щодо їх виконання, список рекомендованої літератури.

Методичні рекомендації викладачам – навчально-методичні видання, що містять рекомендації з методики викладання навчальної дисципліни або проведення практичних робіт.

Навчально-методичний комплекс.

Головною функцією комплексу є розвантаження підручника та посилення диференціації навчання. Змісту й складові навчально-методичного комплексу варто поділити на дві групи: інваріантну і варіативну. Інваріантна складова містить лише потрібні компоненти, без яких руйнується авторська дидактико-методична концепція, вони тісно пов'язані між собою, доповнюють один одного. До варіативної складової належить додатковий матеріал (роздатковий матеріал, довідники, науково-популярна література тощо).

Типова структура :

- навчально-тематичний план;
- вступ (місце курсу в навчальному процесі, місце дисципліни серед інших предметів, попередні знання, що є основою для вивчення курсу, особливості, основні завдання, що стоять перед учнями при вивченні дисципліни);
- основні терміни та поняття;
- модульно-рейтингова схема (пояснення значення балів і правил складання заліку чи екзамену);
- основний зміст (назва теми, план теми, короткий зміст, на що звернути увагу).
- контрольні питання і завдання;
- література до теми (номери і сторінки відповідно до загального списку літератури);
- завдання для самостійної роботи;
- теми індивідуальної роботи;

- питання на іспит (залік);
- рекомендована література до курсу.

Обсяг підручників і навчальних посібників визначається кількістю годин за навчальним планом, що відводиться на вивчення дисципліни, реальним бюджетом часу учнів для самостійного вивчення навчального матеріалу.

Основні вимоги до підготовки , оформлення, укладання навчальних та навчально-методичних видань

Обсяг навчальних видань

Обсяг підручників і навчальних посібників визначається кількістю годин за навчальним планом, що відводиться на вивчення дисципліни, реальним бюджетом часу учнів для самостійного вивчення навчального матеріалу.

Вимоги до оформлення

Однією з найважливіших умов безпечності роботи над підручником або посібником є легкість зорового сприйняття. Вона забезпечується комплексом показників і залежить від шрифтового оформлення, якості поліграфічного виконання відповідно до фізіологічних властивостей зорового аналізатора людини.

Слід пам'ятати, що чинним санітарним законодавством заборонено використовувати у підручниках виворітний шрифт (світлі літери на темному тлі) та кольорові літери на кольоровому тлі, розміщувати текст на трьох і більше шпальтах, безшвейне клейове скріплення видання. Крім того, застосування у навчальних виданнях шрифтів вузького накреслення та медієвальних шрифтів (ТАЙМС, НЬЮТОН) не дозволяється.

1. Матеріал, готовий до поліграфічного відтворення, повинен бути підготовлений у текстовому редакторі Word (кегель 14, через 1 інтервал, гарнітура Times) на аркушах формату А 5 /148x215/ з полями: для навчальних посібників - 20 мм (з усіх боків), для методичних вказівок - 15 мм (з усіх боків).

2. Слово „Зміст” записують на першому (заголовному) аркуші у вигляді заголовка з великої літери.

3. Номер сторінки проставляють арабськими цифрами посередині сторінки знизу або зверху без крапки в кінці (нумерація авторського тексту

починається з третьої сторінки; перша, друга і остання сторінки не нумеруються).

4. Розділи, підрозділи, пункти, підпункти слід нумерувати арабськими цифрами. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять (наприклад, 1.1, 1.2, 1.3 і т.д.).

5. Ілюстрації (креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) слід розміщувати безпосередньо після тексту або у додатках. Ілюстрація починається словом „Рисунок –”, яке разом з назвою розміщують після пояснювальних даних, наприклад, „Рисунок 3.1 - Схема розміщення”. Якщо ілюстрація не вміщується на одній сторінці, можна переносити її на інші сторінки і під нею позначити : „Рисунок 3.1, арк.2”.

6. Слово „Таблиця 2 - ... ” зазначають один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: „Продовження табл. 2”. При поділі таблиці на частини допускається її головку замінити відповідно номерами граф, нумеруючи арабськими цифрами, при цьому у першій частині таблиці теж проставляють нумерацію арабськими цифрами. Заголовки таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони становлять одне речення із заголовком. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапок не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф зазначають в однині.

7. Посилання на використану літературу в тексті слід давати в квадратних дужках. Приклад: [5], де 5 - це порядковий номер в списку використаних джерел.

8. Переліки, за потреби, можуть бути наведені всередині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку. Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру українського алфавіту з дужкою або, не нумеруючи, дефіс.

Для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

9. Список використаної літератури (або „Бібліографічний список”) розміщують у кінці текстового матеріалу (перед додатками). Він повинен містити перелік джерел, що використаний при виконанні роботи. Список вносять до змісту. Нумерація списку використаної літератури наскрізна.

10. Список використаних джерел повинен містити 10-15 назв. Якщо розробка носить тільки практичний характер, що не вимагає теоретичних посилань, то список використаних джерел можна опустити.

Вимоги до стилю викладу навчального матеріалу:

– системність, послідовність і простота викладу; – чіткість визначень; – однозначність вживання термінів; – дотримання норм сучасної української мови;

– виділення ключових позицій тексту напівжирним шрифтом або іншим способом.

Вимоги до якості інформації:

– відповідність інформації останнім досягненням науки і практики;

– точність, достовірність і обґрунтованість відомостей, що наводяться.

У навчально-методичних виданнях слід використовувати нове тільки після того, як воно отримає достатнє обґрунтування, професійне визнання. Доказова база повинна містити достовірні, обґрунтовані відомості і не тільки позитивного, але і негативного досвіду, отриманого в результаті експерименту або професійної практики, для правильного вибору в майбутньому. Тому при складанні навчальних матеріалів слід дотримуватися єдиної структури викладу з включенням пояснень причинно-наслідкових зв'язків.

Ілюстрації у навчальній книзі

Вибір виду ілюстрацій залежить від мети, яку ставить перед собою автор. Можна сформулювати такі загальні рекомендації автора щодо ілюстрування навчальних книжок:

– ілюстрації використовувати тільки тоді, коли вони розкривають, пояснюють або доповнюють інформацію, що міститься в книжці;

– ілюстрації мають відповідати ступеню підготовленості учнів;

– треба враховувати можливості друкарні та інші фактори; важливою є спільна робота автора і редактора; автор має чітко уявляти, яким буде майбутнє видання;

– схеми не повинні повторювати матеріал основного тексту або містити зайву інформацію, що відволікає читача від засвоєння теми;

– у технічних кресленнях, що пояснюють будову і принципи роботи машин, їх механізмів і вузлів, не повинно бути малозначущих подробиць.

Бібліографічний опис

У навчально-методичних виданнях мають бути зазначені джерела, звідки запозичено фактичний матеріал. Їх зазначають у посиланнях і в бібліографічному списку. У підручниках (посібниках) необхідно використовувати лише дані, допущені до друку.

У розділі „Бібліографічний список” необхідно вказати основну використану та рекомендовану літературу для поглибленого вивчення курсу.

Основні елементи бібліографічного опису – прізвище автора, назва твору, місце випуску, назва видавництва, рік випуску, кількість сторінок, бібліографічні посилання на останнє видання твору або зібрання творів.

Додатки

Додатки – важливий засіб збагачення змісту навчально-методичних видань.

У додатках доцільно давати різні матеріали, що доповнюють або ілюструють основний текст. Додатки повинні стосуватися всієї книжки або її частин, а не окремих часткових питань, що не мають безпосереднього відношення до теми книжки.

Рецензування

Рецензент (із числа висококваліфікованих фахівців галузі) дає розгорнутий і мотивований висновок про придатність навчального видання до опублікування. Оцінюючи рукопис, рецензент повинен визначити:

- актуальність підручника (посібника) і доцільність видання, переваги над наявними роботами;
- науково-методичну цінність та ідейний рівень;
- повноту, послідовність, логічність викладення матеріалу, чіткість формулювань та зв’язок між окремими частинами.

Зауваження та побажання рецензента повинні бути принциповими, обґрунтованими, чітко сформульованими і спрямованими на вдосконалення науково-методичного рівня навчального видання.

Рецензію необхідно подавати у двох примірниках.

У кінці рецензії вказують прізвище, ім’я та по батькові рецензента, посада, учений ступінь, звання.

Методика вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду

За визначенням вчених-педагогів передовий (перспективний) педагогічний досвід – це така навчально-виховна чи організаційно-педагогічна діяльність, у процесі якої стабільні позитивні результати у розв’язанні актуальних педагогічних проблем забезпечуються використанням оригінальних форм, методів, прийомів, засобів навчання та виховання або інтеграції вже відомих форм, методів, прийомів, засобів.

I. Критерії перспективного педагогічного досвіду.

1.1. Актуальність і перспективність – відповідність провідним тенденціям розвитку сучасної освіти, досягненням педагогіки і методики у професійній та загальноосвітній підготовці, освітнім потребам регіонального ринку праці, можливість використання елементів досвіду іншими педагогами (колективами).

1.2. Новизна і прогресивність – від внесення нових, оригінальних елементів в організацію педагогічного процесу, ефективного застосування прогресивних моделей організації навчання, виховання, розвитку особистості до використання нових форм, методів педагогічної діяльності.

1.3. Результативність і дієвість – суттєві позитивні зрушення у професійній, загальноосвітній підготовці та вихованості учнів. Сформованість громадянських та національно-патріотичних позицій.

Алгоритм вивчення перспективного педагогічного досвіду

Підготовчий етап.

1. Визначення (спільно з викладачем або майстром виробничого навчання, керівником) педагогічної проблеми, її актуальність, відповідність сучасній педагогічній науці.

2. Вибір об’єкта вивчення:

- зібрати конкретні дані про автора досвіду (система педагогічної чи управлінської діяльності, її результативність, зокрема щодо рівня знань, умінь та навичок учнів);

- визначення реальних термінів вивчення досвіду;

- створення експертної групи, визначення наукового консультанта (бажано з науково-педагогічної установи).

Вивчення досвіду.

1. Попереднє спостереження:

- вивчення системи педагогічних або управлінських дій автора досвіду;
- уточнення теми досвіду, провідної педагогічної ідеї, елементів новизни;
- складання плану вивчення досвіду спільно з його автором; уточнення необхідних додаткових матеріалів, які важливі для кращого розкриття супроводу та досвіду;

2. Основний етап вивчення досвіду:

- всебічне вивчення системи творчої діяльності автора досвіду за складеною програмою та планом;
- уточнення та поглиблення узагальнень та висновків про сутність досвіду, корекція окремих етапів та ланок досвіду, надання допомоги у його моделюванні та структурі.

3. Контрольний етап вивчення.

Структура та зміст узагальнених матеріалів перспективного педагогічного досвіду

1. Назва досвіду, адреса, автор (автори).

Назва досвіду повинна чітко відображати його основні характеристики, галузь застосування, характер навчально-виховної, методичної чи управлінської проблеми, яка ефективно вирішується у процесі застосування досвіду.

2. Обґрунтування актуальності досвіду, його ефективності, конструктивності і можливості застосування у практиці педагогічних працівників профтехзакладів.

В обґрунтуванні необхідно висвітлити такі позиції:

- відповідність досвіду завданням професійної, загальноосвітньої підготовки учнів, організації керівництва навчально-виховним процесом у профтехзакладі;
- які проблеми педагогічної практики дає можливість усунути даний досвід;
- аргументація факторів, які пояснюють причини ефективності досвіду;
- оцінка досвіду на основі його перспективності з урахуванням можливості його поширення.

3. Творчо-інноваційний потенціал досвіду.

Варто показати підходи, властиві лише автору досвіду, щодо реалізації змісту навчання, застосування форм і методів, які дають хороші результати у

навчальному процесі; розкрити, в чому полягає новизна досвіду, новаторство, нові форми, методи педагогічної діяльності.

4. Технологія розкриття досвіду.

Тут необхідно розкрити характерні тільки для автора досвіду форми, методи, прийоми організації навчальної діяльності учнів, основні управлінські дії.

5. Розкриття результативності досвіду.

- високий рівень професійних умінь і навичок учнів; розвиток логічного мислення учнів, високий компетентнісний рівень навчальних досягнень учнів із спецпредметів (загальноосвітньої підготовки), керівництвом навчально-виховним процесом у навчальному закладі;

- сформованість в учнів основних професійних компетенцій, яких вимагає сучасний ринок праці;

- володіння учнями навичками творчої професійної, діяльності, наявність у них соціальної компетентності та здатності до самореалізації на сучасному ринку праці.

Узагальнений матеріал завершується формуванням висновків, ілюструється додатками. Подається список рекомендованої літератури за темою досвіду.

Рекомендації щодо оформлення матеріалів перспективного педагогічного досвіду

1. Титульний аркуш містить дані, які подаються у такій послідовності:

- повна назва навчального закладу, де працює автор досвіду;
- тема досвіду;
- повні відомості про автора (авторів) досвіду, фото автора (авторів);
- рік оформлення матеріалів досвіду.

2. Характеристика на автора досвіду:

- анкетні дані (розташовуються у правій верхній частині сторінки у стовпчик) б прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчений ступінь (якщо є), рік народження, освіта, спеціальність, стаж педагогічної роботи;

- текст характеристики (ставлення до роботи, підвищення професійного та методичного рівня, методична робота автора у навчальному закладі;

- висновок, куди призначається характеристика;

- підпис відповідальної службової особи, печатка організації, яка видала характеристику.

3. Опис змісту досвіду.

3.1 Вступ:

- актуальність ідеї досвіду; короткий аналіз та оцінка сучасного стану проблеми;

- мета роботи над проблемою;

- взаємозв'язок роботи над проблемою з сучасними науковими дослідженнями;

3.2. Розкриття суті досвіду:

- суть досвіду – це виклад інформації про дослідження проблеми досвіду, яка є необхідною для розкриття сутності даної роботи;

- опис досвіду може бути з окремих розділів, кожен з яких повинен мати логічно почату і закінчену інформацію.

Необхідно звернути увагу на науково-теоретичне обґрунтування і методи роботи, нові аспекти даної проблеми, які мають науково-дослідницький, експериментальний характер.

Основні завдання розкриття суті досвіду - створити реальну картину досвіду, показати конкретні зразки педагогічних напрацювань.

4. Висновки.

У висновках дають оцінку отриманих результатів. Розкривають можливе використання результатів роботи. Показують наукову новизну проблеми.

5. Анотація на досвід.

Анотація досвіду має включати такі аспекти:

- аргументація необхідності його вивчення і поширення, його соціальна значимість;

- визначення виду досвіду за характером новизни – новаторський чи раціоналізаторський, підкреслити застосування форм і методів педагогічної чи управлінської діяльності, які дають високий результат.

Основна педагогічна ідея досвіду.

- виділити головне, найбільш суттєве в досвіді, виходячи з прогнозованого результату його впровадження у навчально-виховний або управлінський процес.

Результативність досвіду.

- розкривається на основі показників професійної підготовки, навчальних досягнень, сформованості громадянських компетенцій; позитивних результатів управлінської діяльності.

6. Подання навчально-методичній раді навчально-методичного центру ПТО у Рівненській області повинно містити інформацію про автора, коротку довідку про те, коли і ким вивчені та схвалені матеріалу досвіду. Подання має бути засвідчене підписом керівника та печаткою закладу.

Узагальнений матеріал завершується формуванням загальних висновків, ілюструється необхідними додатками та списком рекомендованої літератури.

У додатках вміщують матеріал, який є необхідним для повноти розкриття досвіду (ілюстрації, таблиці, діаграми та ін.).

*Процюк П.К.,
методист НМЦ ПТО
у Рівненській області*

Навчальні заклади інформують: педагогічні ідеї та знахідки

*Микола Морозюк,
директор ДПТНЗ „Сарненський
професійний аграрний ліцей”*

Працюємо по-новому

Світові тенденції глобалізації економіки, постійні технологічні зміни, революція в інформаційних і комунікативних технологіях і викликаного ними швидкого темпу соціальних змін поставили нові вимоги до підготовки кваліфікованих робітників перед системою професійно – технічної освіти. Першочерговими завданнями стало налагодження високопрофесійного, наукового, аналітичного, інформаційного супроводу діяльності закладу професійно – технічної освіти. Зважаючи на це, педагогічний колектив ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей” організовує свою діяльність за принципово важливою ідеєю стратегії розвитку профтехосвіти – це ідея „випереджаючої освіти”, „роботи по – новому”, зміст якої полягає у випереджаючому характері через впровадження виробничих і педагогічних інновацій.

Діяльність працівників спрямовується на інноваційні дидактичні пошуки побудови навчального процесу. Ми виокремлюємо декілька видів роботи:

- теоретико-пізнавальна, дослідницька;
- дискусійна;
- моделююча;
- рефлексивна.

З метою розробки і експериментальної перевірки ефективності запровадження інноваційних педагогічних і виробничих технологій постійно досліджується ефективність їх застосування у навчальному процесі через:

- визначення рівня готовності педагогів до впровадження інновацій (моніторинг);

- організацію колективного пошуку інтерактивних методів та інноваційних форм навчання з метою підвищення освітнього рівня учнів (круглі столи);

- відпрацювання ефективних методик та перспективних технологій навчання (С. Лисенкова „Технологія перспективного випереджаючого навчання з використанням опорних схем при коментованому управлінні”; І. Якименської „Особистісно орієнтоване розвиваюче навчання”);

- надання педагогам можливостей реалізувати власні творчі здібності через дослідно-пошукову та наукову діяльність (результат – навчальний посібник „Лабораторно-практичні роботи з будови та експлуатації сільськогосподарської техніки. Трактори і автомобілі”. Автори - М.М.Мельникович, М.П. Морозюк);

- виявлення педагогів здатних до творчої наукової роботи та підтримку їх науково – практичного пошуку (Зелінського О.І., викладач загальноосвітніх предметів та професійного навчання його досвід роботи „Методика реалізації професійної спрямованості навчання шляхом використання інноваційних засобів пізнавальної діяльності учнів при викладанні предмета „Інформатика” у професійно-технічних навчальних закладах”).

В зв'язку з цим, діяльність навчального закладу спрямовується на вирішення таких питань:

- сертифікація педагогів за наслідками опанування ними інноваційних технологій навчання та використання їх у педагогічній діяльності;

- проведення серед майстрів виробничого навчання конкурсів фахової майстерності професійного спрямування (наприклад з професії „Водій автотранспортних засобів” (категорія „С”) перемогу здобув майстер виробничого навчання Гриневич А.І., який виборов II місце і в обласному конкурсі фахової майстерності серед майстрів виробничого навчання з цієї професії);

- застосування сучасних навчальних технологій (Б. Нікітіна „Ігрові технології навчання”, Дж. Дьюї „Проблемне навчання”);

- курси підвищення кваліфікації, стажування, що передбачають диференціацію та індивідуалізацію, використання очно – заочної форми навчання;

- організація та координація творчих груп професійного спрямування (щодо підготовки та проведення конкурсів фахової майстерності та відкритих заходів предметних тижнів);

- організація роботи Школи молодого педагога (практичні семінари такі, як „Педагогічні технології на основі гуманізації та демократизації педагогічних відносин”, тренінги – „Упевненість у собі як показник компетентності молодого педагога”, „Толерантне спілкування”, круглі столи – „Здобутки і прорахунки на шляху до професійного становлення”, виставки такі, як „Творчі здобутки педагогів”, відвідування уроків педагогів, які впроваджують у навчальний процес ІКТ);

- організація творчої та самоосвітньої діяльності педагога (щорічний конкурс методичних напрацювань педагогічних працівників ліцею, так у 2014–2015 н.р. кращими методичними розробками є розробки викладачів Зелінського О.І. „Кросфорди, ребуси, задачі для розумників”, метод розробка уроку з біології Лохвич О.С. „Закони Г. Менделя їх статистичний характер і цитологічні основи”, методична розробка уроку майстра виробничого навчання Шапірка В.Б. „Комплектування для внесення органічних добрив”)

По – новому працюють і працівники учнівського гуртожитку, залучаючи молодь до творчих та суспільних справ, вдосконалюючи роботу учнівського самоврядування. На його базі ефективно працюють гуртки: „Молода господиня”, „З бабусиних скринь”, „Юні етнографи”, „Намистинка”, євроклуб „Молодь Європи”, „Юні екологи”. Роботи гуртківців неодноразово виборювали призові місця в обласних конкурсах.

Дбаючи про здоров'я підлітків, за відсутності безкоштовного харчування учнівської молоді в ПТНЗ області, адміністрація закладу організувала одноразове безкоштовне гаряче харчування для всіх учнів ліцею, знайшла додаткові джерела надходження продовольчих товарів в учнівську їдальню. Це продукція вирощена, на навчальному господарстві: картопля, червоний буряк, морква, цибуля, капуста, гречка, просо та інші сільськогосподарські культури. Учні ліцею можуть поласувати і медом з ліцейної пасіки. А нещодавно до

цього додалися огірки, які вирощують в теплиці навчального закладу.

Підсумовуючи вищесказане, головне завдання нашого навчального закладу на сьогодні полягає у реалізації державної політики в галузі професійно-технічної освіти щодо задоволення її потреб у науково-методичному забезпеченні, удосконаленні змісту і методів навчання та виховання молодого покоління.

Організація методичної роботи шляхом диференційованого підходу до педагогічних працівників

*Елла Атясова,
методист Вищого професійного
училища №22 м.Сарни*

Науково-методична робота професійно-технічних навчальних закладів – це система індивідуальної і колективної роботи педагогів щодо вдосконалення їхньої теоретичної та практичної підготовки, необхідної для виховання та навчання кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів. Методична робота вищого професійного училища №22 м. Сарни складається із пов'язаних дій і заходів, які ґрунтуються на досягненнях науки, передового досвіду окремих викладачів та майстрів виробничого навчання і спрямовується на підвищення професійної майстерності кожного з них, а також на розвиток творчого потенціалу інженерно-педагогічного колективу в цілому.

Організаційним центром методичної роботи є методичний кабінет училища, головною метою якого є створення інформаційно-методичної бази для викладачів та майстрів виробничого навчання, удосконалення їх професійної кваліфікації і самоосвіти.

Методична робота планується окремим розділом перспективного плану навчального закладу на навчальний рік та на кожен місяць, який передбачає проведення усіх форм роботи, як індивідуальних, так і масових, групових: засідання педагогічної та навчально-методичної ради, інструкційно-методичних нарад, проведення семінарів-практикумів, предметних та методичних тижнів, олімпіад, конкурсів, методичних виставок тощо.

Система методичної роботи спрямована на поетапну реалізацію єдиної методичної проблемної теми, над якою колектив працює 3 роки. Робота над методичною темою забезпечує участь кожного педагога в удосконаленні навчально-виховного процесу, створюючи колектив односторонців. Важливою

складовою у системі роботи над єдиною методичною темою є її вибір. При виборі теми враховується ряд факторів: актуальність; практична значимість; відповідність сучасним педагогічним ідеям; відповідність інтересам як загальноосвітніх предметів, вихователів, так і викладачів професійно-теоретичного циклу і майстрів виробничого навчання. Останні три роки єдина методична тема училища була такою: „Організація компетентнісного навчання як умови формування особистості, здатної адаптуватися до сучасного життя”. Для цього в училищі було створено 8 циклових та методичних комісій:

- природничо-математична циклова комісія;
- циклова комісія гуманітарних та суспільних предметів;
- методична комісія фізичного виховання;
- методична комісія практичної та професійної підготовки будівельників;
- методична комісія практичної підготовки обліковців та інформаційно-комунікаційних технологій;
- методична комісія практичної та професійної підготовки автомеханіків та механізаторів;
- методична комісія кухарів, кондитерів, барменів;
- методичне об'єднання викладачів та майстрів в/н з підготовки перукарів, столярів, різьбярів, монтажників гіпсокартонних конструкцій.

Планування роботи циклових та методичних комісій здійснюється згідно з перспективним планом роботи закладу та планом роботи методичного кабінету училища. Основна увага методичних комісій зосереджена на таких питаннях, як: вивчення наказів, положень, інструктивно-директивних матеріалів, аналіз навчально-програмної документації, опрацювання державних стандартів професійно-технічної та загальної середньої освіти, коригування робочих навчальних програм, обговорення результатів контрольних та перевірочних робіт, комплексно-методичне забезпечення навчально-виховного процесу, організація наставництва, надання допомоги молодим педпрацівникам, проведення уроків та позанавчальних заходів, участь у конкурсах фахової майстерності.

Реалізація єдиної методичної теми здійснювалась у 3 етапи:

І рік – „Визначення поняття та змісту технології компетентнісного навчання”. Протягом року методичні комісії організували колективні семінари-практикуми, круглі столи, методична проблема обговорювалась на методичних та педагогічних радах.

II рік – „Активне впровадження компетентнісного підходу у навчально-виховний процес”. Були організовані та проведені засідання творчих груп з даного питання, досвідом роботи ділились майстри виробничого навчання та класні керівники, які працюють на одній навчальній групі; проведені інтегровані уроки виробничого навчання та спеціальних дисциплін, мета яких – розширення знань учнів, діапазону їх практичного застосування. Викладачі загальноосвітніх предметів проявили творчість під час проведення нетрадиційних форм навчання.

III рік – „Результативність та ефективність застосування технології компетентнісного навчання при підготовці кваліфікованих робітників”. Цей рік став заключним етапом, підсумком роботи колективу над єдиною методичною темою. З метою узагальнення на базі методичного кабінету були проведені:

- семінар на тему „Передовий педагогічний досвід: реалії та перспективи”, де було висвітлено передовий педагогічний досвід педпрацівників училища, їх характеристика, опис роботи та позитивні сторони;

- семінар-практикум „Роль особистості педагога у навчально-виховному процесі”, під час якого викладачі висвітлили такі складові педмайстерності, як: педагогічна техніка, мовленнєва культура, творчий підхід, педагогічні здібності і професіоналізм, а також поділилися власним досвідом, проявили самокритику та самоаналіз;

- методичний диспут на тему „Сучасний урок: за і проти”, де педпрацівники провели детальний аналіз та зробили порівняльну характеристику сучасного і традиційного уроку, розкривши такі питання: недоліки, переваги, рольові та дидактичні ігри, робота в парах (групах), компетентнісний підхід при викладанні предметів та під час уроків виробничого навчання. І майстри виробничого навчання, і викладачі висловлювали свої думки, опираючись на власний досвід, дискутували про доцільність тих чи інших методів на певних етапах уроку;

- практичний семінар на тему „Компетентнісний підхід”, на якому педпрацівники закладу висвітлили ряд питань:

Навчати чи виховувати?

Групи „важких” підлітків та методи роботи з ними.

Чи потрібна нам система рейтингу серед учнів?

Психологічна атмосфера уроку.

Вимоги до особистості сучасного вчителя.

Робота методичної служби у ВПУ №22 м. Сарни здійснюється шляхом диференційованого підходу до педагогічних працівників з урахуванням досвіду роботи на посаді, категорій та педагогічних звань. Звісно, кістяк усього колективу – це педагоги вищої категорії, викладачі-методисти, старші викладачі, майстри виробничого навчання I категорії. Вони закріплюються за молодими педагогами, робота з якими проходить через взаємовідвідування уроків, робота над індивідуальною методичною темою, з веденням документації. На базі методичного кабінету активно діє Школа молодого викладача (майстра), на засіданнях якої розглядаються питання методики, психології, педагогіки, організації уроків, написання конспектів, використання нетрадиційних методів навчання. Разом з психологом методист проводить різноманітні тренінги для молодих педагогів, метою яких є створення оптимального психологічного супроводу освітньо-виховної діяльності, становлення професійної компетентності. Так було проведено семінари-тренінги „Мистецтво самоконтролю”, „Профілактика професійного вигорання”, „Психологічні та етичні аспекти взаємодії викладача з учнями”.

Спостерігається динаміка росту професійної майстерності молодих викладачів та майстрів в/н, що можна сказати за результатами конкурсу „Молодий педагог року”. Конкурс надав можливість молодим педагогам побачити себе зі сторони, оцінити і порівняти свої навички і уміння з професії і, що є дуже важливим, обрати один конкретний напрямок, методичне спрямування, щоб реалізувати себе, в першу чергу, як викладача (майстра в/н) професійно-технічного навчального закладу. Крім того, у кінці року на педагогічну раду виноситься окреме питання „Звіт молодих викладачів і майстрів над вдосконаленням педмайстерності”, під час якого молодь звітує про пророблену роботу за рік у таких напрямках: комплексно-методичне забезпечення предмета (професії), позакласна робота з предмета (професії), робота в групі (виховна), робота над самоосвітою та робота у кабінеті (лабораторії, майстерні).

Підсумками творчої роботи колективу є методичні розробки, методичні рекомендації, навчально-методичні посібники із спецпредметів та загальноосвітніх дисциплін, які видаються методичним кабінетом училища. Варто відмітити, що їх кількість поступово зростає: у 2010 р. – 23 посібники, у 2011-2012 н.р. – 32, у 2014-2015 н.р. – 48.

На завершення роботи над єдиною методичною темою у січні 2015 р. на педчитаннях методкабінетом був організований звіт голів циклових та методичних комісій про роботу за три роки, під час якого колектив побачив, оцінив і порівняв результати та напрацювання своїх колег щодо впровадження компетентнісного підходу у навчально-виховний процес училища.

У травні 2015 р. відбувся огляд-конкурс Фестиваль методичних ідей, який проходив у вигляді представлення методичних розробок, посібників, різного роду роздаткового матеріалу для уроків, гурткової та позакласної роботи. Головною метою Фестивалю було вдосконалення методичної роботи з педагогічними кадрами училища, підвищення їхнього фахового рівня; виявлення і поширення передового педагогічного досвіду; аналіз роботи над єдиною методичною темою училища у методичних комісіях та кожного педпрацівника окремо. Переможці Фестивалю були нагороджені грамотами училища у номінаціях: „Краща методична комісія”, „Краще комплексно-методичне забезпечення предмета (професії)”, „За активну участь у методичній роботі”. Педпрацівники, які були відмічені в усіх номінаціях, отримали грошову винагороду. Варто зазначити, що із 8 комісій 8 було визнано такими, що організовують роботу на належному методичному рівні, 5 – зразковими. Як підсумок, методкабінетом був випущений бюлетень про проведення Фестивалю та завершення роботи над єдиною методичною темою.

Для вдосконалення педагогічної майстерності викладача, майстра виробничого навчання, для досягнення високих результатів у своїй роботі у галузі освіти розроблено багато новітніх педагогічних та виробничих технологій, методик. Усі вони спрямовані на формування самодостатньої, впевненої, переконаної у своїй справі особистості. Але кожен педагог обирає такі методи роботи, застосовує такі інноваційні технології, які саме йому допомагають у досягненні кращих результатів. Саме з метою підвищення якості підготовки педагогів для роботи з майбутніми робітниками методична служба ВПУ-22 застосовує диференційований підхід до педагогічних кадрів, створює для них науково-методичну підтримку та психологічний супровід.

Соціальне партнерство як один з напрямів функціонування закладу

Оксана Баюн,

заступник директора з навчально-виховної роботи

ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту”

Актуальність питання соціального партнерства засвідчує семінар „Соціальний діалог в Україні”, організований у рамках проекту ТАІЕХ Європейською комісією спільно з Національною академією державного управління при Президентові України та Національною тристоронньою соціально-економічною радою у грудні 2013 року, де представники провідних європейських країн висловили своє бачення проблем формування соціального партнерства в Україні.

Традиційно соціальне партнерство відноситься до системи соціально-трудова відносин, але в сучасних умовах зростає число прихильників точки зору, що методи соціального партнерства є обов'язковою складовою механізмів функціонування суспільних інститутів. Тому серед причин сучасної кризи українського суспільства, яка зумовлена багатьма чинниками, не останнє місце посідає недостатній розвиток соціального партнерства – особливого інституту ринкової економіки і соціальної правової держави, який сприяє збереженню класового миру і злагоди у суспільстві; має стратегічний характер, бо дозволяє безконфліктно реалізувати довгострокові завдання соціально-економічного розвитку.

Ідея соціального партнерства виникла в кінці 19 ст., а в 1919 році намагання подолати протиріччя між працею і капіталом трансформувалось у створення МОП – Міжнародної організації праці, до складу якої Україна увійшла ще в 1949 році. Соціальне партнерство стало запорукою формування соціально орієнтованої економіки і забезпечило стабільний економічний та політичний розвиток США, Японії, європейських країн – досвід яких свідчить, що розвиток інституту соціального партнерства є найефективнішим способом цивілізованого вирішення суспільних протиріч, недопущення соціальних конфліктів. Одним з головних факторів виникнення соціального партнерства стала науково-технічна революція, в результаті якої підвищилися вимоги до якості робочої сили, з'явилася потреба в гуманізації відносин між найманими працівниками і роботодавцями. Сьогодні найдієвіші

системи соціального партнерства функціонують в багатьох європейських країнах, а саме: Ірландія, Австрія, Бельгія, Швеція, Німеччина, Франція.

Професійно-технічна освіта є дуже важливою сферою, яка зобов'язана культивувати ідеологію та реалізовувати практику соціального партнерства. Новий економічний час, поява ринків праці, капіталу, інтелектуальних і освітніх ресурсів докорінно змінюють всю систему підготовки кадрів. В цих умовах стає актуальним питання формування нової системи відносин між освітніми закладами і підприємствами, союзами роботодавців, об'єднаннями трудящих, службами зайнятості – всіма тими, хто стає не просто споживачами „продукції” освітніх установ, але й повинен бути джерелом їх фінансового добробуту.

З цією метою колектив ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту” під керівництвом директора Шевчука Р.І. напрацьовує відповідні механізми, зокрема, відкритість і співробітництво, спілкування і обмін ідеями з активними партнерами в Україні та за її межами. Заклад плідно співпрацює із Об'єднанням шкіл технічних імені Станіслава Лема в Сквезині (Польща), Об'єднанням шкіл імені Владислава Станіслава Реймонта в Малашевичах (Польща) та Брестським державним професійним ліцеєм залізничного транспорту (Республіка Білорусь).

Дослідження практики професійного навчання свідчить, що успіх соціальної співпраці – це результат злагодженої взаємодії держави і суспільства. Зміцненню соціального партнерства в освіті також сприяє залучення до вирішення спільних проблем і завдань місцевих жителів, батьків і, звичайно, учнів. Напрацьований в училищі досвід учнівського самоврядування є важливою складовою філософії сучасної професійної освіти: формувати кваліфіковану робочу силу, здатну до постійних перемін у праці, самовдосконалення, конкуренції на ринку праці та партнерських відносин. Розвиток учнівського самоврядування – наш внесок у формування громадянського суспільства, забезпечує почуття відповідальності наших учнів не лише за власне майбутнє, а й долю країни. На базі Здолбунівського ВПУЗТ у 2014 році відбувся Всеукраїнський збір лідерів учнівського самоврядування. Для того, щоб зацікавити своїх партнерів, училище готує випускників, які володіють і професійними характеристиками, і розвинутими особистими якостями: ефективне спілкування, креативність, відповідальність.

З метою комплексного підходу до розвитку системи соціального партнерства в галузі освіти на регіональному та національному рівнях

інженерно-педагогічний колектив училища здійснює постійний моніторинг критеріїв та соціальних показників для аналізу стану і основних тенденцій розвитку соціального партнерства. Навчально-виховна та виробнича діяльність закладу здійснюється з урахуванням стратегічних напрямків і національних пріоритетів розвитку людських ресурсів, змісту навчальних програм, професійної кваліфікації, атестації педагогічних і керівних кадрів, акредитації навчальних закладів; постійно приділяється увага вивченню ринку праці. Середній вік робітничих кадрів в Україні складає приблизно 50 років, на підприємствах попри значне безробіття бракує кваліфікованих робітників за виробничими професіями, зокрема робітників з інструментом – в межах 22%, з обслуговування, експлуатації і контролю за роботою технологічного обладнання, машин – біля 16%; зменшується на ринку праці попит на робітників будівельних професій. Відповідно до потреб регіонального ринку праці та в умовах тісної співпраці з підприємствами та підприємцями, службою зайнятості, іншими навчальними закладами, учнями та їх батьками Здолбунівський ВПУЗТ формує перелік професій для навчання: слюсар з ремонту рухомого складу, монтер колії, помічник машиніста тепловоза, помічник машиніста електровоза, оглядач вагонів, оглядач-ремонтник вагонів, маляр, штукатур, лицювальник-плиточник, столяр будівельний, тесляр.

Як відповідальний учасник соціального діалогу колектив майстрів виробничого навчання та викладачів училища на чолі з директором Шевчуком Р.І. створили належні умови для професійного навчання робітників високої кваліфікації: друге місце посів в обласному конкурсі фахової майстерності з професії „Маляр-штукатур” Прокопчук Андрій, став переможцем Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії „Слюсар з ремонту рухомого складу” серед учнів Асоціації ПТНЗ України залізничного профілю Яковук Олександр. Завдяки високим професійним якостям у 2012-2013 навчальному році були працевлаштовані 209 випускників із 281, ще 26 призвано до ЗСУ, 8 випускників стали студентами ВНЗ. Наявність 38 непрацевлаштованих випускників свідчить про необхідність швидко реагувати на зміни кон'юктури ринку, що можливе тільки при створенні системи соціального партнерства для всіх її учасників. Повний облік вимог працедавців у зв'язку із зростанням вимог до кваліфікації і якості підготовки спеціалістів є одним із найважливіших завдань професійної освіти. Здолбунівський ВПУЗТ має напрацьовані партнерські відносини із такими організаціями та підприємствами для

проходження виробничого навчання та виробничої практики учнями ліцею: локомотивне депо Здолбунів, моторвагонне депо Здолбунів, вагонне депо Здолбунів, локомотивне депо Ковель, вагонне депо Ковель, Рівненська дистанція колії, Сарненська дистанція колії, Будівельне управління №123, ПАТ „Рівне-Азот” та ін. Керівництво названих підприємств надає можливість для організації стажування майстрів виробничого навчання та викладачів.

У нашому регіоні Здолбунівське ВПУЗТ – єдиний навчальний заклад, який готує робітників залізничних професій. Спрощення процедури ліцензування забезпечить можливість кращого кадрового забезпечення для підприємств залізничного транспорту. Для ефективної взаємодії навчального закладу з роботодавцем також необхідний пакет нормативно-правових документів, який забезпечить фінансову підтримку на рівні потреб замовника та відповідно до вимог сучасних технологій навчання.

Портфоліо як засіб педагогічної діагностики, метод оцінки професіоналізму педагога професійно-технічного навчального закладу

*Ірина Скибан,
методист ДПТНЗ „Сарненський
професійний аграрний ліцей”*

Модернізація освіти змушує по-новому поглянути не тільки на форми оцінювання навчальних досягнень учнів, а й шукати ефективні форми оцінювання педагогічної, науково-методичної діяльності педагога. Однією з таких форм може стати портфоліо педагога, популярне в різних системах освіти. Портфоліо – це візитна картка, тобто сукупність відомостей про людину, організацію; це і досє – сукупність документів, зразків робіт, фотографій, анкетних даних (повинно вміщувати інформацію про підвищення кваліфікації, досягнення, педагогічні технології і методи, що їх використовує педагог, творчі роботи й методичні матеріали, відгуки про його роботу і публікації у періодичних виданнях).

Створення портфоліо педагогічними працівниками ліцею розвиває дослідницьку культуру, особистісну, соціальну й професійну компетентність – уміння самостійно здобувати, аналізувати й ефективно використовувати інформацію, уміння раціонально працювати у світі, що постійно змінюється.

Портфоліо сприяє розширенню методичного діапазону навчального закладу, систематизації створення ним навчальних матеріалів та інших напрацювань; створює можливість гідного представлення колегам свого досвіду, дозволяє простежити еволюцію своєї професійної педагогічної діяльності, підвищити рівень професійної конкурентоспроможності, підготуватися до атестації, участі в конкурсах педагогічної майстерності.

Педагогічні працівники практикують декілька видів портфоліо:

- презентаційне портфоліо, що містить стислий виклад основних досягнень педагога, відомості про його освіту, професійний досвід, наукові й методичні інтереси.

- „папка досягнень”, яка спрямована на підвищення власної значимості педагога і відображає його успіхи (уміщає грамоти, дипломи педагога й учнів, сертифікати, інформацію про перемоги в конкурсах тощо);

- рефлексивне портфоліо, яке простежує динаміку особистісного розвитку педагога, допомагає проаналізувати результативність його діяльності як у кількісному, так і в якісному плані протягом певного періоду (уміщує статті, відеозаписи уроків та позакласних заходів, що засвідчує якісні зміни в методиці викладання, удосконалення стилю роботи, набуття й розвиток певних навичок тощо);

- проблемно-тематичне портфоліо, пов’язане з написанням статті, реферату, наукової роботи, доповіді на конференції, узагальненням результатів діяльності за певною проблемою;

- методичне портфоліо, яке містить зібрані або створені педагогом методичні матеріали, що засвідчують рівень його професіоналізму.

- комплексне портфоліо, яке об’єднує всі попередні види портфоліо, або декілька з них.

Портфоліо може бути створене у електронному (створення електронної презентації, власного сайту тощо) або паперовому вигляді.

При укладанні портфоліо потрібно врахувати, що:

- портфоліо педагога - це не тільки втілення успіхів, а й матеріал, що висвітлює різні сторони його роботи. Навіть не зовсім вдала експериментальна робота може засвідчити його дослідницький підхід до викладання та стати поштовхом до вдосконалення педагогічної діяльності;

- грамотно укладене портфоліо відповідає передовсім на питання „як?”, і тільки після того на питання „що?”.

- змістова наповненість портфоліо відповідає принципу цілісності, що передбачає тематичну завершеність поданих матеріалів;

- добір інформації до портфоліо здійснюється на основі принципів об'єктивності й достовірності.

- виклад інформації в портфоліо підпорядковується двом основним правилам: послідовність і ясність, що передбачає структурування матеріалів, логічність і лаконічність усіх письмових пояснень.

- усі декларовані педагогічні уміння підтверджуються прикладами проведених заходів - таким чином реалізується вимога щодо наочності результатів роботи;

- обсяг опису узагальнених й презентованих матеріалів має бути стислим (10-12 сторінок), додатки можуть охоплювати більший обсяг, адже вони ілюструють усі тези представленого опису; всі матеріали портфоліо повинні бути акуратно й естетично оформлені.

- матеріали портфоліо датуються: часовий обсяг поміщених матеріалів визначається метою укладання портфоліо (наприклад, протягом п'яти років - для атестації педагога). Матеріали портфоліо періодично оновлюються.

Структура портфоліо може бути різною. Універсальна структура портфоліо педагога містить п'ять розділів:

Розділ I. Загальні відомості про педагога;

Розділ II. Науково-методична діяльність;

Розділ III. Результати педагогічної діяльності;

Розділ IV. Позакласна діяльність з предмета;

Розділ V. Навчально-матеріальна база.

Залежно від мети і типу портфоліо окремих розділів може бути поділено на менші частини, або додаватись окремі розділи.

Пропонуємо орієнтовну схему розміщення матеріалів у розділах.

Розділ I. „Загальні відомості про педагога” (або Візитна картка).

Цей розділ повинен представити педагога та розкрити процес його індивідуального розвитку. У розділі вказують:

- прізвище, ім'я, по батькові педагога (поруч можна помістити портрет педагога, за бажанням – сформулювати девіз або педагогічне кредо).

- посаду (предмет, який викладається), кваліфікаційну категорію, педагогічне звання (при наявності), назву навчального закладу, електронну адресу;

- статус педагога (вказується статус у професійній галузі (експерт, автор посібників, учасник конференцій, член товариства, здобувач наукового ступеня, керівник творчої групи, переможець або лауреат конкурсів тощо (бажано вказати рік освоєння кожного ступеня в професійному зростанні));

- інформацію про освіту (який заклад і коли закінчив педагог, яку спеціальність і кваліфікацію має відповідно до диплома). Якщо педагог має декілька дипломів – вказують усі.

- загальний трудовий і педагогічний стаж роботи: перераховуються навчальні заклади, у яких працював педагог. Цей пункт особливий тим, що дає уявлення про педагогічний досвід.

- інформацію про підвищення кваліфікації (у цьому пункті вказуються кількість і час проходження курсів підвищення кваліфікації, семінари та тренінги, які відвідував педагог у міжкурсовий період, якщо педагог був організатором курсів або семінарів, - це варто вказати); детальніше характеризуються ті курси (теми, модулі) із практики підвищення кваліфікації, які найбільше вплинули на стиль викладання педагога, змінили його ставлення до викладання тощо;

- нагороди, грамоти, подяки (цей пункт містить матеріали, що відображають досягнення педагога в різних галузях: копії документів, які засвідчують наявність вчених і почесних звань і ступенів, державні нагороди, грамоти, дипломи різноманітних конкурсів, які можна розмістити в порядку значимості).

- На титульній сторінці необхідно зазначити дату створення портфоліо.

Окремі пункти I Розділу можна виокремити і сформулювати у розділ „Професійна автобіографія”. До цього розділу ввійдуть пункти „Посади і призначення”, „Карта самоосвіти педагога”, „План самоосвіти на п’ять років”. У карті самоосвіти вказують джерела інформації, якими користується педагог.

Розділ II. „Науково-методична діяльність”

До цього розділу поміщують методичні матеріали, які свідчать про рівень професіоналізму педагога. Він містить:

- авторські програми з предмета, програми факультативів і гуртків, елективних курсів, досвід адаптації до предмета інноваційних технологій, конспекти відкритих уроків, завдання, що їх розробив педагог і які отримали громадське визнання;

- результати творчого звіту, реферату, доповіді, статті;

- результати роботи в методичних об'єднаннях, радах, комісіях, проблемних творчих групах, співробітництво з навчально-методичним центром, Інститутом післядипломної педагогічної освіти тощо;
- результати проведення експериментальної, дослідницької роботи;
- результати апробації підручників, посібників, педагогічних програмових засобів, аналіз програми з предмета та обґрунтування вибору комплекту навчально-методичної літератури;
- обґрунтування вибору і використання освітніх технологій, засобів педагогічної діагностики для оцінки освітніх результатів;
- методики використання сучасних освітніх технологій, у тому числі ІКТ в освітньому процесі (цей пункт можна виділити в окремі розділи: „Сучасні освітні технології”, „Інноваційна діяльність”. Педагогу необхідно вказати новинки, які застосовувались у його роботі і дозволили оптимізувати навчально-виховний процес та досягнути найкращого результату);
- інформацію про участь у професійних і творчих педагогічних конкурсах;
- інформацію про організацію і проведення семінарів, круглих столів, майстер-класів, методичних і предметних тижнях тощо.

Розділ III. „Результати педагогічної діяльності”

- Матеріали цього розділу повинні формувати уявлення про динаміку результатів педагогічної діяльності. У цьому розділі розміщують:
 - матеріали, що демонструють результати опанування учнями програм з предмета (професії) і сформованості в них ключових компетенцій.
 - порівняльний аналіз діяльності педагогічного працівника за звітний період на основі контрольних зрізів, участі учнів в олімпіадах і конкурсах різних рівнів.
 - результати підсумкової атестації учнів, відомості про вступ до вузів за спеціальністю.
 - опис творчих робіт, науково-дослідної роботи учнів.

Розділ IV. „Позакласна діяльність з предмета” повинен містити такі документи:

- список творчих робіт, рефератів, навчально-дослідних робіт, проєктів, які виконали учнів з предмета (професії).
- Список переможців олімпіад, конкурсів, змагань тощо.
- Сценарії позакласних заходів та фото чи відео, які підтверджують їх проведення (у додатках).
- Програми роботи гуртків, факультативів, тощо.

- Опис позакласної роботи з предмета (професії).
- Інші документи.

Розділ V. „Навчально-матеріальна база” містить:

- перелік словників та іншої довідкової літератури з предмета (професії).
- список наочності (макети, схеми, ілюстрації, портрети тощо).
- перелік технічних засобів для впровадження ІКТ у навчально-виховний процес (комп’ютер, проектор, SMART-дошка, мультимедійні підручники, аудіо-відео-посібники тощо).
- перелік дидактичного матеріалу.
- презентації інформаційних проектів учнів, які можна використовувати як довідкову літературу, інші документи.

Велике значення в роботі педагогів ліцею має його діяльність як класного керівника. Її можна виокремити у окремий розділ, до якого слід помістити аналіз результативності роботи з батьками й учнями, подати результати діагностик і самоаналіз педагога, аналіз роботи з батьками, опис виховних технологій, які використовує наставник під час роботи з учнями тощо.

У Додатках можна розмістити такі матеріали:

- автобіографія, у якій розкривається значення обраної професії в житті педагога, його схильність до викладання предмета;
- педагогічна філософія – основні підходи до навчання і виховання учнів;
- матеріали виступів на педрадах, семінарах, конференціях;
- публікації (найвагоміші);
- розробки уроків і позакласних заходів, пам’ятки, програми факультативів тощо;
- копії рецензій на посібники, підручники тощо;
- копії документів, що засвідчують проходження курсів підвищення кваліфікації, участь у конференціях, семінарах тощо;
- копії дипломів, грамот, сертифікатів, які отримав педагог і його учні;
- зразки творчих робіт і проектів учнів;
- пояснення педагога до створеного портфоліо.

Насамкінець декілька методичних порад.

Портфоліо - це живий документ, який вимагає до себе уваги й безперервного коригування даних, що застаріли, і внесення нових матеріалів. Перед початком створення портфоліо необхідно чітко сформулювати мету, з

якою педагог його укладатиме, і поміщати до портфоліо ті документи, які сприяють реалізації обраної теми. Структура і виклад матеріалу залежить від поставлених завдань та від індивідуальності автора.

Готуючись до укладання портфоліо, потрібно обміркувати, які розділи буде містити портфоліо і яка інформація складатиме кожен розділ. За необхідності можна робити посилання з одного розділу на інший.

Коментар до портфоліо повинен бути вдумливим, відображати думки педагога щодо його діяльності, давати повну картину творчого зростання педагога. Він може бути представлений у вигляді вступу, пояснювальної записки, есе і та ін.

Для полегшення роботи над портфоліо необхідно систематизувати свій доробок. Тому варто завести папки-накопичувачі, розміщуючи в них створені матеріали за рубриками. Необхідно постійно контролювати процес і результати своєї діяльності, адже без цього складно своєчасно коригувати зроблене, давати йому оцінку, удосконалювати роботу. Доцільно скласти план самоосвіти, що допоможе своєчасно вносити в освітній процес елементи нового, і забезпечить систематичне зростання педагогічної майстерності. Корисно використовувати кожену можливість поділитися досвідом або взяти участь у вивченні досвіду іншого педагога.

Портфоліо як форма презентації власного досвіду активно використовується педагогічними працівниками ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей” понад три роки при підготовці до чергової атестації, обміну досвідом, аналізу професійних можливостей і потреб педагогів, виступах на засіданнях педагогічної ради. Постійному оновленню матеріалів, їх удосконаленню сприяє проведення в ліцеї конкурсу „Портфоліо педагога”, адже розуміємо що кожен викладач, майстер виробничого навчання має вагомий доробок, з якого слід почати створення портфоліо – сучасної форми презентації свого професіоналізму, адже в роботі над ним найкраще реалізується гасло сучасності – „Освіта упродовж життя”.

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальну та управлінську діяльність професійно-технічного навчального закладу

*Тетяна Нагорна,
заступник директора з навчальної роботи
ДНЗ „Здолбунівське ВПУ залізничного
транспорту”*

Досвід та успіхи найбільш розвинених країн світу в галузі науки, виробництва, нових технологій свідчать про необхідність перебудови системи освіти у напрямку створення умов для особистості, яка має вільно проявляти свої здібності, розвиватися відповідно до своїх нахилів. Перед сучасною професійно-технічною освітою постало завдання адаптації учнів до життя в інформаційному суспільстві через формування відповідних компетентностей у процесі навчання.

Відповідно до Державної цільової програми розвитку ПТО на 2011-2015 роки та Проекту гуманітарної освіти України до 2020 року передбачається активно впровадити у навчально-виробничий процес державних професійно-технічних навчальних закладів інформаційно-комунікаційні технології шляхом оволодіння комп'ютерною „грамотою” всіма ІПП та застосуванням своїх знань у навчальний процес. А відповідно до листа МОН молоді та спорту України №1/9-493 від 24.06.11 року „Щодо організації навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій” кожен вчитель загальноосвітнього навчального закладу, незалежно від ступеня, типу, форми власності закладу та рівня своєї кваліфікації, повинен вміти орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства.

Щоб стати людиною XXI століття, сучасному учневі необхідно не лише оволодіти базовими комп'ютерними навичками, але й навчитися збирати та аналізувати інформацію, синтезувати нові знання, ефективно співпрацювати з людьми різних культур.

Знання заради знання – шлях у нікуди. Знання заради життя. Ця теза повинна стати домінуючою в XXI столітті.

Одним із головних завдань освіти сьогодні є підготовка учнів до швидкого сприйняття і опрацювання великих обсягів інформації, озброєння їх сучасними засобами і технологіями роботи, формування в них

інформаційної культури, життєвих компетентностей, зокрема інформативної. Для цього необхідно формувати позитивну мотивацію до навчання учнів та залучати їх до самостійної (індивідуальної чи групової) дослідницької роботи на базі комплексного використання інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) з метою підвищення якості навчання учнів.

Використання ІКТ у навчальному процесі відкриває широкі перспективи у вивченні дисциплін загальноосвітнього та професійного рівня, підготовці кваліфікованих робітників залізничної та будівельної галузі. З'являються можливості розширення змістового наповнення предметів, опрацювання великих обсягів навчальної інформації, яка стає доступнішою для сприймання, використання інтерактивних методів навчання.

Використання ІКТ на різних етапах педагогічного процесу вимагає глибокого аналізу мети і завдань навчально-виховного процесу, прогресивних змін у його організації.

XXI століття – час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення. Комп'ютери стрімко увійшли в різноманітні сфери повсякденної діяльності суспільства, тому широке запровадження комп'ютерної техніки у процесі навчання є важливим завданням педагогів.

Актуальність теми зумовлена тим, що використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в педагогічній діяльності відкриває унікальні можливості активізації процесів пізнання, індивідуальної і колективної діяльності учнів, широкі перспективи у вивченні навчальних дисциплін. Комп'ютерні технології в навчанні можуть використовуватися не лише як засоби автоматизації навчання і контролю якості підготовки, але і як інструмент для реалізації нових дидактичних підходів, що актуалізують навчальну діяльність, розширюють світогляд, розвивають корисні практичні навички учня на основі включення в навчальну діяльність засобів і методів ІКТ. Уміння використовувати комп'ютер для вирішення професійних і навчальних проблем стає обов'язковим компонентом підготовки будь-якого фахівця.

Основним завданням професійно-технічної освіти є підготовка висококваліфікованого працівника, який володіє сучасними виробничими технологіями, вміє, самостійно навчаючись, адаптуватись до нових умов

виробництва, освоювати нові технології галузі, і який є конкурентоздатним на ринку праці.

Освіта має орієнтуватись на діяльнісні, розвиваючі технології, які формують у учнів вміння вчитися, оперувати і управляти інформацією, швидко приймати рішення, пристосовуватись до потреб ринку праці (формувані основні життєві компетенції). Світовий процес переходу до інформаційного суспільства, а також економічні, політичні і соціальні зміни, що відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність прискорення реформування системи освіти. Людство має нагальну потребу обробки інформації. Необхідність пошуку нових організаційних форм і методик навчання зумовлена тим, що виникла потреба в розробці методики, яка відповідає адаптації освіти до комп'ютерної епохи. Навчальний заклад має стати найважливішим фактором формування нових сучасних життєвих установок особистості. Це завдання під силу лише тим педагогам, які здатні не тільки „авантажувати” пам'ять учнів, а й формувати їх компетентності. В умовах традиційних форм та методів навчання учні, отримуючи інформацію пасивно, не вміють самостійно її здобувати, а також застосовувати те, що знають.

Сучасному суспільству потрібна компетентна особистість, здатна брати активну участь у розвитку економіки, науки, культури. Тому сьогодні у професійно-технічній освіті одним з головних є завдання створення сприятливих умов для виявлення і розвитку здібностей учнів, задоволення їхніх інтересів та потреб, розвитку навчально-пізнавальної активності та творчої самостійності.

Освіта має орієнтуватися на перспективи розвитку суспільства. А це означає, що в сучасній освіті необхідно застосовувати найновітніші інформаційні технології. Створення добротного інформаційного середовища є ключовим завданням на шляху переходу до інформаційного суспільства. Кожний навчальний предмет здатний суттєво вплинути на менталітет людини, яка формує себе як особистість, на методи вирішення не тільки навчальних та виробничих завдань, а й навколишнього середовища.

Нові інформаційні технології відкривають учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають нові можливості для творчості, знаходження і закріплення будь-яких професійних навичок, дозволяють реалізовувати принципово нові форми і методи навчання.

Адміністрація ДНЗ „долбунівське вище професійне училище залізничного транспорту” розглядає комп’ютеризацію навчального процесу як один з найбільш перспективних напрямів підвищення якості освіти. Використання комп’ютерних програм, електронних засобів навчального призначення значно підвищують якість навчання, але при використанні ІКТ в навчальній, науковій та управлінській діяльності довелося боротися з рядом проблем:

- недостатнє матеріально-технічне та науково-методичне забезпечення закладів професійно-технічної освіти;
- недостатньо розроблені методики використання сучасних інформаційних технологій навчання у навчальному процесі під час вивчення усіх навчальних предметів;
- недостатня підготовка педагогічних кадрів до використання в навчальному процесі засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- відсутність у педагогів мотивації щодо використання сучасних інформаційних технологій навчання.

Зміни у підходах до навчання створили умови для перебудови особистісних установок взаємодії педагогів з учнями. Викладач зобов’язаний виступати у ролі творчого керівника, спрямувати учнів від статичних знань до динамічних.

Основними принципами роботи педагога, як консультанта і помічника, стали відкритість, впевненість у можливостях і здібностях учнів, бачення внутрішнього світу і можливостей кожної дитини. Роль викладача стала більш активною. Вони створюють сприятливі умови для розкриття і розвитку учнів. Стрімкі темпи інформатизації суспільства та розвитку Інтернет-технологій актуалізують проблему формування інформаційної компетентності підростаючого покоління, яка на разі виступає одним із потужних чинників успішності навчальної, професійної, суспільної та інших видів діяльності молодोї людини.

Впровадження інноваційних моделей навчального процесу передбачає вміння викладачів-предметників користуватися засобами новітніх інформаційних технологій. Структурна побудова заняття з використанням ІКТ змінює саму суть навчального процесу, занурюючи його в спілкування, де ролі викладача й учня врівноважені: обидва працюють для того, щоб навчатися, ділитися своїми знаннями, досягненнями свого життєвого досвіду.

Важливим тут є не те, як багато учні знають, а як вони дізналися і що робитимуть зі своїми знаннями.

До того ж слід звернути увагу на те, що педагог повинен завчасно моделювати ситуації взаємодії за допомогою засобів, схем (моделей) діяльності учнів, відповідно до змісту і мети уроку. В моделях слід фіксувати склад індивідуальних дій учнів, спосіб їх розподілу між учасниками і послідовність дій виконання. Цілеспрямована модель діяльності учнів у даних уроках виступає інструментарієм, за допомогою якого можна поєднувати методологію та зміст, крім того, вона є основним засобом організації комунікації учнів і викладача.

У процесі побудови уроку з використанням ІКТ визначальною є діяльність учнів, а головною функцією педагогічної згоди стає створення комунікативних умов, коли викладач своїми висловлюваннями і діями бере участь у створенні „критичних ситуацій”, що ведуть до аналізу й розуміння змісту навчального матеріалу, способів пізнання. Викладач керує взаємодією учнів, які представляють різні позиції й пізнавальні можливості.

Дидактична ефективність даного уроку досить висока і дає викладачу змогу визначати й вивчати психолого-педагогічні феноменальні можливості окремих учнів, а учням - за умови системності використання даних методів навчання, очевидніше виявляти різні позиції, перешкоди, які виникають у процесі навчальної діяльності. Саме в такій формі уроку, за інтерактивними методами навчання та використання ІКТ, виникає зв'язок між змістом (темою уроку) і способом спільної та індивідуальної діяльності, між учнем і способом вирішення проблеми, ситуації, завдання.

Необхідною складовою формування єдиного освітнього інформаційного простору, першим кроком до використання інноваційних та дистанційних технологій навчання у професійній діяльності викладача є наявність Інтернету.

Сьогодні існує безліч інформаційних матеріалів на електронних носіях: електронні довідники, енциклопедії, атласи, навчальні фільми, ролики тощо. Викладачами училища практикується використання комп'ютерних презентацій для пояснення учням специфіки програм і тем, що вивчаються. Під час проведення уроків викладачі активно використовують електронні посібники та енциклопедії з навчальних дисциплін. Проводяться відкриті уроки з використанням комп'ютерної техніки та ІКТ усіма педпрацівниками закладу, фотовиставки, виставки та конкурси презентацій, відеофільмів, електронних засобів навчального призначення, творчих робіт підготовлених

педпрацівниками та учнями училища; вікторини, олімпіади, КВК з використанням ІКТ.

Основним недоліком використання комп'ютерних технологій є зменшення безпосереднього спілкування учня з викладачем та з колективом, значні матеріальні затрати на комп'ютеризацію навчальних закладів. У багатьох навчальних закладах комп'ютери не завжди відповідають сучасним вимогам, а подекуди зовсім відсутні. Варто зазначити, що ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту” уже два роки поспіль посідає I місце у рейтингу серед професійно-технічних закладів Рівненської області з питань комп'ютеризації та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. І це не дивно, адже, інформатизація та впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес є одним з пріоритетних напрямів розвитку, що значно покращує якість та ефективність навчання майбутніх фахівців залізничної та будівельної галузі, підвищує конкурентоспроможність на ринку праці. Застосування комп'ютерних технологій потребує перегляду форм і методів навчальної діяльності. Слід пам'ятати, що комп'ютерні технології є ефективним, але допоміжним засобом навчання. Застосування комп'ютерних технологій підвищує активність учня, веде до перебудови навчального процесу в бік самостійних форм навчання. Без перевантажень можна інтенсифікувати процес навчання в умовах профільного навчання завдяки раціональному використанню комп'ютерних технологій.

Вивчення стану використання ЕЗНП в ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту” показало, що у багатьох створена система використання ЕЗНП: у педпрацівників ЕЗНП систематизовані та ведеться їх облік, вони вказані у паспортах кабінетів.

Варто сказати, що в ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту” 25 навчальних кабінетів, лабораторій, майстерень обладнані комп'ютером, який під'єднаний до мережі Інтернет, та мультимедійним проектором. Кабінет хімії обладнаний мультимедійною дошкою. Функціонує 2 кабінети комп'ютерної техніки. У бібліотеці навчального закладу розміщено 8 комп'ютерів, які мають вихід в Інтернет. 15 таких же комп'ютерів є у гуртожитку. Загалом 34 приміщень у навчальному закладі мають вихід в Інтернет, що становить 125 персональних комп'ютерів.

Традиційна формула освітнього процесу „знання – вміння – навички” вже не спрацьовує повною мірою. Інформаційне суспільство вимагає від людини набуття здатності та вмінь самостійно здобувати і нестандартно

використовувати знання, опанувати інформаційні технології їх пошуку, осмислення, поглиблення та застосування, які стають органічною потребою кожної людини. Щоб поглибити знання у сфері інформаційних технологій, навчитися застосовувати їх у процесі викладання різних навчальних предметів, багато педагогічних працівників успішно завершили 64-годинний курс за програмою Intel „Навчання для майбутнього” з використання інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні навчальних предметів відповідно до Державного стандарту освіти України. Для решти педпрацівників, які не володіють комп’ютерною технікою та ІКТ, або володіють на недостатньому рівні, на базі профтехзакладу проводяться навчання основам комп’ютерної грамотності та тренінги за програмою Intel „Навчання для майбутнього”.

Це стало своєрідною підготовкою педагогічних працівників до розробки і використання інформаційно-освітніх продуктів; забезпечення технічної, методичної, освітньої та правової бази інформаційно-освітнього простору.

При використанні ІКТ викладач самостійно, використовуючи Microsoft PowerPoint, створює нові мультимедійні лекції, доповнюючи їх анімаційними ефектами, звуковим супроводом, що значно підвищує ефективність навчання. Це дозволяє використовувати також анімацію, слайди, фрагменти відеофільмів під час вивчення спеціальних предметів залізничного та будівельного циклу. Мультимедійні засоби, як джерело нових знань, викладачі використовують перед вивченням навчального матеріалу як вступ до теми або під час вивчення теми в поєднанні з розповіддю чи бесідою.

Сьогодні чітко визначає риси професіоналізму сучасного педагога. Серед них: організаційні здібності; педагогічні вміння; володіння комп’ютерною технікою; відкритість; маневреність; гнучкість; співробітництво. Домінантною складовою для кожного викладача вважається оволодіння комп’ютерною технікою, інформаційними технологіями. Висока компетентність дає змогу ухвалювати творчі рішення, знаходити можливості вміло використовувати теоретичні знання й практичні вміння щодо ІКТ. При цьому, потрібно пам’ятати, що комп’ютер не замінює викладача, а тільки доповнює його.

Традиційно вид інформаційної діяльності учня був обмежений відомим набором: сприйняття (при прослуховуванні, перегляді) у процесі пояснення нового навчального матеріалу певного конкретного обсягу; запам’ятовування, заучування самим учнем, як правило, лише частини

представленого навчального матеріалу; відтворення (вербально або в письмовій формі) засвоєного матеріалу. Поява інтерактивних засобів навчання забезпечує такі нові форми навчальної діяльності, як реєстрація, збір, накопичення, зберігання, обробка інформації про досліджувані об'єкти, явища, процеси; передача досить великих обсягів інформації, представлених в різних формах, управління відображенням на екрані моделей різних об'єктів, явищ, процесів.

Здійснюється також інтерактивний діалог не тільки з викладачем, а й із засобом навчання, що функціонує на базі ІКТ. Використання розподіленого інформаційного ресурсу Інтернет дозволяє здійснювати, крім перерахованих вище видів навчальної діяльності ще й пошук інформації, у тому числі аудіовізуальної, в різних базах даних Всесвітньої мережі Інтернет в діалоговому режимі реального часу; самопредставлення у мультимедійному середовищі; продукування інформації (діяльність зі створення інформаційного продукту); формалізацію інформації.

Викладачі ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту” володіють сучасними комп'ютерними технологіями та вибудовують весь процес навчання так, що він забезпечує, поряд із засвоєнням предметного змісту, формування відповідних технологічних та інформаційних умінь і навичок, які застосовуються в різних життєвих ситуаціях: навчальних, виробничих, особистих.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в управлінську діяльність.

Застосування інформаційних технологій у системі управління освітою є особливо необхідним, оскільки саме управлінські рішення спроможні змінити всю систему в цілому, а від їх правильності та своєчасності залежить ефективність системи освіти. Одним із методів удосконалення системи управління освітою є впровадження новітніх інформаційних систем. Це дозволяє оптимізувати процес обміну інформацією, зменшити обсяг роботи адміністратора системи освіти та дозволяє йому приймати ефективні управлінські рішення.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в управлінську діяльність навчального закладу дозволяє:

оперативно отримувати і узагальнювати інформацію про навчальний процес для прийняття управлінських рішень;

створювати і підтримувати училищний документообіг;

створення автоматизованої бази даних для оперативних звітів;

моніторинг руху учнівського контингенту;
ведення алфавітних книг, особових справ працівників та учнів;
створення і контроль виконання розкладу уроків, навчальних програм, планів роботи методичних комісій, педагогічної ради та ін.;
моніторинг динаміки успішності учнів;
конструювання власних звітів педагогічних працівників та адміністрації;
рейтинг серед викладачів училища;
рейтинг серед майстрів виробничого навчання;
виступи на педагогічних радах, батьківських зборах та інших заходах супроводжуються демонстрацією комп'ютерної презентації на відповідну тему.

Для учнів та батьків:

доступ до електронного табеля, у який щосеместрово виставляються оцінки;

доступ до розкладу уроків;

доступ до сайту навчального закладу, де розміщена інформація про навчальну, виховну роботу, інформація абітурієнтам, фото- та відео-галерея, а також останні новини з життя училища;

доступ до онлайн вебкамери, що дозволяє контролювати присутність учня в навчальному закладі.

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі сприяє підвищенню його ефективності, всебічному і гармонійному розвитку особистості учнів, розкриттю їх талантів, суттєво впливає на зміст, форми, методи і засоби навчання. Вдало підібрані комп'ютерні програми забезпечують розвиток професійних здібностей, стимулюють пізнавальну активність, емоційну сферу та інтелектуальні почуття учнів. При цьому підвищується працездатність учнів, зацікавленість їх різними видами діяльності, поліпшується просторова уява, пам'ять, логічне мислення, розширюється їх світогляд. Тому комп'ютер має великі можливості вдосконалення навчально-виховного процесу.

Перехід від навчання окремих навичок роботи на комп'ютері до інтегрованого способу вироблення комп'ютерної компетентності передбачає зосередження спеціальних зусиль у цьому напрямі. Як показує досвід, впровадження програми навчання комплексних інформаційних умінь успішно відбувається там, де ця робота здійснюється в тісній взаємодії

адміністрації, педагогів і фахівців з інформаційної та комп'ютерної техніки. Така програма може і повинна вписуватися в навчальний план.

Поряд з тим, слід пам'ятати, що вироблення виробничих умінь і навичок можливе при умові виконання учнями відповідних практичних завдань. Адже, саме практика грає вирішальну роль у підготовці кваліфікованого робітника. І про це нам не слід забувати, навіть будучи безумно закоханими у новітні інформаційно-комунікаційні технології.

Розвиток творчих здібностей в сучасних умовах навчання

*Наталія Помаранська,
викладач спецдисциплін
Рівненського професійного ліцею*

Сьогоднішній ритм життя вимагає якісної сучасної освіти орієнтованої на завтрашній день. Виникає багато технологій та можливостей для того, щоб зробити життя кожного з нас зручнішим. Можна довго розмірковувати добре чи погано це для суспільства, але фактом залишається те, що будь-яка професія потребує висококваліфікованих працівників. Саме тому багато уваги всі звертають на якість освіти. Проблема якості освіти турбує насамперед батьків, які віддають на навчання дитину і хочуть, щоб вона отримала хороші знання, вміння та навички. Особливо, коли мова йде про професійну освіту – турбуватися потрібно кожному в суспільстві. Адже хто захоче носити неякісний одяг та взуття, їсти погано приготовані страви, ходити з абияк зробленою зачіскою? Тут і буде стояти гостро питання у виборі професії.

Відомо, що у кожного з нас є свої певні можливості, закладені природою – здібності. У талановитих людей вони яскраво виявлені, а інші можуть їх і не помічати. Коли настає час обирати професію абітурієнти керуються різними мотивами: можливістю заробляти кошти, зовнішньою привабливістю професії, порадами близьких людей чи модою на ту чи іншу діяльність. Мало хто звертає увагу на ті можливості, які закладені природою. Прийшовши в професію часто з'являється розчарування. Обраний фах не такий казковий, як здавалося раніше, а деякі навчальні предмети нагадують шкільні. Руйнуються побудовані повітряні замки, настає рутинне навчання... Ось тут і виникає проблема для вчителя – як зробити навчання цікавим та

водночас результативним? Як не згаяти час? Як проводити заняття, щоб учні приходили на них із задоволенням?

Багато вчених досліджують теорію та практику процесу навчання, дають практичні поради щодо застосування різних методик навчання – це хороша допомога для педагогів-практиків. Та більш дієвими є ті технології, які виникли в результаті педагогічної діяльності багатьох учителів-практиків.

Впродовж своєї педагогічної діяльності я побачила, що кожен з учнів є індивідуальним і неповторним. Одна група учнів є зовсім не подібною на іншу. Ми можемо об'єднувати їх за різними психофізіологічними даними, але це не дасть відповіді на запитання „як знайти рецепт успіху у навчальному процесі?”. Практично ми „примірюємо” модель навчання на конкретні потреби певної групи учнів. Хоча, для сьогодення, більш актуальним є навчання орієнтоване на окремі особистості колективу. Важливо дати зрозуміти кожному учню важливість його діяльності, мотивувати до навчання, дозволити проявити творчий підхід.

На сьогоднішньому етапі розвитку цивілізації, коли багато технічних засобів „думають” за нас, де вийшло з „моди” читання книг, де є безліч можливостей використати обчислювальну техніку – в молоді немає особливої потреби „напружувати мозок”. Досить часто від учнів чути: „мені важко придумати”. Саме тому процес навчання повинен бути спрямований не стільки на сприймання інформації, скільки на здобуття її. Причому тут виникає закономірність: чим вагоміший вклад у пошуку, тим краще і надовший час зберігається інформація. Поєднання творчості та активної роботи на заняттях – інтерактивні технології навчання. Використання такої моделі найбільш цікаве для всіх учасників навчального процесу.

Проблемами розвитку творчих здібностей, критичного та дивергентного сьогодні зацікавилася багато вчених. Аксиомою є те, що освіта пов'язана з іншими сферами суспільного життя: економічним та культурним розвитком. Основними чинниками, що сприяють розвитку держави є моральне та духовне багатство людей, різноплановість в професійній діяльності, здатність до нетрадиційних рішень, прагнення до інновацій.

Мало хто зобов'язеться виховати чи навчити „генія епохи”, але водночас досить актуальним сьогодні є індивідуальний розвиток дитини. Якщо раніше прагнули навчити учнів всьому, то сьогодні є можливість обирати напрямок, наприклад, гуманітарного чи математичного профілю. В кожній галузі людської діяльності є місце для творчості. Розв'язання будь-

яких завдань можна організувати, якщо не повністю з творчим підходом, то хоча б з елементами.

Проблема розвитку творчих здібностей обумовлена тим, що сам процес не завжди керований і вимагає особливих умов для організації роботи. Найперше завдання викладача створити відповідний «настрій» на уроці, відволікти учнів від якихось сторонніх справ і думок. Для цього важливу роль буде відігравати мотивація навчання і форма проведення заняття.

Кожен викладач – творець свого уроку. Разом із своїми учнями він піднімається сходишками до успіху. Рухатися вгору завжди важко, особливо, якщо зустрічаєш перешкоди на своєму шляху, але на вершині люди радіють своїм досягненням. На непростому шляху потрібно підбадьорювати учнів, вказувати на позитивні результати роботи. Варто навчити радіти навіть самим крихітним досягненням та реально оцінювати свої можливості, постійно розвивати їх.

У творчій діяльності існує поняття „ефект вкладеної діяльності”. Чим більше людина вклала зусиль на досягнення мети та отримання результату, тим більшого значення набуває продукт її діяльності, в першу чергу для неї самої. Якщо перенести все це у процес навчання, то найкращою буде проблемна та інтерактивна модель. Більшість визначень і рішень зроблені учнями, в жодному разі не подані в готовому вигляді, а є результатом їх діяльності. Добре, коли робота учнів являє собою процес творчого мислення з відчуттям труднощів, проблем, пропусків у інформації, відсутніх елементів, побудову припущень та формулювання гіпотез, що стосуються цих відсутніх елементів, оцінки та тестування здогадок, можливості їх перевірки, перегляду і, зрештою, узагальнення результатів. Потрібно пам’ятати, що одне і те ж завдання для різних учнів може бути сприйняте по-різному: для одного – творче завдання, іншому – непосильна робота, третьому – надто просте. Саме тому при організації роботи в групах чи в парах варто враховувати рівень знань учнів та об’єднувати їх таким чином, щоб робота для них була посиленою та цікавою. Навчання за принципами особистісної орієнтації переводить освітній процес з інформативного в розвивальний, де формується особистість здатна творчо мислити. Досить часто на практиці я використовую творчі проекти, на яких учні мають можливість активно включатися в роботу та демонструвати результати своєї діяльності. Спостерігаючи за розвитком своїх учнів, час від часу, проявляються „приховані” здібності, які навіть для них самих, іноді, стають несподіваними.

Якщо процес навчання цікавий, то він набуває нової форми для дітей. Це дійсно відрізняється від звичного „учіння”, і дає шанс „розкрити” та проявити себе. Для вчителів – це можливість краще пізнати здібності кожного учня, випробувати різні навчальні технології, знайти для себе і учнів найбільш дієві, не зважаючи на те, що все це вимагає великих затрат часу та енергії.

Щоб розвинути творчі можливості учнів, виховати справжню творчу особистість педагогу потрібно володіти методами та засобами, що дозволяють розвинути їх. Доречно на уроках використовувати прийоми навчання, які спонукають думати, стимулюють мислення. Це в свою чергу готує учнів до майбутньої професійної діяльності, адже практично всі професії вимагають наступного вдосконалення та самоосвіти.

Учні у яких розвинуті творчі здібності можуть удосконалюватися в подальшому, ставати індивідуальностями. Ті ж, хто прийшов з прихованими чи нереалізованими можливостями, підвищують власну самооцінку та знаходять шляхи їх реалізації. Таким чином учні з розвинутим творчим мисленням краще адаптуються в умовах стрімкого розвитку науки і техніки.

Розвиток креативного мислення учнів під час пізнавальної діяльності

*Валентина Аніскіна,
викладач спецдисциплін
ДНЗ „Рівненське ВПУ
ресторанного сервісу і торгівлі”*

*Навряд чи є вища насолода,
ніж насолода творити
Гоголь М.В.*

Креативність (від латин. creatib - творення) – це творча, новаторська діяльність; це творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до генерування принципово нових ідей. На думку професора І. Мілославського, терміном „креативний” позначається творчість, що „не тільки висуває ідеї, але й доводить їх до конкретного практичного результату”.

Чому все ж таки потрібно розвивати креативне мислення учнів у процесі пізнавальної діяльності? Основною метою процесу формування креативності є, на мою думку, підготовка учнів до їх майбутньої професійної конкурентоспроможної діяльності, процесу виживання в нелегких сучасних умовах ринкових відносин, надання в майбутньому більшої значимості саме своїй особі перед роботодавцем завдяки своїм неординарним новаторським професійним якостям, підвищення своєї самооцінки. Тобто, креативність сприяє в подальшому пристосуванню до нелегких умов сьогодення та підвищення статусу затребуваності фахових працівників. Іншими словами складні умови теперішньої дійсності самі спонукають до прояву креативності. Як зауважив великий Ейнштейн: „Уява важливіша за знання”, тобто на думку багатьох вчених в сучасному світі сьогодні важливішим стає правильно думати чим більше знати.

Креативне навчання передбачає індивідуально-орієнтовану роботу викладача з учнями. Першочерговим завданням є розвиток у учнів здібностей до самостійного формування нових знань, умінь, способів дій. Головним фактором креативного навчання є ініціативність учнів. При цьому учень із об'єкта педагогічного впливу перетворюється на суб'єкт спілкування. Він відповідає за свою діяльність так само, як і викладач за свою. Не з кожного учня можна так би мовити „зробити” креативну особистість. Креативне навчання – це процес постійної співпраці викладача та учня. Навчальний процес організовується як живий контакт партнерів, зацікавлених один у одному та в справі, якою вони займаються разом. Креативне навчання має характерну рису: навчальний процес зливається з життям, із рішенням реальних творчих задач.

Для розвитку креативного мислення використовуються такі методи: дослідницький, частково-пошуковий; пояснювально-ілюстративний (на етапі підготовки дослідження).

На мою думку саме моделювання, розв'язування задач, самостійна робота, участь у конкурсах і диспутах, робота над проектами сприяють формуванню креативної особистості.

За опитуванням учнів, найбільшу перевагу вони надають роботі у групах та парах, що сприяє генерації різнопланових думок та ідей (іноді неймовірних). При цьому учні визначають, що колективна робота допомагає навчитися слухати та чути інших.

Задля досягнення цієї мети свої уроки намагаюся планувати таким чином, щоб:

1. Навчальний процес мав позитивний емоційний зміст. Бо саме емоційно-актуальне проведення уроку сприяє формуванню творчої атмосфери. Для цього використовую афоризми, прислів'я (вживаю, наприклад, знамените американське прислів'я: Хто це придумав - тому один долар. Хто це зробив - тому десять доларів. А от хто це продав - тому сто доларів! - зокрема, для окреслення значимості майбутньої професії продавця і вивчення предмету товарознавства, як профілюючого), притчі „Кругом свої труднощі” наприклад, при вивченні Теми „Вступ до товарознавства”.

2. Учні розуміли, що творчість, креативність починається саме із сумніву. Дуже дієвим на даному етапі є створення проблемних ситуацій, формулювання проблемних питань, висунування проблемно-пошукових гіпотез. Наприклад, під час вивчення з учнями теми „Вплив зміни економічної системи на розвиток ресторанного господарства в Україні” розглядали таке питання: Навіщо створювати свій пізнавальний бренд чи створювати ресторани заклади цілком нового формату (зокрема, гриль-бари, арт-кафе, дитячі кафе). Адже у нас вже існує своя мережа так званих класичних рестораних закладів (кафе, їдалень, закусточних і т.д.)?! (Як варіанти відповідей учнів – це привабить відвідувачів та забезпечить прибуткову діяльність, подальше зміцнення і конкурентоспроможність існуючого закладу в умовах становлення ринкових відносин).

3. До проблеми, яка розглядається, має бути знайдено декілька альтернативних варіантів рішень. Пошук альтернатив може не дати результату, проте замість прийняття найбільш ймовірного варіанту виробляється звичка шукати інші можливості.

Наприклад, вивчаючи „Прибуток підприємця, його суть та види”, пропонувала учням знайти способи вкладення свого віртуального початкового капіталу, наприклад у розмірі 30 тис. грн. Тобто, маючи власні гроші, підприємець міг би помістити їх у банк на депозит і піти працювати менеджером (отримуючи відсотки з депозиту та зарплату того ж менеджера), чи купивши та передавши в оренду власне обладнання та мати з цього відповідного дохід або вкласти у власну справу та ін..

Вивчаючи такі теми з предмету „Основи галузевої економіки та підприємництва” як „Мета підприємницької діяльності”, а з товарознавства „Засоби оргтехніки”, зокрема персональних комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, трансформерів – їх вивчення прив'язую до креативних авангардних винаходів все нових видів і моделей ПК з метою отримання

фірмами-виробниками більшого прибутку та використовую, як зразки уособлення та втілення креативних ідей.

Для розвитку креативності разом з учнями намагаюся винайти найбільшу кількість різних рішень певного завдання. Приміром, під час вивчення „Економічного закону попиту» пропонувала учням сформулювати нецінові фактори впливу на попит:споживацькі смаки, кількість покупців, доходи, тощо. (Як приклад: при підвищенні ціни на шкіряне взуття споживачі купують його менше, при цьому попит на дешевше взуття з штучної шкіри зростає). А при вивченні „Суті конкуренції”, за допомогою використання розроблених мною бліц-тестів учні формулювали позитивні та негативні риси конкуренції, як одні з принципів, на яких базується ринкова економіка.

Окрім цього, до теми, що розглядається, намагаюся мотивувати учнів до генерації нових ідей. Зокрема, при вивченні „Сутності підприємництва”, розглядаючи здатність до підприємницької діяльності, учні наводили яскраві приклади неформатних видів підприємництва, наприклад, розведення равликів, страусів, створення ресторанів молекулярної кухні, елітні дорогі заклади дієтичного харчування для заможних осіб (для тих хто слідкує за своєю фігурою), тощо.

окремих уроках задаю питання відкритого типу, однозначну відповідь, на які не завжди можна знайти. Такі питання є розвиваючими. Наприклад, чому з давніх часів більшість філіжанок (чашка для кави) виготовляють ширшими доверху, а серед сучасних спостерігаємо філіжанки циліндричної форми?

Також вважаю, що мають бути присутні елементи винахідницької діяльності учнів, не зважаючи на те, що ті відкриття, які вони можуть зробити на уроці, давно відомі людству. Наприклад, під час проведення ЛПР з теми „Текстильні товари” пропоную учням створити плаття-хітон чи туніку (хітон – основний вид жіночого одягу у Древній Греції, що закріплювалось на фігурі просто шпильками чи застібками). В подальшому, це буде спонукати їх до прояву своєї фантазії, елементів креативності при обслуговуванні покупців (зокрема, під час продажу шовкових тканин, що досить добре драпуються – лягають складками) та, як результат, вдалий продаж майбутнім продавцем тканини та підвищення свого професійного іміджу перед роботодавцем.

Також, під час проведення ЛПР з теми „Парфумерні товари” наголошую, що їх компетентність та якісні знання при вивченні відповідної

теми є основою для зацікавлення вибору покупцем відповідного парфуму не тільки за основним ароматом, а також ще й за знаком зодіаку, кольором волосся, типом темпераменту, чи днем тижня.

Для зацікавлення вивчення нових тем з товарознавства та для більшого усвідомлення учнями суті креативності розглядаємо слайди креативних авангардних моделей взуття (туфлі без каблука, туфлі на прозорій танкетці у вигляді акваріуму, повністю металеві туфлі), креативні меблі, креативний трикотаж.

виготовлений в поєднанні з хутром, тканиною, тощо. Пояснюю, що такі зразки розробляють дизайнери. Також для цього я використовую кольорові ілюстративні презентаційні альбоми, як допомогу у вивченні кожної теми, які мною розроблені на кожен стіл.

Вважаю, що проведення різноманітних конкурсів, виставок, оформлення торгових вітрин, публічні демонстрації різних варіантів і способів, зокрема, зав'язування галстуків, шарфів, хусток, кашне, шнурків на кросівках також великою мірою дає практичний результат втілення креативності.

Між іншим, не відкидаю і самостійне ознайомлення учнів з додатковим інформаційним матеріалом із тих тем, які вивчаються чи будуть ще вивчатися.

Слід зауважити, що під час роботи над цією темою, зіткнулася з факторами, які заважають прояву креативних (творчих) здібностей: це схильність до конформізму (безапеляційне визнання існуючого стану речей, законів, норм, правил), острах ламання цих стереотипів, побоювання виглядати смішним у своїх судженнях та діях, острах робити рецензії на відповіді чи дії інших учнів; завищена чи, навпаки, занижена оцінка значущості своїх власних ідей.

Ще раз зауважу - наше мислення за своєю природою є креативним і кожен з нас здатний генерувати нові ідеї, але після декількох невдалих спроб вирішити проблему стандартним шляхом ми самі складаємо про себе стереотипну думку і всю подальшу діяльність більшість з нас обмежує себе рамками традиційного мислення.

На завершення хочу зауважити, що, з точки зору економіки, саме потреба є рушійною силою економічного прогресу суспільства, та, зі споживацької точки зору, саме „креативщики” були і є тими людьми, що

спонукали людство до економічної діяльності (від скребла до комп'ютера), а набуття знань людством – це результат кроків креативного мислення окремих видатних особистостей.

Використання програм „3D конструювання та моделювання одягу” в процесі підготовки висококваліфікованих робітників швейної галузі

*Світлана Лазарева,
майстер виробничого навчання
ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО
сервісу та дизайну”*

XXI століття вже давно називають „епохою глобального інформаційного суспільства”, тому що роль інформації постійно зростає і впливає на розвиток суспільства, прогрес науки та техніки. В такому суспільстві освіта, знання, інформація та комунікація складають основу розвитку та благополуччя кожної особистості. Для адаптації до соціальних та професійних змін сьогодні все більше людей відчувають потребу у вмінні критичного аналізу інформації.

У зв'язку з цим перед освітянами постало нове завдання: підготувати нове покоління до життя у сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, навчитися аналізувати її, розуміти наслідки дії на психіку, оволодівати видами спілкування за допомогою технічних засобів.

В сучасному світі практично неможливо уявити собі галузь виробництва, в якій би не застосовувалися інформаційні технології. Комп'ютерні програми починають серйозно входити і в навчальний процес. Найважливішим результатом їх впровадження є вищий рівень знань майбутніх фахівців, що сприяє їх швидкій соціалізації і адаптації в сучасному комп'ютеризованому суспільстві.

Підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних робітників швейної галузі, які володіють знаннями новітніх комп'ютерних технологій, є

важливим завданням, яке стоїть перед педагогічним колективом ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну”.

Поряд з класичними методами конструювання та дизайну одягу з'явилися новітні комп'ютерні програми, які дозволяють скоротити час на проектування і моделювання одягу, підготовку конструкторської документації для швейного виробництва. Тому їх доцільність використання беззаперечна в навчально-виробничому процесі.

Використання комп'ютерних технологій з метою індивідуалізації професійної підготовки майбутніх фахівців швейного профілю, в навчальному закладі ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну”, здійснюється за допомогою презентацій комп'ютерних програм САПР швейного виробництва, зокрема програм „3D конструювання та моделювання одягу”. Програмні модулі системи САПР з „3D конструювання та моделювання”, які використовуються при розробці та впровадженні технології індивідуалізації підготовки майбутніх фахівців швейного профілю, дозволяють організувати різнорівневе навчання, оскільки відомо, що якщо до роботи залучається слухова й зорова пам'ять, є більше шансів задовольнити потреби різних учнів, чий спосіб сприйняття матеріалу може суттєво відрізнятись. Педагогічні працівники Центру керуються принципом, що саме активна позиція учня на уроці допомагає максимально засвоїти та використовувати знання, стимулювати розвиток мислення та уяви, викликати зацікавленість та позитивне ставлення до навчання.

Основним змістом процесу виробничого навчання є формування умінь і навичок, необхідних для здобуття професії. Програма виробничого навчання нашого закладу містить теми з виготовлення одягу за індивідуальними замовленнями, під час яких необхідно ознайомити та навчити учнів певного комплексу робіт з побутового обслуговування населення.

Виготовлення одягу за індивідуальними замовленнями – складний та відповідальний процес для будь-якого спеціаліста швейної галузі. Якщо масове пошиття – це конвеєрне виготовлення великої кількості виробів за типовими лекалами, то індивідуальний підхід потребує створення персональних лекал відповідно до фігури замовника, розробки особливої моделі, примірки та коректування в процесі роботи.

Необхідним етапом технологічного процесу виготовлення одягу за індивідуальними замовленнями є процес проведення примірки виробу на фігурі замовника. Майстри виробничого навчання надають важливе

значення даним темам, оскільки основна мета примірки – досягти ідеальної посадки виробу на фігурі та задовольнити запити замовника. У зв'язку з цим типова послідовність має цілий ряд додаткових операцій, які дають можливість забезпечити точну підгонку виробу по фігурі замовника.

Найбільшого поширення набуло виготовлення виробів з однією приміркою. Така форма виготовлення скорочує цикл виробничого процесу, ліквідує повторні операції, збільшує продуктивність праці, скорочує термін виготовлення виробів без погіршення його якості і заощаджує час замовника.

При виготовленні виробів з однією приміркою необхідною умовою є точне зняття мірок з урахуванням особливостей фігури замовника, застосування передових методів обробки, а також використання програм САПР, що дозволяють отримати лекала високої точності.

Цілком зрозуміло, що успіх будь-якого швейного підприємства залежить, в першу чергу, від швидкості виконання замовлення, а також від уміння звести до мінімуму витрати матеріалів. Можливо, раніше це було завданням, яке важко виконати, проте сьогодні при наростаючій комп'ютеризації всіх сфер промисловості це абсолютно реально виконати.

Учні нашого навчального закладу під час проходження виробничої практики самі можуть переконатися, що на деяких підприємствах створення та виготовлення моделей одягу до цих пір залишається досить трудомістким та тривалим процесом. Необхідно багаторазово вносити зміни, щоб побачити та ліквідувати всі недоліки конструкції чи виробу, знайти відповідні пропорції, лінії членування, відпрацювати кольорове рішення та інше.

На сьогоднішній день більшість закрійників при побудові лекал користуються площинними методиками, їх велика кількість, але суть одна. Спеціалісти на папері, рідко на комп'ютері, будуть креслення основи виробу. Потім за допомогою прийомів моделювання перетворюють основу у потрібну модель – це достатньо складний та трудомісткий спосіб, який потребує великого досвіду та знань особливостей побудови конструкцій виробів.

Найсучаснішим методом конструювання та моделювання одягу, що має велику перевагу перед будь-якими площинними методами, є метод „3D конструювання та моделювання одягу”. В основу методу покладено створення та використання тривимірного манекену відповідно розмірним ознакам конкретної людини. Цей метод дозволяє коректувати виріб ще на стадії побудови лекал та відшивати точну копію моделі відповідно до вимог

замовника. Багато хто відмовляється від виготовлення одягу за індивідуальним замовленням, оскільки не впевнені, чи підійде їм обрана модель, адже те, що вийде в кінцевому результаті, можна побачити тільки на примірці, коли кардинально змінити виріб уже не можливо. Метод „3D конструювання” дає можливість провести віртуальну примірку та у випадку необхідності змінити модель.

Ознайомлення учнів нашого закладу з програмами „3D-моделювання та конструювання одягу” відбувається на уроках виробничого та теоретичного навчання у вигляді презентацій з використанням мультимедійних засобів навчання. Мультимедійні засоби навчання є перспективним і високоефективним інструментом, що дозволяє надати масиви інформації у більшому об’ємі, ніж традиційні джерела інформації і в тій послідовності, яка відповідає логіці пізнання і рівню сприйняття конкретного учня.

Використання комп’ютерних презентацій для подання навчального матеріалу суттєво підвищує ефективність викладання, наочно демонструє переваги особистісно-орієнтованого навчання, підвищує зацікавленість учня до навчального предмета та дозволяє залучити до активної роботи на уроці як сильних учнів, так і тих, кому опанування предмета дається важче.

Однією з програм, що варта особливої уваги є Marvelous Designer, яка розроблена для полегшення роботи дизайнерів та модельєрів, адаптована під специфіку швейного виробництва і входить до складу комплексу JULIVI. В основу цієї програми покладено використання тривимірного манекена. Дизайнер одягу за допомогою цієї програми може відпрацьовувати свої ідеї по загальному дизайну моделі: рішення в кольорі, застосування різних артикулів матеріалів, з яких він планує втілити новий виріб, підбір силуетних ліній.

Конструктору використання в роботі програми „3D-моделювання” дозволяє позбутися першої примірки та перевірити правильність розробленої конструкції, адже одягання моделі на манекен в програмі показується з досить високим ступенем реалістичності, тобто, як вона буде виглядати в готовому вигляді.

За допомогою програми „3D-моделювання” можна не лише отримати об’ємне зображення, але й побачити, чи правильно втілились задуми, використовуючи такі режими перегляду, як: візуальна оцінка виробу; підбір малюнка; оцінка балансу виробу; перегляд припусків на вільність облягання; можливість оцінити розподіл напружень в тканині.

Виріб одягається на манекен аналогічно тому, як це відбувається в реальності: деталі зшиваються в програмі по швах, процес зшивання задає сам конструктор. Для цього використовуються попередньо побудовані лекала в системі JULVI, або побудова виконується безпосередньо в програмі. Після одягання виробу на манекен конструктор та модельєр мають можливість виконати наступні види робіт:

- нанесення допоміжних ліній та декоративних елементів;
- зміна силуету;
- коректування довжини виробу чи окремих елементів;
- підбір різних кольорових рішень.

Комп’ютерні програми нового покоління швидкими темпами впроваджуються у виробничі процеси на підприємствах та в начальних закладах.

Потреба у висококваліфікованих кадрах, здатних працювати творчо та продуктивно, постійно зростає. Сьогодні виробництво дедалі більше потребує фахівців, практично і теоретично добре підготовлених, що володіють глибокими знаннями з загальновиробничих і спеціальних дисциплін, мають високу технічну культуру. Змінюються організаційні форми виробництва, підвищується рівень автоматизації підприємств, особливо при розробці моделей, підготовці виробництва, розкрою, пошитті та при оздоблювальних операціях. Сучасному виробництву необхідні фахівці, що володіють комп’ютером та знаннями про новітні комп’ютерні програми, якими оснащуються певні етапи виробництва.

Перспективи роботи підприємств в новому тисячолітті будуть тісно пов’язані з Інтернетом. Рішення завдань, що стоять перед швейною промисловістю, вимагають глибоких знань від спеціалістів даної галузі. Без цих знань неможливо впроваджувати нові технологічні процеси швейного виробництва, необхідні для виготовлення одягу високої якості.

Мультимедійний урок, як засіб підвищення якості навчання учнів

*Олексій Тетюшкін,
викладач спецдисциплін
Рівненського професійного ліцею*

У науково-педагогічній літературі та спеціалізованих періодичних виданнях усе частіше з'являються статті про використання мультимедійних технологій в освітньому процесі. Мультимедійні технології – це практична реалізація методологічних і теоретичних основ формування інформаційної культури педагога. Сучасному вчителю все складніше бачити себе в освітньому процесі без допомоги комп'ютера.

У численних статтях, присвячених цій темі, часто трапляється словосполучення „урок із мультимедійною підтримкою”. Цілком очевидно, що так називається урок, де мультимедіа використовується для посилення навчального ефекту. На такому уроці вчитель залишається одним із головних учасників освітнього процесу, часто й головним джерелом інформації, а мультимедійні технології застосовуються для наочності, доступного пояснення навчального матеріалу.

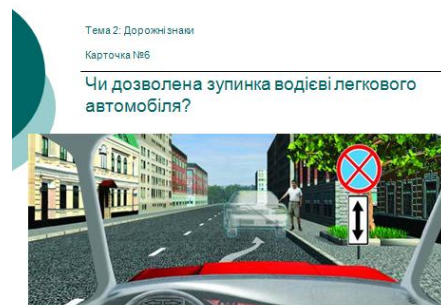
Цілком очевидно, що ступінь і час мультимедійної підтримки уроку можуть бути різними: від кількох хвилин до повного циклу. Проте мультимедійний урок може виступати і як „міні-технологія”, тобто як підготовлена викладачем розробка із заданою навчальною метою, орієнтована на певні результати навчання. Саме такі уроки я практикую у викладанні предмета „Правила дорожнього руху” під час підготовки кваліфікованих робітників за професією „Водій автотранспортних засобів”.

Головною метою будь-якого уроку з предмета „Правила дорожнього руху” є формування в учнів стійких знань та умінь застосовувати їх у практичній діяльності, що забезпечить успішну здачу екзамену на право керування автомобілем, безпеку всім учасникам дорожнього руху, збереже життя і здоров'я учня у майбутньому.

Мультимедійний урок є суттєвою підтримкою у реалізації даної мети. Під час проведення такого уроку мультимедійний супровід використовується на всіх етапах уроку – від актуалізації опорних знань до узагальнення вивченого на уроці та підведення підсумків.

На етапах актуалізації, закріплення та систематизації знань використовую мультимедіа для вирішення практичних проблемних ситуацій.

Учням пропонується графічне або відео зображення дорожньої ситуації, яку їм необхідно пояснити, описати дорожню обстановку, визначити порядок дій учасників дорожнього руху у відповідності до діючих правил дорожнього руху. Наприклад, на екран виводиться зображення показане на малюнку, учню видається завдання над яким він має можливість подумати декілька хвилин, після чого пропонує свій варіант вирішення ситуації за алгоритмом: опис дорожньої обстановки, опис всіх учасників дорожньої ситуації, наявність засобів організації дорожнього руху, небезпечні фактори і дати відповідь на поставлене питання, потім відбувається обговорення отриманої відповіді з усією групою. Одночасно таких завдань видається 5-6, залежно від складності теми та мети уроку.

Під час пояснення нового матеріалу використовую мультимедійні презентації максимально наближені до діючих правил дорожнього руху. Такий супровід викладення нового матеріалу може досягнути навчального ефекту, якщо він буде осмисленим цілісним продуктом, а не випадковим набором слайдів. Певний перелік усної, наочної, текстової інформації перетворює презентацію у цілісний навчальний епізод. Маючи такі розробки до кожного уроку, я перетворюю вивчення предмета у цілісну систему, яка формує в учнів стійкі знання та уміння.

Практика свідчить, що завдяки мультимедійному супроводу уроків заощаджується до 30% навчального часу. Під час проведення такого уроку немає необхідності думати про те, що не вистачає місця на дошці, не треба хвилюватися про те, чи зрозуміло написано. Не переривається зв'язок з аудиторією, активно використовується наочність і зникає проблема пошуку таблиць, схем, стендів, малюнків.

Одним із основних етапів підготовки водіїв автотранспортних засобів є їх підготовка до здачі екзамену у відділі реєстраційно-екзаменаційної роботи на отримання права керування автотранспортним засобом. Для цієї мети я використовую комп'ютерне тестування учнів за питаннями, які використовуються у ВРЕР. Всі питання систематизовані відповідно до тем програми і учні працюють з ними під час уроків.

На мою думку, однією з кращих програм для тестування є MyTest, саме її я використовую.

MyTest – це система програм для створення і проведення комп’ютерного тестування, збору і аналізу результатів, виставлення оцінки за вказаною в тесті шкалою. Програма легка у використанні. Для створення тестів є дуже зручний редактор з дружнім інтерфейсом. За допомогою комп’ютерної мережі організовано централізований збір і обробку результатів тестування, використовуючи модуль журналу. Результати виконання завдань виводяться учневі і відправляються викладачеві. Так само організована роздача тестів через мережу, натомість відпадає необхідність кожного разу копіювати файли тестів на всі комп’ютери.

Для успіху мультимедійного уроку важливо, як викладач підготувався до нього. Наскільки впевнено володіє комп’ютером, знає зміст уроку, правильно обирає темп уроку, постійно залучає до пізнавального процесу учнів, вміє змінювати ритм, урізноманітнювати прийоми навчальної діяльності, продумувати, як витримати за необхідності паузу, як забезпечити позитивний емоційний фон уроку. Співпраця викладача і учня, їхнє взаєморозуміння вкрай важливі в процесі освіти. Необхідно створити умови взаємодії та взаємної відповідальності. Тільки за наявності високої мотивації всіх учасників освітнього процесу можливий позитивний результат мультимедійного уроку.

Реалізація змісту варіативної частини предмета „Технології” у професійно-технічних навчальних закладах

***Олександр Зелінський**
викладач загальноосвітніх предметів
ДПТНЗ „Сарненський професійний
аграрний ліцей”*

Реалізація змісту варіативної частини програми предмета „Технології” відбувається за проектною технологією, тобто за активної та інтерактивної діяльності учнів, з використанням і вдосконаленням того комплексу прийомів, які закладено у базовий модуль програми.

В основу вивчення варіативного модуля покладено проектну діяльність учнів, результатом якої є творчий проект. Тематику творчих проектів слід добирати з урахуванням часу, визначеного на вивчення матеріалу на уроках та самостійної роботи, професії, регіональних особливостей та рівня навчальних досягнень учнів. При цьому також враховувати побажання учнів.

До вашої уваги одна з форм реалізації варіативної частини предмета „Технології” в професійно-технічних навчальних закладах на основі досліджень, проведених в ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей”.

В ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей” предмет “Технології” вивчають групи електромонтерів-зв’язківців, трактористів-машиністів, слюсарів з ремонту автомобілів та операторів комп’ютерного набору. Після завершення вивчення базового модуля в цих групах ми приступаємо до варіативного модуля.

Учням пропонується працювати над творчими проектами невеликими колективами. Для цього кожна з чотирьох груп ділиться на підгрупи, які мають утворити власні фірми чи підприємства і здійснювати проектування власної діяльності по організації та функціонуванню фірми. За основу, як правило, взято ідею про те, що після завершення навчального закладу учні зустрілись і надумали розпочати власну справу. Вони мають створити фірму чи підприємство з визначеним видом діяльності, що відповідає професії, якій вони навчались в ліцеї. Кожен з членів умовно вносить по певній сумі коштів (взятих в кредит в банку чи здобутих іншим законним шляхом), таким чином утворюючи стартовий капітал для розпочинання діяльності фірми. Всі вони є співзасновниками і співвласниками фірм.

Група трактористів-машиністів ділиться на підгрупи, що мають створити фермерські господарства чи підприємства по ремонту сільськогосподарської техніки.

Група електромонтерів-зв'язківців утворює підгрупи, що мають створити фірми по наданню послуг у сфері експлуатації електроустаткування чи фірми по ремонту і обслуговуванню електрообладнання.

Група слюсарів з ремонту автомобілів створює автотранспортні підприємства чи станції технічного обслуговування автомобілів.

Група операторів комп'ютерного набору, наприклад, утворює підгрупи, що працюють над створенням фірм по наданню комп'ютерних послуг, фірм з продажу комп'ютерної техніки чи фірми по ремонту комп'ютерної техніки.

Першою частиною роботи над проектами (першим завданням) для кожної з груп є розподіл обов'язків між членами, тобто обрання керівника, заступників (завданням яких є допомога керівнику в керуванні фірмою та заміна його в разі відсутності, контролі виконання доручень іншими працівниками та допомога їм при потребі), економістів (завданням яких є вирішення питань економічного характеру, які будуть виникати в процесі проектування діяльності фірми), маркетологів (задачею яких є розробка шляхів та способів донесення пропозицій фірми до споживачів чи клієнтів, вивчення попиту та пропозиції на ринку, розробка анкет для споживачів), та проєктантів, які мають здійснювати різного роду проєктні роботи на фірмі (від проєктування видів діяльності до створення та розміщення реклами).

Другим етапом роботи над проектами (другим завданням) є створення назви власної фірми чи підприємства, розробка ескізу логотипу чи емблеми фірми та проєктування основних видів діяльності, якими буде займатись фірма чи підприємство.

На одному з уроків проводиться в кожній підгрупі перше засідання (збори співвласників), на якому кожен з присутніх має запропонувати і обґрунтувати назву фірми та ескіз емблеми. Обраний керівник фірми проводить засідання, надає кожному слово для виступу з пропозиціями а в кінці проводить голосування, на якому остаточно затверджують назву та логотип.

Третім етапом (третьім завданням) для кожної з підгруп є завдання, котре полягає в тому, що необхідно розробити план проєкту, тобто спланувати свою проєктну діяльність по створенню та функціонуванню фірми. Розроблений план кожен з членів підгрупи записує у власний зошит, план підписує керівник фірми і затверджує викладач як керівник проєкту. В

плані необхідно розробити окремі пункти по змісту робіт над проектом, визначити терміни їх виконання та відповідальних осіб.

Наступним кроком відповідно до поурочно-тематичного плану предмета „Технології” є те, що учні мають визначитись з основними інформаційними джерелами по обраній темі проекту та стратегією пошуку. Протягом декількох уроків та в позаурочний час використовуючи мережу Інтернет, телебачення, пресу, відвідуючи бібліотеки, читальні зали тощо учні шукають такий матеріал: назву та місце розташування подібних фірм чи підприємств з тією, яку утворили вони; чим вони займаються і які послуги надають; які в них будівлі, обладнання, транспорт; вивчають режим їх роботи; якими пільгами користуються працівники та постійні клієнти. Загалом інформацію різнопланового характеру. Це їм дає змогу, по-перше, вивчити своїх конкурентів, а, по-друге, перейняти в них весь позитивний досвід роботи та заздалегідь відкинути власні ідеї, що є непопулярними чи збитковими при організації роботи власної фірми.

Перед початком пошуку матеріалів керівник фірми розподіляє обов'язки так, щоб одні учні шукали відомості по фірмах на території міста чи району, другі – на території Рівненської області, решта – на території України.

Після пошуку матеріалів на одному з уроків кожна підгрупа проводить чергову нараду співвласників фірми, метою якої є звітування про пророблену роботу та представити знайдених матеріалів. Керівник розпочинає нараду і пропонує відповідно до розподілених доручень зробити доповіді. Кожен з учнів зачитує той матеріал, який він знайшов з проведенням коментарів стосовно того, що на його думку в діяльності таких фірм позитивне, а що не дуже. Після завершення доповідей керівник доручає членам підгрупи до наступного засідання підготувати пакет власних пропозицій стосовно діяльності щойно утвореної фірми. Основні теоретичні відомості по темі „Інформація як основний ресурс. Основні інформаційні джерела”, а також знайдені матеріали учні записували до своїх зошитів з творчими проектами.

На наступних уроках учні працюють в групах над створенням банку ідей. Свої ідеї вони виражають у формі клазури. **Клазура** - (від лат. — *запирати*) первісна, попередня ідея просторової теми, художнього образу споруди певного функціонального призначення або місто-будівного утворення. Виконується у вигляді графічного начерку для подальшої роботи над проектом. Назва походить від старої традиції навчання, коли виконавців клазури ізолювали один від одного, запираючи в окремому приміщенні. В

нашому випадку під клаузурою ми розуміємо великий аркуш паперу, на якому презентовані різноманітні варіанти і пропозиції по діяльності фірми в загальному вигляді, з прорисовкою окремих частин чи деталей. Під час створення клаузури проявляється творча фантазія учнів, уміння застосовувати зібрану інформацію про об'єкт проектування. Розпочавши роботу на уроці учні вдома мають завершити оформлення клаузури та принести для демонстрації її на наступний урок. Під час демонстрації клаузури учні розповідають про те якою вони бачать свою фірму та її діяльність, обговорюють все з членами інших підгруп та враховують зауваження і пропозиції, що надходять.

Четверте завдання, що відповідає четвертому пункту плану проекту, для кожної з підгруп полягає в проектній діяльності, яку мають виконувати учні, а саме: 1 – створити презентацію власної фірми, в якій показати якою буде (чи вже є) власна фірма і чим вона займається; 2 – підготувати невеликий рекламний ролик про власну фірму; 3 – підготувати невеличкий буклет чи брошуру про власну фірму; 4 – скласти маршрутну та операційні карти технологічних процесів, що будуть відбуватись на фірмах. На ці завдання для учнів відводиться декілька уроків, під час яких вони створюють, демонструють, вносять поправки та затверджують остаточні варіанти.

Наступним етапом у роботі над проектами для економістів кожної з підгруп дається завдання: підрахувати приблизну вартість проектів, тобто визначити скільки необхідно буде затратити коштів для оренди чи побудови приміщень, закупівлі техніки та обладнання, реклами власних фірм та інше. Необхідно перевірити чи вистачить стартового капіталу для реалізації проекту. Якщо не вистачить, то слід продумати, від яких елементів проекту на початковому етапі можна відмовитись і реалізувати їх пізніше в процесі діяльності фірми, затративши на це кошти від доходів фірми.

На черговому етапі роботи над проектами маркетологи працюють над своїми завданнями. Їм необхідно оцінити ринок та розробити якісні шляхи донесення своїх послуг до споживачів. Вони розробляють анкети для вивчення купівельної спроможності об'єктів проектування, проводять анкетування для визначення рейтингу власних фірм, відгуків про їх діяльність та послуги. Після цього проводять аналіз проведеного анкетування та пропонують внесення змін до проектів діяльності фірм.

Слід сказати, що кожен з етапів роботи над проектами завершується засіданнями підгруп за круглим столом. Учні обговорюють проведену

роботу, визначають позитивні моменти та помилки, що були допущені в процесі проектування діяльності фірм. Всі результати вони оформляли в спеціальні зошити. При обговореннях чи засіданнях одна з підгруп працює в центрі кабінету за круглим столом, а інші учні при цьому спостерігають, вчаться і інколи вносять свої пропозиції.

Завершальним етапом роботи над проектами є захист власних проектів із підведенням підсумків діяльності учнів.

Запропонована вище проектна діяльність учнів ПТНЗ дає можливість учням формувати вміння самостійно здобувати знання у відповідній галузі, планувати роботу, визначати завдання і реалізовувати їх, працювати в колективі, з відповідальністю ставитись до покладених доручень.

А також дає можливість спробувати спроектувати свій професійний успіх адже кожен з нас мріє бути успішним у житті – мати фінансовий достаток, благополуччя в особистих стосунках з близькими і рідними, досягнення у професійній кар’єрі.

Пошук та впровадження інноваційних технологій вивчення спецдисциплін в умовах сучасного ПТНЗ (з досвіду роботи)

*Марія Лаврушкіна,
викладач спецпредметів ДНЗ
„Рівненське ВПУ ресторанного
сервісу і торгівлі”*

*Педагогічна ідея – це повітря,
в якому розправляє крила
педагогічна творчість.*

Василь Сухомлинський

Пріоритетним напрямком освітньої системи України, що підтверджено державними законами та нормативними документами, є доступ до якісної освіти. Тому впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес є одним із найважливіших питань, які сьогодні розглядаються в освіті.

Саме тому я обрала за тему питання „Пошук та впровадження інноваційних технологій вивчення спецдисциплін в умовах сучасного ПТНЗ”.

Обрана тема є актуальною і перспективною, оскільки: створює умови для інтелектуального та творчого розвитку учнів; сприяє виконанню завдань професійно-технічної освіти; сприяє позитивній мотивації учнів до пізнавальної діяльності, самоосвіти, самореалізації та саморозвитку; робить можливим оригінальний підхід викладача спецдисциплін до побудови структури сучасного уроку, вибору його форм.

Мета моєї роботи полягає у вивченні, дослідженні та впровадженні інноваційних технологій при вивченні спецдисциплін в умовах сучасного ПТНЗ.

Завдання:

- Вивчити і систематизувати інноваційні технології, форми і методи роботи з учнями на уроках спецдисциплін в ПТНЗ.

- Розробити та застосовувати елементи інноваційних технологій у роботі з учнями на уроках спецдисциплін.

Створити можливість для учнів оперативно отримувати необхідну навчальну інформацію та вміло приймати рішення у виробничих ситуаціях.

Інтенсифікувати самостійну роботу учнів на уроках спецдисциплін.

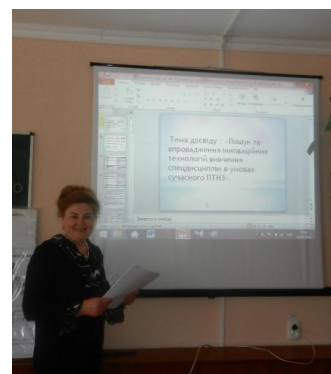
Підвищити мотивацію та пізнавальну активність за рахунок різноманітності форм роботи, можливості включення ігрових моментів.

Розширити інформаційні потоки предмета завдяки використанню Інтернет-ресурсів.

Підвищився інтерес до вивчення предмета, збільшилася кількість учнів, що бажають взяти участь у різних конкурсах та змаганнях, поступово намічається тенденція зростання успішності, підвищення проценту якості знань.

Інноваційне значення досвіду полягає в тому, що питання „Пошук та впровадження інноваційних технологій вивчення спецдисциплін в умовах сучасного ПТНЗ” розглядається як запорука підвищення ефективності уроків устаткування підприємств харчування, спецтехнології та устаткування цукеркового виробництва.

Практичне значення роботи полягає в тому, що

мій досвід може бути використаний у навчально-виховному процесі ПТНЗ, у практичній діяльності педагогічних працівників.

Слово „інновація” має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. Вперше з’явилося це поняття в зарубіжних дослідженнях 19 ст.

Інноваційні педагогічні технології як процес - це „цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів” (І. Дичківська).

На уроках спецдисциплін я успішно застосовую елементи наступних інноваційних технологій навчання:

1. Інформаційно-комунікативних технологій, які інтенсифікують процес навчання, підвищують його ефективність (застосування у процесі навчання таких мультимедійних засобів, як електронні підручники, програмні засоби навчального призначення, презентації, відео та аудіо матеріали, ресурси Інтернету.) Залучення таких технологій поліпшує якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до вивчення предмета.

2. Технологій інтерактивного навчання, суть яких полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів; викладач і учень є рівноправними суб’єктами навчання. Інтерактивне навчання сприяє формуванню навичок і вмінь як предметних, так і загальнонавчальних; виробленню життєвих цінностей; створенню атмосфери співробітництва, взаємодії; розвитку комунікативних якостей. Технологія передбачає використання рольових ігор, інтерактивних вправ. Зокрема використовую наступні інтерактивні вправи: „мікрофон”, „мозковий штурм”, „незакінчене речення”, „аналіз ситуації”, „займи позицію”, „нескінченний ланцюжок”, „метод-прес”, „рольова гра”.

Метод „мікрофон” застосовую на етапі актуалізації опорних знань учнів або на етапі закріплення вивченого матеріалу. Цей метод надає можливість кожному сказати швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Правила проведення такі:

- говорити має тільки той учень, у кого “символічний” мікрофон; відповіді не коментуються і не оцінюються;
- коли хтось висловлюється, інші не можуть говорити або викрикувати з місця.

Наприклад, при вивченні теми „Машини для очищення овочів” запитую учнів: „Для чого в робочу камеру картоплеочисної машини подається вода? Відповідь мотивуйте”.

Тема „Машини для нарізання овочів”. Запитую учнів „Які захисні пристрої використовують в овочерізках”.

Тема „Машини для замісу тіста”. Ставлю питання до учнів: „В яких тістомісильних машинах продукти дозволяється додавати на ходу машини? Обґрунтуйте власну відповідь.”

Передаючи „символічний мікрофон”, учні обґрунтовують власну відповідь.

Метод „незакінчене речення” використовую на етапі уроку узагальнення та систематизації знань.

Наприклад,

Тема „Універсальні кухонні машини”:

- 1.Сьогодні на уроці ми ознайомилися з.....
- 2.Частина УКМ, до якої приєднується змінний механізм, називається.....
- 3.Для зменшення нагрівання електродвигуна на його зовнішній частині корпусу є.....
- 4.Частина УКМ, яка перетворює електричну енергію в механічну роботу називається.....
- 5.Приводним механізмом в УКМ є.....
- 6.Якщо змінний механізм не повністю входить у горловину УКМ, то його необхідно.....

Інтерактивна вправа „незакінчене речення” спонукає учнів бути уважними на уроці, щоб потім дати правильну відповідь.

Технологія передбачає моделювання виробничих ситуацій, спільне розв'язання проблем.

3. Колективних технологій навчання, які передбачають організацію навчального процесу, за якої навчання здійснюється у процесі спілкування між учнями (взаємонавчання) у групах. Група може складатися з двох і більше учнів, може бути однорідною або різнорідною за певними ознаками, може бути постійною і мобільною.

Застосування на уроці тестів, кросвордів і діагностичних комплексів (контрольних диктантів) дозволяє за короткий час отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння матеріалу, що вивчається усіма учнями і своєчасно його скоригувати. При цьому є можливість вибору рівня складності завдання для конкретного учня.

Як елемент інноваційних технологій успішно впроваджую проведення нетрадиційних уроків, зокрема урок-семінар, урок-практикум, урок-вікторина, урок-презентація, урок-інтерактивна лекція, урок-конкурс, урок-консультація, інтегрований урок. При проведенні нетрадиційних уроків, під час їх мотивації, використовую різні Інтернет-ресурси.

На своїх уроках намагаюся поєднати інноваційні та традиційні методи навчання. При цьому враховую основні дидактичні принципи: науковість, цілісність, послідовність, наочність, доступність. На заняттях намагаюся максимально активізувати роботу учнів. При висвітленні матеріалу використовую різні методи, форми та засоби, зокрема словесні (розповідь, бесіда, лекція), наочні (демонстрація плакатів, схем, малюнків, фотографій, фільмів, презентацій, натуральних зразків устаткування, що вивчається згідно програми). Розвитку пізнавальної активності учнів на уроках сприяють лабораторні роботи, практичні роботи, семінарські заняття.

Для того, щоб виховати в учнів почуття поваги до обраної професії, щоб краще налагоджувати міжособистісні стосунки, взаємоповагу і взаєморозуміння, уміння працювати в колективі використовую фронтально-групове опитування. Ефективним є складання схеми устаткування за темою зі слів викладача, коли називаються деталі машини, а учень на дошці по схемі показує їх. Це дає змогу розвинути просторову увагу.

Інноваційна діяльність є специфічною і досить складною, потребує особливих знань, навичок, здібностей. Впровадження інновацій неможливе без педагога, який прагне до творчості, готовності змінювати традиційні уроки на нетрадиційні.

Отже, застосування інноваційних технологій має значні освітні можливості. Це сучасний засіб підвищення мотивації до навчання, перевага якого насамперед у тому, що учень сам обирає місце, час і темп навчання, має вільний доступ до інформації, може тренуватися і сам контролювати свої знання, уміння та навички.